KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 102

Eduard Štorch

HRDINA NIK

Jako každá knížka Eduarda Storcha, tak i Hrdina Nik nás zavede do minulosti naší země. Je to tentokrát první polovina sedmého století, doba, v níž se slovanské kmeny, usazené na našem území, snaží za pomoci statečného kupce Sáma svrhnout avarskou nadvládu. A tak se stáváme svědky nejenom příprav na osvobození, ale především lásky k vlasti, bojovnosti a statečnosti lesních chlapců-partyzánů, které vede mladý Nik.

Spolu s Nikem a jeho přítelem Chloupkem se potloukáme po rušných kupeckých stezkách, zúčastníme se dramatických událostí v avarském hrinku i velkého osvobozovacího boje, který nakonec přináší vítězství a staví Sáma do čela sjednocených slovanských kmenů.

Také druhý díl povídky nám vypravuje o lesních chlapcích, kteří hluboko v lesích rýžují zlato pro Sámovu říši. Zavítáme i na Vyšehrad, kde Sámo vládne moudře a spravedlivě. Ale ani v této době, na pohled pokojné, nejsou složeny zbraně, neboť se objevuje nový nepřítel, právě tak dravý a nebezpečný, jako byli kdysi Avaři. Jsou to Frankové se svým králem Dagobertem, jenž touží po bohatství a porobení Sámovy říše. I zde vystupuje hrdina Nik, i zde osvědčuje svou statečnost. Pro svobodu a jednotu své vlasti nakonec obětuje i život.

Povídka Hrdina Nik je ohlasem dob dávno minulých, v němž Storch probouzí k životu hrdiny nad jiné statečné, předky to skutečných bojovníků, kteří o dvě stě padesát let později stáli u kolébky tvořícího se českého státu.

13-002-68 14/54

Vázaný výtisk 19,— Kčs

Z VYŠLÝCH SVAZKŮ:

V. Vladko: Potomci Skytů — *O. Mattson:* Brigga Tři Lilie — *S. M. Chauffierová:* Ten druhý jsem já — *Sir Arthur Conan Doyle:* Pes baskervillský — *M. Pašek:* Ostrov tisíce drahokamů — *J. F. Cooper:* Průkopníci — *M. Bielicki:* Lacho z rodu Ha — *A. Lindgrenová:* Kalle Blomkvist zasahuje — *P. Gamarra:* Dobrodružství Opeřeného hada — *A. Ransome:* Holubí pošta — *H. H. Swiftová:* Dráha na svobodu — *S. Tatay:* Pušky a holubi — *M. Pašek:* Lovci perel — *A. Branald:* Tisíc a jedno dobrodružství — *A. P. Pearceová:* Poklad v jediné růži — *L. Renn:* Trini — *Y. Mauffret:* Krásná Amaranta — *S. O'Dell:* Ostrov modrých delfínů — *L. Kiršner:* Šifrovaná zpráva — *F. Pilař:* Dýmka strýce Bonifáce — *K. May:* Vinnetou I.—III. díl — *A. Dumas:* Tři mušketýři I.—II. díl — *H. Melville:* První plavba — *K. May:* Duch Llana Estacada — *J. Fabricius:* Plavčíci kapitána Bontekoea — *L. Pařízek:* Řeka kouzelníků — *R. L. Stevenson:* Černý šíp — *M. Pašek:* Nesmrtelný kovboj — *M. V. Kratochvíl:* Napoleon z ostrova — *J. Volček:* Karaj — *M. Soriano:* Nezvěstný plukovník — *J. F. Cooper:* Prérie — *A. Bahdaj:* Bacha, černý paraple! — *V. Šustr:* Na opičí řece — *A. Ransome:* Velká šestka — *M. M. Kadlecová:* Muž a pes — *D. Galský:* Král Madagaskaru — *G. Owl:* Sejdžo a její bobříci — *M. Svácha:* Puma ze Sierry — *E. Salgari:* Černý korzár — *J. D. Wyss:* Švýcarský robinzon — *E. Storch:* Hrdina Nik

PŘIPRAVUJEME:

A. R. Evans: Sobi táhnou
K. May: Černý mustang
N. O. Franzén: Veledetektiv Agaton Sax
R. L. Stevenson: Poklad na ostrově

SN
DK

Eduard Štorch

HRDINA NIK

Junácké příběhy z doby Sámovy

1968

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ
DĚTSKÉ KNIHY
PRAHA

© Městský národní výbor v Hořicích v Podkrkonoší 1968
Illustratíons © Zdeněk Burian 1968

Díl první

LESNÍ CHLAPCI

Málo národů má tak slavné a čestné dějiny jako národ náš. V obraně své vlasti projevil lid český a slovenský vždycky neobyčejné hrdinství, tím podivuhodnější, že bojoval od věků proti přesile. A projevil je už v dobách nejstarších, ať v boji proti Avarům, Frankům nebo později Němcům.

Z nejslavnějších bojů za svobodu vlasti byl boj za osvobození našich zemí z avarského jařma. Zvítězili jsme v něm jen dík tehdejším slovanským partyzánům. Tenkrát se všichni u nás – mladí a staří, muži a ženy, i děti ještě – postavili odhodlaně proti cizím uchvatitelům. A nadšení dávných slovanských předků z doby Sámovy jen znovu ožilo v českých a slovenských partyzánech za druhé světové války. Tamti nám dobyli svobodu na staletí, tito pak bez váhání nasadili životy, abychom vyvázli z područí nepřátel snad navždy.

Pohotová a obětavá láska k národu není tedy u našich statečných partyzánů jen úkazem posledních let. Měla své příklady a veliké vzory už v naší dávné minulosti. Příběh, který budete číst, vám ukáže, že jen slovo partyzán je nové, ale jeho význam u nás je prastarý a dobře známý.

POD JAŘMEM

Olše, břízy, habry, topoly a vrby vroubí v hustých skupinách mokřiny i říční ramena rozlehlé pražské kotliny. Kupecký chodník spojuje oba brody zdejšího vltavského ohybu. Vede bezpečně a soumaři s těžkými náklady jej ušlapali tak, že i v noci bylo možno po něm přejít. Ty však, poutníče, který tudy kráčíš, neodbočuj z cesty, neboť lesní divočina skrývá mnohá zrádná místa. Nejeden nerozvážný kupec tu již zahynul i s družinou v bezedné bažině, sem tam křovím zarostlé, nebo přinesl bohům hojné oběti, když tu nepozbyl života, nýbrž jen koně nebo otroka.

Ptáci houpavě proletují volnými místy u vody a loví komáry a mouchy. Šídla a vážky se míhají nad pobřežním rákosím.

Habrové houští se rozhrnulo. Na malém kopečku zarostlém mateřídouškou objevil se opálený chlapec. Je zdravý a silný, ale jistě mu není víc než třináct – čtrnáct let. Oděn je kusem staré otřepané látky, kterou si přitáhl ošoupaným řemenem k bokům. Přes rameno mu visí potrhaná lýková torba. Bosé nohy má podrápané ostružinami a trním.

Hoch si hrábl rukou do rozcuchaných vlasů, aby mu nepadaly do očí, a rozhlédnuv se jako starý lovec zkoumavě po okolí, položil na zem hůl, ostře špičatou jako oštěp. Pak usedl do svěží trávy. Konipas odlétl velikým skokem přes vysoké šťovíky a žluté jestřábníky. Bzučící vosa začala obletovat hochovu mošnu.

Chlapec srazil vosu dlaní do trávy, a když se namáhavě hrabala ven, přidupl ji patou. Sáhl pak do mošny a vyndal zbytek opálené placky. Zakousl se do ní chtivě, ale jedl pomalu, aby mu placka dlouho vydržela. Obratně chňapl mouchu, která mu sedla na placku, a hodil ji mravencům, kteří tu lezli přes kámen. Palcem u nohy se podrbal na lýtku druhé nohy a s pootevřenými ústy se otočil, aby lépe viděl do křoví, kde se ozývalo ptačí pískání.

„Mladé sýkorky!“ řekl znalecky pro sebe.

V křoví poletovala po větvičkách neposedná ptáčata.

Rozdrobil v dlani zbytek placky a donesl drobečky na nedaleký kámen. Několik těch kroků k balvanu a zase zpět proběhl tak pružně a lehce, že se neozvalo ani nejmenší zachrastění.

Ano, ten hoch se uměl v lese pohybovat! Každé jeho hnutí prozrazuje pohotového a zkušeného zálesáka.

Za chvíli jedna sýkorka slétla na balvan, několikrát si poskočila, aby vyzkoumala bezpečnost, a pak hltavě sezobla několik drobtů. Jeden větší kousek popadla do zobáčku, nožičkou si jej přidržela, chvilku klovala a pak s drobečkem ulétla do křoví.

„To je stará, krmí mladé," hned rozpoznal hoch.

Pískání v křoví se zvětšilo a stará sýkorka nestačila nosit štěbetajícím hladovcům. Byli sice již tak velcí jako ona, ale velmi hlučně se dožadovali jídla a donucovali mámu, aby pro ně sháněla potravu, nedbajíc už ani vrozené plachosti.

Na balvan pojednou přilétl ťuhýk, ne veliký, ale hezky vybarvený. Také si několikrát zobl.

Sýkorka, pobízená voláním mláďat, zasedla proti němu a směle si poskočila, jako by ťuhýkovi říkala: „Koukej, ať jsi pryč, já jsem tu byla dříve!"

Ťuhýk, překvapen drzostí maličké sýkorky, hleděl na ni nepohnutě se zobákem napřaženým. Sýkorka s černou hlavičkou a bílými tvářemi, ťuhýk se sivou hlavičkou a s černým pruhem přes oči.

Vtom sýkorka chňapla drobet přímo před ťuhýkem a hbitě ulétla do křoví. Ťuhýk se přikrčil a díval se za ní.

A už tu byla sýkorka opět.

Teď se však ťuhýk na ni vrhl. Hájil právo silnějšího. Ale malá čiperka ho mžikem přelétla a usadila se na druhém konci balvanu. Ťuhýk se otočil a viděl, že smělá sýkorka stojí opět proti němu. Rozehnal se po ní, ale ona mu před nosem vzala drobeček a frnk! – ulétla.

Ťuhýk, jako by se rozhněval na opovážlivého ptáčka, odletěl.

Moudřejší ustoupí, myslil si asi.

Hoch pocítil po jídle žízeň. Zvedl se, aby se šel napít. Nemusil dlouho hledat. Vltavské rameno s vodou skoro stojatou bylo nedaleko. Hoch si nabíral vodu dlaní a pil, až měl dost. Spokojeně si odfrkl a vešel zase do lesa. Zahrocenou holí, které používal jako zbraně, odhrnoval si z cesty dlouhé šlahouny ostružin.

Na odlehlém místě bylo vidět poházené třísky, asi jako malíček veliké. V pralese, stranou kupecké stezky, čerstvé třísky?

Hoch ihned strnul a opatrně zkoumal okolí. Jistě ho mnohá trpká zkušenost naučila takové obezřetnosti. V krajinách plných nebezpečí a v dobách bouřlivých, v jakých tento mladý hoch žil, byla na místě ostražitá bdělost. „Nedej se nikdy překvapit!“ – to byla moudrost, které se hoch již dávno v svém pohnutém životě naučil. I nyní chtěl zvědět, kdo tu zanechal ty třísky a co tu asi dělal. Hoch měl mnoho zlých zkušeností s lidmi a věděl, že dospělí muži rádi ukazují na slabším svou hrubou sílu. Ne, nestojí o to, aby se tu s někým setkal. Naopak. Vyhýbá se lidem a jen do osamělých dvorců někdy zajde vyprosit si nuznou potravu. Vždyť je jenom ubohý Nik – nikdo!

Ukrutní Avaři mu zabili rodiče, když byl ještě malý chlapec, a odvlekli ho i se sestrou, o něco starší, do otroctví. Podařilo se mu sice po čase utéci, ale bezpečný před Avary nikdy nebyl. Ještě že ty naše lesy jsou tak veliké a mlčenlivé!

Věděl, že ho žádný rod, žádná dědina nepřijme za svého člena a že mu nikdy nepřiznají rodová práva a rodový podíl, protože nepochází z jejich krve. Je a zůstane tulákem. Nemá rod, je ničí. Ani jméno už nemá, neboť jeho rod je vyhlazen. Zůstal sám, jen sám. Sestra je ztracena mezi Avary a snad už ani nežije.

Hrábl holí ještě jednou a odkryl pahýl čerstvě poraženého stromu, silného jako jeho paže v zápěstí. Sklonil se k pařízku a na odřezané ploše postřehl nepatrný val. Ten byl jistě způsoben mezerou v hlodacích zubech a táhl se jako hřebínek na povrchu bílého dřeva.

„Nu ovšem – bobr!“ pomyslil si mladý zálesák. „Mohl jsem to poznat podle těch třísek, ale kde by mě bylo napadlo, že tu jsou ještě bobři! Říká se, že u těchto ostrovů už nejsou, a vida – snad se mi podaří některého zahlédnout!“

Hoch se prodíral pobřežním porostem s podivuhodnou, obratností. Nezlomil větve, neuvedl jedinou z nich do nápadného pohybu, nezašramotil, o nic nezakopl a všude se protáhl jako had. Chvílemi pohlédl na vodu. Nepříliš široké říční rameno se proměnilo v malé jezírko.

„Tady by mohli být!“ zašeptal tuláček. „Zde asi zadrželi vodu hrází…“

Již chtěl odhrnout olšové houští, kterým prolézal, když se mu mezerou v listnatých haluzích ukázal pěkný průhled na osvětlený břeh. A toho štěstí! Na svěžím pažitě se pokojně vyhřívala bobří rodina…!

Hoch zatajil dech a ani se nehýbá.

Bobřice hladí čumáčkem mláďata a olizuje je. Mladí bobříci jsou roztomilí. Zbarveni trochu světleji a šedivěji než samice, jsou jinak ve všem již dokonalými bobry. Umějí také sedět na plochých ohonech a panáčkovat.

Dva bobříci se převalili na hřbet, potom usedli a zadními prackami si pročesávali kožíšky.

Najednou se ozvalo hlasité plácnutí do vody – to strážný bobr dal znamení své osadě. Uhodil ohonem o hladinu a zaznělo to jako rána veslem. Všichni bobři hned vskočili do vody a zmizeli. Hoch, rozmrzen náhlým přerušením zajímavého divadla, vystoupil z houštin a rozhlížel se, aby vyzkoumal, co polekalo placké bobry. On sám přece ticho neporušil a vítr vál od bobrů k němu; nemohli ho tedy ucítit.

Šel pomalu kousek po břehu proti větru. V tom směru někde je příčina bobřího poplachu.

Na světlině se rozhlížel. Všude byl klid. Nic podezřelého neviděl ani neslyšel.

Jen v houštině se honí sýkorky.

Hoch si vesele poskočil. Jeho myšlenky byly ještě u bobrů. Přemítal, zdali by mu lesní bůh dal dnes ulovit nějakého bobra. A snad i dva. Byl by kožíšek na zimu!

Slunce prozařuje mezi korunami stromů a zlatí hochovu ztepilou postavu.

Mladý tulák zhluboka vydechl. Zahleděl se nad modravé vrcholy lesních stromů a tichým, poněkud tesklivým hlasem si zazpíval svou oblíbenou písničku:

„Do dálek neznámých
prales mě vede,
za hory, za doly
vítr mě žene.

Oblaka ve výši
cestu mou řídí,
táhne mě řeky proud
pryč od zlých lidí.

Hvězdo má třpytivá,
svítíš mi z nebe,
bez tebe bych byl sám
opuštěn v světě…“

Počátek písně se vzdul do výše, pak hlas pomalu vlnovitě klesal. Druhé dvojverší se znova vypjalo vzhůru a teskně se snižovalo, až tiše doznělo.

Byla to otcova píseň z avarského zajetí – jediné, avšak drahé dědictví, jež si hoch z vyvráceného domova odnesl. Kdykoli příroda rozezvučela skryté struny jeho duše, vytryskla z ní tato teskná tulácká píseň, plná stesku a touhy.

Zamlklý hoch přivřel oči a vzpomínal. Šťastné doby raného dětství mu vstoupily na mysl.

Vidí chaloupku v lesnatém údolí nedaleko potoka… Matka přede na zápraží, otec sedí na lavičce – psa Voříška má u nohou a vypravuje, jak ho zlí Avaři vzali na vojnu. Daleko, předaleko s nimi musil, než se mu podařilo utéci… Na útěku si složil písničku – a hned ji zazpíval. Matka se přidala, sestra Květuše také a i on sám svým dětským hláskem pomáhal v rodinném sboru. Otec byl známý pěvec; co vše on dovedl vyzpívat! Och domove, ztracený domove! Zlí Avaři všecko zničili… kéž by je Černoboh ubil!

Na zadumaného hocha pojednou někdo křikl hrubým hlasem:

„Hohoho! Kam tak troubíš jako slepý?“

Hoch překvapeně zvedl hlavu a vyvalil oči. Před ním se objevil silný Avar na koni a v plné zbroji!

Na hlavě má vysokou kožešinovou čepici, podobnou přílbě. Třebaže je teplo, splývá mu s ramenou na záda přehoz z vlčí kůže, upevněný na prsou velikou blyštivou sponou. Tělo chrání jemná drátěná košile, spletená z drobounkých řetízků. Zpod košile ke kolenům sahá tkaná suknice s modrým pruhem.

Hoch sklouzl očima jezdci od hlavy k patám a přitom si stačil povšimnout, že Avar má nohy až ke kolenům ovinuty žlutými kožennými pásy. Neveliký kůň, stále ušima stříhající, nesl rudou přikrývku lemovanou zlatými šňůrami. Uzda i řemení jsou pobity stříbrnými knoflíky a lesklými kaménky.

„Avarský důstojník!“ blesklo hochovi hlavou a hned se díval, jaké má nepřítel zbraně.

Jezdec držel v ruce bič s krátkou rukojetí. Na konci dlouhého řemínku byl upevněn ostrý zahnutý drát jako udice. Hoch se až zachvěl, když zpozoroval tuto trýznivou zbraň, která mu byla dobře známa z dob zajetí. Takový bič se zaryje do těla jako šíp a v boji se omotá protivníkovi kolem krku a strhne ho s koně… Na zádech má Avar luk a po každém boku meč. Vzadu čouhá sekyra, zavěšená k sedlu. Věru, je dobře ozbrojen!

Za jezdcem stojí dva otroci, také ozbrojeni.

Och, tuze nevítané setkání!

„Z toho bude mrzutost!“ pomyslil si hoch a maně se ohlédl, zdali by nemohl utéci.

„Sem pojď, ty zmetku!“ vykřikl Avar přísně a zle zablýskl očima. Ničí hoch se přišoural unaveným krokem blíž.

„Sem!“ poručil Avar a ukázal bičem vedle koňovy hlavy.

Hoch poslechl a díval se po očku na zpupného jezdce.

„Asi nějaký velitel čety,“ usoudil a čekal velmi zkroušeně, co mu vznešený loupežník bude chtít.

„Ty vyznat se v této krajina?“ ptal se Avar slovansky, ale dosti lámaně.

Hoch přikývl.

„Povedeš mě!“ poručil Avar. „Hajdy, hajdy!“

„Kam tě mám vést, vznešený pane?“ ptal se hoch pokorně.

„Nejprve mě vyvedeš z těch proklatých ostrovů a říčních ramen a pak zamíříš do dvorce Svatoslavova, kde říkají Na Moráni, rozuměls?“

„Povedu tě, pane, jak poroučíš.“

„Nuže, tedy hbitě na cestu, pajdavý pse!“ řekl spokojeně Avar, dívaje se na hocha, jenž si najednou vykračoval nějak velmi těžce a unaveně.

Kdyby tak byl škaredý Avar zahlédl, jak nenávistným pohledem hoch po něm hodil!

Malá tlupa se vydala hned na pochod.

Napřed hoch ukazuje cestu, v patách za ním oba otroci, připravení ihned jej skolit, kdyby se snad pokusil o útěk. Vzadu Avar na koni s neodlučným bičem v ruce. Špatně, se mu jede lesem. Často musí přilehnout na koně, aby projel pod větvemi stromů, a leckde musí objíždět bažiny nebo houštiny. Přebrodili tři nehluboká říční ramena a pak se podivně motali lesem na táhlém návrší.

Avar už vztekle koulel očima a hněvivě odplivoval.

Vykřikl na hocha:

„Vedeš mě dobře, psí synu?“

Hoch se podrbal na zádech a nevinným hlasem odpověděl:

„Dobře tě vedu, pane! Třeba se vyhýbat močálům…“

Mladý vůdce namířil teď stezkou sotva znatelnou. Otroci, aby se pánu zavděčili, občas hocha uhodili pěstí nebo švihli prutem. Hoch však ani nehlesl, utajuje v sobě bolest.

Pěšinka se po chvíli ztratila a rozhněvaný Avar se prodírá vpřed jen s velikou těžkostí. Proklíná cestu ve všech jazycích, které na svých loupežných toulkách světem pochytil, a nakonec musí slézti s koně. Cesta je teď tak špatná, že otroci musí často pánovi ohýbat větve houštin a prosekávat uličku, aby prošel.

Avar zuří, soptí. Sliny mu odletují od úst jako pěna uřícenému koni.

„Břicho ti rozpářu, ničemo!“ hrozí a hoch co chvíli po něm pokukuje, nenapřahuje-li už na něj nůž nebo meč.

Vtom jeden otrok zvolal, že zahlédl nedaleko dým, a Avar poručil, aby hned zahnuli v tu stranu. Otroci vzali hocha mezi sebe a drželi ho za ruce.

Ušli malý kousek a objevila se jim světlá mýtina. Uprostřed stojí nuzná chatrč a opodál čoudí milíř, obložený drny.

Avar zavolal na uhlíře, a když polekaný staroch přišel, zeptal se ho na cestu k Moráni, kde je dvorec vladyky Svatoslava.

Uhlíř si nevšiml tajných znamení hochových. Odpověděl:

„To jste si už zašli, vznešený pane! Musíte kousek zpět a tam u toho vysokého buku, co vyčnívá ze smrčiny, přijdete na cestu. Jděte po ní pořád po svahu dolů až ke třem lípám. Mezi nimi stojí svatá soška. Tam na rozcestí se dáte vlevo a bez únavy pohodlně dojdete na Moráň.“

„A daleko pak na dvorec vladyky Lubigoje, víš-li?“ vyzvídal ještě Avar.

„Nu, vrátíte se zpět k těm lípám a pak přes ten vrch tam dolů k potoku. Podle něho dobře trefíte.“

„Dobrá, starý jezevče! Půjdeme, jak říkáš. Ale tenhle ďasův spratek za nos mě po lese vodil! Po zásluze se mu odměním!“

Avar poručil otrokům, aby přivázali hocha ke stromu, a přikázal starému havíři, aby chlapce hlídal, než se vrátí.

Oba uhlířovi psi, velký a malý, štěkali zatím na Avara i na jeho koně a stále kolem nich poskakovali. Nejvíc na koně dorážel malý pes, až si toho Avar povšiml. Přivolal otroka, vytrhl mu z ruky kopí, nabodl psíka a odhodil jej na čadivý milíř.

Od chaty se ozval dvojí výkřik, velmi žalostný. To uhlířova žena a synek byli schováni v chlívku a skulinou viděli Avarovu surovost.

„Koho tam máš?“ ptal se Avar.

„To má žena,“ vysvětloval uhlíř.

„Ať nám přinese mléko!“

Uhlíř otevřel chlívek a žena přinesla ze sklípku krajáč, zpola mlékem naplněný.

Avar se důkladně napil, až si vousy omáčel. Odfoukl si a zbytek mléka vylil do trávy. Za ním pak letěl krajáč – ještě že se nerozbil!

Vyskočiv na koně a provázen otroky, vydal se Avar na cestu k Moráni. Uhlíř s uhlířkou si oddychli.

„Chloupku, vylez už!“ zavolala uhlířka na synka.

Z chléva vykoukla dětská hlavička s ustrašenýma očima a potom vylezl hoch asi dvanáctiletý, neveliké, zavalité postavy. Rozhlédl se a hned běžel ke stromu, kde byl přivázán Nik, ničí chlapec.

„Bolí tě to?“ ptal se zajatého.

Nik se bolestně ušklíbl.

„Kde tě bolí?“ tázal se Chloupek soucitně.

„Tuhle pravá ruka,“ naříkal Nik. „Vidíš, už je opuchlá!“

Chloupek přiskočil k Nikovi a po chvilce námahy mu uvolnil pravou ruku až po loket. Provazy vytlačily na hochově předloktí modrý pruh.

„Co tam děláš, Chloupku?“ zavolal uhlíř přísně. „Hned jdi od něho!“

Chloupek uskočil a uhlíř i jeho žena se přišli podívat zblízka na zajatého hocha. Litovali ho, ale pomoci mu nesměli.

Uhlíř se naopak ještě přesvědčil, zdali provazy dobře drží.

„Myslíš si, hochu, že bych tě mohl odvázat, vid? Ba ne, to nejde! Sám bych pak hlavu ztratil! Avaři jsou ukrutní! Nemohu ti pomoci, nemohu.“

Odešel a zavolal ženu i Chloupka, aby mu pomáhali nosit narýpané drny k milíři.

Sotva odešli, Nik sebou začal kroutit, svíjel se a protahoval. Uhlíř si šel pro rýč, a když se vrátil, na hromádce drnů seděl Nik – zbavený pout!

Překvapenému uhlíři vypadl rýč z rukou.

„Jak – jak – jak ses, k ďasu, mohl osvobodit?“ vykřikl.

Ničí hoch se usmál. „Muška se nebojí obuška!“ pověděl vesele. „To se musí dávat pozor už při utahování provazů. Nakrčil jsem se a nedal se utáhnout docela těsně. Nic nepoznali, když mě vázali… hihihi!“

„Hochu, u Peruna, zlá to věc! Musím tě znovu přivázat!“

„I ne, děkuji pěkně, uhlíři, to snad až někdy podruhé! Tvůj šíp je vystřelen proti větru, neboť — já musím teď odběhnout, mám nutnou věc…," hovořil Nik a obratně se uhnul, když po něm uhlíř skočil.

Přiběhl Chloupek, přiběhla uhlířova žena a všichni honili osvobozeného Nika.

Nik však oběhl milíř a několika skoky byl v lese. Zmizel. Teď vyhazoval nohama jinak, nežli když dříve vodil lesem Avara. Věru, je to hoch liškou podšitý.

Chloupek se v rozpacích dívá za uprchlíkem…

FRANSKÝ KUPEC

Na pravém břehu vltavském, tam, kde se odedávna říká Na Moráni, je roztroušeno směrem k Vyšehradu několik chalup. Největší mezi nimi je dvorec staříčkého Svatoslava, slovutného vladyky zdejšího rodu.

Chalupy jsou vystavěny nepříliš úhledně z hrubě přitesaných trámu; na štítech jsou pečlivě natřeny černou barvou, tak čistou a lesklou, že jsou jako malované. Mezery mezi trámy jsou vymazány žlutou hlínou cihlářskou. Některé chaty jsou sešlé, jako by v nich ani hospodáře nebylo.

Ve dvorci je dnes však živo. Vševlad, nejstarší syn vladykův, hostí četnou společnost. Asi patnáct mužů sedí na lavicích a na sedátkách ve světnici. Je tu znamenitý Lubigoj, vladyka sousedního rodu Vršovců, s Klenem a Sokolem, silný Vojislav a Budimír, na levou ruku chromý, z rodu nad Rokytkou, a jiní čelní muži z okolí.

Rozohněný Vševlad k nim právě mluví:

„Věru, přátelé, necháváme se vésti jak ovce k stříži! Mlčíme, poplatky odvádíme a »dobrých« pánů posloucháme. Všecka země je v skrytu plna nářků a bědování, avšak zjevně se postavit proti sveřepým krkavcům nikdo nemá odvahy. Pamatujete všichni, jak se před dvěma lety motolský Vlk opovážil ztrestat zbujného Avara, který mu odvlekl dceru. Krkavci se mu hrozně pomstili, dvůr vypálili a vše, co živé, pobili nebo odvlekli do otroctví.

A snad byl i u vás starý guslar, který teď o svátcích rusalek dlel v našem dvorci, a snad vám vypravoval, jak v Charvátech i Zličanech krkavci po dědinách táhnou, berou dobytek, drancují statky, a kde se jim postaví na odpor, vše na prach spálí. Ze zbylého lidu činí otroky, které v svých opevněných hrincích prodávají kupcům jako dobytek…“

Při této žalobné řeči hleděli přítomní muži zasmušile na tvrdě udupanou zem a malomocně věšeli hlavy. Proti Avarům, zlým krkavcům, nelze se bránit, nelze povstat. Každý pokus o vzpouru je vždy krutě zlomen…

Příběh nešťastného Vlka z Motola otřásl jejich statečností a zdusil odvahu. Věru, nikdo se neopováží vzepřít se Avarům! Marné pokusy hrdinských přátel jsou jim výstrahou.

Prudký a ohnivý Vševlad čte z očí všech mužů, že je nadarmo podněcuje k odhodlaným činům. Ach, lidské srdce je už takové, že koho jednou uštkl had, ten se bojí i žížaly, a koho spálila kaše, ten opatrně fouká i na podmáslí. Nikdo neuvěří, že by bylo možno osvobodit se od tyranů, neboť jsme-li jednou uvrženi do neštěstí, byť jsme se i břehu chytili, utrhne se s námi, a třeba si kdo z nás jen nos utíral, vymkne si palec.

I silný Vojislav, jenž se sám odvážil na medvěda a zvítězil, beznadějně mávl rukou a řekl:

„Nadarmo bouříš, statečný Vševlade! Bohové nás vydali v ruce nepřátel a proti sudbě bohů nelze se nám vzpírat!“

„Pravdu díš!“ ujal se slova starý Svatoslav a vstal ze svého čestného místa v koutě za stolem pod zavěšenými soškami dědů. „Srovnávám se s tebou, Vojislave, že bychom sami sobě zhoubu strojili,

kdybychom Avarům teď po žních odepřeli plodiny odvádět. Třeba dobře změřit síly. Jsme-li slabí, nemůžeme si hned troufat na obecnou vzpouru. Skončili bychom smutně jako ta myš, co našla drobeček a hned se nafoukla, že si otevře kupecké skladiště. Přiletěla vrána a jedním klovnutím bylo po myši i po kupeckém skladišti! Nepřeceňujme své síly jako mluvka, který uviděv chánovy koně, řekl chlubivě: »Koupím ty kozy!« – a zasypán posměchem utekl s hanbou… Ale ne proto jsem vás svolal k poradě, abych svůj rozum vedoucím učinil, nýbrž abyste sami rozhodli. Mých dnů je už namále, proto se Avarů nebojím, avšak vaše dobro vyhledávám. Mluvte svobodně, z otevřených srdcí a hlav."

„Ctím tvé šediny, otče," ujal se Vševlad opět slova, „avšak z našeho dvorce Avaři daně nedostanou! Nejsme psi, abychom ležíce přijímali rány bičem. Mocní jsou naši bohové, silnější než bozi avarští, a budou s námi v spravedlivém boji. Někdo přece už začít musí! Já bych hned proti vrahům povstal, jen kdyby ostatní rody učinily totéž."

Na těžká vrata dvorce někdo zabušil holí. Psi se rozštěkali a skákali u vrat.

Shromáždění muži se polekali. Kdo chce překvapit jejich tajnou poradu? Z domácích lidí zde nikdo není. Vševlad hned ráno poslal všecky ženy i děti i čeleď na práce do polí a do lesa.

Kojata, mladší syn vladyky Svatoslava, vyskočil okenním otvorem na dvůr.

„Neotvírej neznámému!" potichu mu přikazovali spiklenci.

Kojata se díval skulinou vrat, kdo přerušil jejich poradu.

„Kupec Sámo žádá o vpuštění do vašeho dvorce!" ozval se před vraty silný mužský hlas.

I muži ve světnici jej slyšeli a hlasitě si oddechli. Byli již uchystáni, že se na Kojatovo znamení všichni rozprchnou. Oj, kdyby sem tak krkavci na ně přišli, přesvědčili se, že mají tajnou schůzi! Zle by bylo se všemi! Avšak kupec Sámo si hledí jen svého obchodu a nikdy ještě Avarům nic neprozradil. Všichni se tázavě podívali na vladyku Svatoslava. Vpustí kupce, nebo ho odežene, aby je nerušil?

Svatoslav zavolal do okna: „Odstrč kládu, Kojato, a přivítej hosta!"

Nikdo bázlivě nezareptal proti vladykovu rozhodnutí. Pochopili, že odehnání poctivého kupce by jim mohlo víc uškodit a vzbudit podezření, nežli když jej přijmou a učiní svědkem rozmluvy o hospodářských věcech.

Starý vladyka vyšel do síně a přivítal známého franského kupce, který se tu téměř každoročně poptával po otrocích a po kožešinách.

Svatoslav uvedl kupce do kouta světnice na čestné místo. Sámo se uklonil bůžkům a usedl za stůl. Vševlad položil před hosta načatý pecen a v misce trochu černé, hrudkovité soli.

Všichni muži byli zticha. Sámo si je pátravě prohlédl a neříkal nic. Ukrojil si krajíček chleba, asi na tři sousta, a přikročil hned k projednávání obchodu.

„Rád se tu s vámi scházím," začal. „Vidím známé od Botiče, známé od Rokytky a i jiné, s nimiž jsem asi dosud neobchodoval. Nuže, táži se vás, a především tebe, ctný a slovutný Svatoslave, nemáte-li nějaké otroky nebo kožešiny k výměně? Moji lidé u Vltavy čekají, abych jim přikázal, kam mají zanést krásné látky, šperky i vzácné skleničky – nu, vždyť všichni znáte mé dobré zboží…!"

Franský kupec mluvil, přitom však bystře zpozoroval, že tu dnes není nálada k obchodu. Zakroutil si silný knír a prohrábl dlouhé vlasy. Umlkl a nijak již muže k obchodu nenutil.

Po chvíli ticha vladyka Svatoslav pravil:

„Lituji, žes k nám nadarmo vážil cestu, kupče. Nemáme nic pro tebe a kupovat nemáme zač. Zlí krkavci – eh, chci říci, naši vznešení páni nám všechno pobrali – eh, co mluvím! – nedávno si poplatky vybrali a tvé barevné látky, stříbrné i bronzové šperky, jakož i drahocenné skleničky, které z dalekých zemí přiváží, nemůžeme ti tedy odkoupit."

Zdálo se, že franský kupec není rozmrzen tímto odmítnutím. Byl také chvíli zticha, jako by se rozmýšlel, a pak pravil:

„Dobře, necháme obchodu. Chvíli však ještě mezi vámi posedím, abych si po cestě odpočinul."

„Dobrý host vždy hospodáři vítán," pověděl vážně vladyka. „Čím jsem bohat, tím sloužím rád, neboť špatný starosta, neumí-li počastovat hosta. Ukroj si ještě z našeho božího daru!"

Vševlad už také položil na stůl kus slaniny, hrnek sýra a postavil džbánek medoviny. Sámo, znaje slovanské mravy, položil z každého jídla trochu na misku v okně – dar pro zemřelé dědy. Hněvali by se, kdyby se na ně zapomínalo.

„Vypravuj nám něco, Franku, jenž svobodný průchod máš našimi zeměmi, kde jsi chodil a co nového jsi slyšel…," vyzval Svatoslav hosta.

Kupec, napiv se málo ze džbánku, ochotně vyprávěl. Všichni muži hleděli naň s účastí. Sámo mluvil slovansky dobře, jako vlastním mateřským jazykem.

„Věru, mnohé vidím i slyším na svých cestách, ale k čemu bych tím trudil vaši mysl? Sami dobře cítíte, jak vám je, a jinde – není lépe. Raději vám budu vypravovat příběh smyšlený, jen pro chvíli vaší zábavy, nežli se zase od vás dále odeberu.“

I počal vypravovat Sámo, světa zkušený kupec, dlouhou pohádku o zvířatech, kterým vládl zuřivý a ukrutný medvěd. Všecka lesní zvěř hrozně jeho násilím trpěla. Medvěd řádil nelítostně a nikdo se mu netroufal opřít. Až se jednou utrápená zvířata sešla na lesním palouku, aby se poradila, jak by se zpupného pána zbavila.

A co se radili, v nejlepším jednání se objevil zlý medvěd uprostřed nich a hned skočil na pěkného srnce a roztrhal ho před očima všech. Zvířata se strachem třásla a mlčela. Jen silný kozel se rozpálil hněvem a krvežíznivého medvěda pojednou nabral na rohy tak mocně, že ho porazil. Vzápětí se však medvěd vrhl na kozla a jednou ranou své silné tlapy ho srazil k zemi. Pak chytiv srnce do zubů, odnesl si jej k své jeskyni. Žádné zvíře se neopovážilo vstoupit medvědu do cesty.

Ležící kozel zaškubal nohama a zdechl. Ustrašená zvířata si šeptala, že jim není pomoci a že těžký los nutno neodvratně snášet podle sudby bohů. Svěsila hlavy a položila si je mezi přední nohy na zem.

Až po chvíli se vzchopila, seřadila se v průvod a táhla k medvědově jeskyni poklonit se mocnému pánu a políbit mu tlapy.

K medvědovu doupěti přišel opravdu veliký průvod. Právě když zvířata chtěla společně provolat svému pánu slávu, jezevec, který byl první v řadě, zakýval tělem sem tam. Na to znamení všichni ztichli a jezevec řekl:

„Musíme počkat, přátelé, neboť náš milostivý pán se nažral a teď spí!“

Zvířata tedy uctivě čekala, až se medvědu uráčí probudit.

Zatím bobr přitáhl mladou břízku, svěže zelenou, a položil ji před jeskyni.

„K slavnosti patří výzdoba a zeleň!“ řekl a šel přehryzovat nový stromek.

Ostatní zvířata se bobrovi nejdříve posmívala, že se chce pánovi zalichotit, ale za chvíli kdekdo tahal nějakou větev nebo i jen starý klacek před medvědí doupě. Nikdo nechtěl zůstat pozadu v poddan-

ské horlivosti. Bobři porazili pěknou olši, lišky přivalily z lesa bukový kmen, vlci se nechtěli dát zahanbit, a vyrvali ze země veliký pařez.

Hromada dříví u jeskyně rostla. Jeleni a srnci ji svými parohy urovnávali. Kuny a veverky nosily dlouhé výhonky ostružin a vplétaly je mezi dříví jako slavnostní věnce. Jezevci nevěděli, čím by se vyznamenali, i přivalili veliký balvan a také jej spustili před jeskyni.

Dříví zapraštělo – a medvěd se probudil. Vyrazil ven, ale rozhněvaně zařval, když se zapletl do dříví, větví a křovin, z nichž nemohl vylézt.

Zvířata polekána hleděla na svého pána, jak se marně namáhá setřást překážku.

„Hleďte křečka!“ zvolala veverka, která se houpala na větvi smrku.

Medvěd sebou zmítal v hromadě dříví a do jeho zadní tlapy se zakousl drzý křeček. Pevně držel a nepustil, ať sebou medvěd házel jak chtěl.

„Kamaráde, půjdu s tebou!“ řekl tchoř a zakousl se medvědovi do tlapy vedle křečka.

„Já podržím přední tlapu, aby vás třeba neuhodil!“ zavrčel vlk a již zaťal zuby do jedné přední medvědovy tlapy. Druhou popadla liška.

Divoký kanec se rozběhl a dlouhými kly zaryl do medvědova těla. Ovčácký pes bojovně zaštěkal a zakousl se huňáčovi do nechráněného hrdla.

Z oslavného průvodu vznikla krvavá bitka. Všecka zvířata se vrhla na tyrana a mstila se mu za jeho zločiny.

Medvěd podlehl. Zcepeněl.

Přilétali havrani a čekali na podíl. A měli hody.

Vítězná zvířata rozjásala všechen les. Konec poroby! Konec poroby! Konec samovlády a libovůle! Konec krutého týrání!…

Když franský kupec dopověděl svůj příběh, zůstali všichni zamlklí. Uvažovali, co příběh znamená. Zdálo se jim, že cizí kupec svým vypravováním jim vlastně dal dobrou radu:

Nebojujte jednotlivě, vzepřete se nepříteli společně!

Jenom tak zvítězíte…

Hlavy mužů se zvedaly, v jejich očích se jasnilo. Ale Sámo nevyčkal otázek a vzchopil se k odchodu.

Vtom se zvenčí ozval křik. A již Kojata, který stál na stráži, přivádí do síně osmahlého hocha, asi čtrnáctiletého.

„Otče, chce s tebou mluvit! Přináší prý důležitou zprávu!“ vyřizoval Kojata a popostrčil chlapce před vladyku Svatoslava.

Hoch byl tak uhnán a znaven, že nemohl dobře promluvit. Přece však ze sebe vyrazil: „Avar za mnou!“

Muži se ulekli, jako by byl mezi ně hrom udeřil. Hned si podávali zbraně, zavěšené na kolících po stěnách, a z kouta brali složené oštěpy i sekyry.

Překvapí-li je Avar při spiklenecké schůzce, bude zle. Poví to svému veliteli a pak budou mít na krku celou loupežnou hordu sveřepých krkavců…

„Kdes ho viděl, hochu?“ – „Co chce?“ – „Jde sám?“ – takové otázky se hrnuly na chlapce.

„Jede na koni s dvěma otroky. Bude tu za malou chvíli. Jen o kousek jsem ho předběhl. Bozi s vámi!“

Hoch se otočil a chtěl vyběhnout ze světnice. Ale Vševlad ho uchopil za ruku a pravil:

„Neutíkej od nás! Počkej! Děkujeme ti za tvou výstrahu. Hle, vezmi kousek slaniny – –“

„Ne, nemohu zůstat! A nic nechci, dostal jsem od vás placky už včera!“

A už byl venku! Vyběhl pootevřenými vraty a ztratil se v lese.

„Vzpomínám si,“ poznamenal Vševlad. „Ten hoch zde byl již včera a prosil o trochu jídla…“

„Asi nějaký uprchlík,“ pravil soucitně Svatoslav.

„Je dobře, že nás varoval, můžeme se připravit. Nebo snad máme utéci?“ otázal se Lubigoj ostatních mužů.

„Je pozdě na útěk,“ odrazil otázku prudký Vševlad. „Jak řekl hoch, Avar je už blízko a mohl by vás zahlédnout. Jistě by hned pojal podezření… Kupče, jdi sbohem a – jazyk za zuby! My si tady již s lotříkem budeme vědět rady, viď, Lubigoji. Budimíre, Klene, Vojislave? Má sebou jen dva otroky – ti se mnoho bránit nebudou…“

„Zaraz smělý jazyk, mladý muži!“ vpadl mu do řeči Sámo. „Zbytečně bys dloubl do vosího hnízda a přivolal na sebe zhoubu. Učiňte, co vám pravím: Odložte rychle zbraně do komory a znovu klidně usedněte. Já s vámi budu projednávat obchody, k čemuž mám svolení… Nechť si Avar přijde!“

A již bylo na dvoře slyšet dupot koně a dva otroci volali do síně, aby vyšel hospodář.

Vševlad vyběhl a poklonil se zpupnému jezdci. Kojata zavíral vrata.

„Vladyka – kde?“ volal Avar drsně. „Nerad bych dlouho čekal! Nepozve mě dál?“

„Můj otec, vladyka Svatoslav, tě zve, vznešený pane, abys vstoupil pod naši skrovnou střechu,“ klidným hlasem pronesl Vševlad.

Avar seskočil s koně a hodil uzdu otrokovi.

Velmi se zarazil, když ze síně viděl, že jizba je plna mužů. Hleděl na ně podezíravě a před prahem se zastavil. Rukou sevřel jilec krátkého meče.

„Vítej nám, vznešený pane!“ zvolal vladyka Svatoslav, vstávaje ze svého sedadla, obloženého medvědí koží. „Je tu ještě dosti místa pro vzácného hosta…“

„Proč tady tolik lidu? Co tu děláte?“ rozkřikl se Avar a učinil krok do světnice.

„Já jsem tyto muže svolal!“ řekl franský kupec a povstal.

„Kdo jsi?“ osopil se naň Avar.

„Sámo, franský kupec. Obchoduji se zdejšími lidmi, jak mi je povoleno. Nakupuji otroky, kožešiny, vosk i jiné zboží. Zde viz můj průvodní list!“

Sámo vytáhl z kabely válcovité pouzdro a vysypal z něho na stůl pergamen.

Avar hned změnil své chování. Odložil povýšenou přísnost a alespoň s kupcem jednal nyní přátelsky. Prohlížel pergamen, jako by uměl číst, ale ve skutečnosti věnoval pozornost jen otiskům pečeti na listině. Poznal pečeť avarského vůdce, který velel v těchto zemích, a dokonce i otisk pečetního prstenu samého chána, vládce světa, krále Avarů, pána všech národů.

To mu stačilo. Tento franský kupec je jistě znamenitý přítel Avarů, že se mu dostalo tak vzácného doporučení.

Avar stiskl ruku Sámovi a k přítomným mužům, kteří tiše stáli podél stěn, řekl:

„Dobře, všechno je v pořádku!“

Oddechli si. A vladyka Svatoslav se ujal slova:

„Vznešený pane, prokázal jsi nemalou čest mému chudému dvorci svou návštěvou. Avšak domnívám se, že ne náhodou jsi k nám zavítal. Jistě nějaká příčina tě k nám zavedla. Přicházíš-li upomínat o splatné dávky, věz, pane, že brzo po žních vše pořádně odvedeme, co jest nám v dobytku i v polních plodinách odvésti. Za minulá léta máme vše splaceno a nic nedluhujeme.“

„To rád slyším, že daně pořádně odvádíte. Nejste jako jiní, kteří si myslili, že naše příkazy jsou dým, a pak se ovšem pod přísnými

tresty svíjeli jako červi… Ale o tom s tebou mluvit nechci, vladyko, dnes tu mám vyřídit jinou věc. Poslouchejte všichni, kteří tu jste!“

Avar povýšil hlas a s důrazem vyhlásil překvapující zprávu:

„Jakmile měsíc doplní svou tvář, přivedeš, vladyko, všechny své muže a mladíky zbraně schopné k ohybu řeky Vltavy, kde kupecká cesta spojuje dva brody. Znáte všichni to místo? Nuž, tam budete očekávat další rozkazy. Svou hlavou, vladyko, ručíš za vyplnění tohoto rozkazu našeho nejjasnějšího pána, velikého chána avarské říše…“

Avarovi neušlo, jak se přítomní muži zděsili jeho poselství. Škodolibý úsměv stáhl jeho ústa. Pohrdavým pohledem měřil to slabé, bezmocné stádo, které musí být poslušno rozkazu a biče.

„Doufám, že přijdete všichni ochotně, ne? Bude to už asi za týden. Třeba se dobře připravit, neboť vás možná čeká daleká cesta…“

Až mráz přejížděl po zádech slovanským mužům. Vědí a dobře rozumějí, co Avarovo poselství znamená. Není dost všech útisků, ještě mají doplnit chánovo vojsko svými zástupy a táhnout opět daleko do cizích zemí, tam za chána bojovat, vraždit pokojné obyvatelstvo a naloupenou kořist odvláčet loupeživým pánům do pevných hrinků… Hrůzné pomyšlení!

„Jsme však milostiví,“ dodal ještě Avar s úšklebkem. „a dovolujeme, aby v každé domácnosti zůstal jeden muž… Tím jsem u tebe, vladyko, hotov a odjedu, abych ještě dnes vyřídil poselství Vršovicům…“

„Já jsem, pane, vladyka rodu Vršoviců!“ přihlásil se Lubigoj. „Nemusíš se k nám namáhat.“

„Ani k nám na Rokytku!“ přidal se Vojislav a zaťal zuby.

„Je mi vhod, že takto ušetřím cesty a získám čas. Buďte zdrávi a pamatujte na rozkaz! V den měsíčního úplňku nikdo nesmí scházet u ohybu Vltavy!“

Starý Svatoslav ještě zadržel odcházejícího Avara a nabídl mu pohostinství. Avar vzal kousek slaniny a zajedl chlebem. Vševlad zatím pohostil i otroky.

Pak se Avar znova krátce rozloučil a vsedl na koně. Kojata otevřel vrata doširoka.

Od lesa zněl zpěv vracejících se žen. Jakmile však Avar vyjel ze dvorce, zpěv umlkl.

Mladý tulák Nik vyšel ze Svatoslavova dvorce a schoval se v křoví nedaleko stezky. Těšilo ho, že mohl dát zprávu o Avarovi ve dvorci. Ó, jak nenávidí sveřepé krkavce, kteří mu tolik ublížili! Rodiče mu zabili a rodnou sestru v otroctví trápí, je-li vůbec ještě naživu! Celý jeho život je nyní zasvěcen boji s nimi. Není už malý hoch. Avaři brzo poznají, že jim může všelijak škodit. Bude se plížit jako stín v jejich stopách a podle svých sil je bude stíhat.

Neležel dlouho v trávě a uslyšel hovor, pak i kroky koně. Pozvednuv hlavu, hoch v skrytu pozoroval Avara s oběma otroky, až přešli a ztratili se mezi stromy.

„Tady jsem svou úlohu vykonal," řekl si hoch a dal se do klusu.

Zatím nahoře na lesní pasece se hádal uhlíř se ženou.

„Co bys utíkal? Tys ho přece nepustil, jsi tedy bez viny!" rozčilovala se uhlířka.

„Avar se nebude ptát, zda jsem ho pustil nebo ne. Měl jsem hocha hlídat, a teď je pryč – jistě bude dávat vinu mně! Zle se mi povede, jestliže neprchnu. Zůstanu-li, Avar mi srazí hlavu beze všech cavyků!" bědoval uhlíř.

Točil se, rukama bezradně mával, že z dálky by divák myslil, že starý uhlíř tancuje.

Najednou uhlíř překvapeně vykřikl a zasmál se. Vždyť uprchlý hoch je tady! Tuhle si hraje s Chloupkem za milířem!

Ano, Nik se vrátil.

„Tys neutekl? To jsem rád – a už mi neutečeš?" honem vykřikoval uhlíř a oči mu svítily radostí.

„Neuteku, uhlíři, buď bez starosti!" odpověděl hoch a smál se i s Chloupkem, jak pes Voříšek směšně škádlil schouleného ježka. „My jsme také měli takového psa a také jsme mu říkali Voříšek… Měl jedno ucho bílé a druhé černé – váš pes má obě uši černé," vykládal.

Uhlíř se radoval jako znovu narozený, jako by mu mlýnský kámen z krku spadl.

Nik se s Chloupkem úplně spřátelili. Hráli si spolu až do chvíle, kdy je uhlířka zavolala k jídlu.

Svému muži zatím již na horkých kamnech upražila navlhčené obilní klasy. Podala mu pražmo v misce a přidala na ně kousek medové plástve.

„Vy, skřítkové, jíte raději kaši, viďte!" řekla hochům bručivým hlasem, ale dobrácky.

A sotva hoši slupli kaši a napili se mléka, skotačili znova okolo chalupy.

Chloupek ukazoval novému příteli syslí díry. Nik se rozhlédl k lesu, jako by někoho očekával, a když nikoho neviděl, navedl Chloupka, aby přinesl nějakou kožešinu, že budou sysly vylévat. Dobrý by byl sysel k večeři!

Hoši odešli s kozí koží k potůčku, aby nabrali vody, ale tam uviděli ve vodě rybičky a hned je začali chytat.

Na uhlířovu paseku volně vyjel Avar na koni a podle něho šli dva otroci. U chaty se zastavili. Avar vykřikl a uhlíř hned přiběhl se skloněnou hlavou.

„U ďasa, kde máš toho zmetka?“ rozkřikl se hněvivě Avar. „Tady u toho stromu byl přivázán! Neporučil jsem ti, abys ho hlídal? Běda tobě!“ A nežli uhlíř mohl slovo povědět, Avar ho bičem šlehl, že se až uhlíř zamotal.

„Já jsem neutekl! Jsem tady!“ zvolal Nik celý udýchaný, jak rychle přiběhl od potoka.

„Jakže, zmetku, tys volný?“ obrátil se Avar na hocha, jsa udiven jeho objevením.

„Proč jsi ho odvázal, ty plesnivý jezevče?“ znovu zařval Avar na uhlíře.

Staroch se zaklínal všemi bohy, že hocha neodvázal, nýbrž že se hoch vyprostil z provazů sám. Avar se zamyslil a pak řekl:

„Kdyby se byl sám osvobodil, jistě by uprchl – hle, ty psí synu, proč jsi tedy neutekl?“

Nik odpověděl:

„Sám jsem se vyprostil, neboť nejsem otrokem tvým, aniž koho jiného. A neutekl jsem proto, že by se byl tvůj hněv krutě snesl na nevinného uhlíře.“

„Jak? Tys tedy chtěl uchránit uhlíře od mé zloby?“ už méně drsným hlasem vyslýchal Avar. „A ty sám se mého hněvu neobáváš?“

Hoch pohlédl směle na Avara.

„Nebojím se! Co mi můžeš udělat! Otce i matku jste mi zabili – zab tedy i mne! Velké slávy nabudeš, když nade mnou zvítězíš!“ říkal hlasem už skoro posměšným, a nic nedbaje, že Avar začíná koulet očima, rychle vykřikl:

„Ouhoře za ocas držíš! Ví vlk, kudy do lesa!“

Na potvrzení svých slov Nik sebou náhle trhl a uskočil od Avara, jenž ho chtěl popadnout.

Avar vykřikl, ale Nik už byl z dosahu jeho biče. Oba otroci nečekali na pánův rozkaz a vrhli se po chlapci. Ale nechytili ho.

Jeden otrok již po Nikovi chňapl, ale hoch se tak svižně přikrčil, že otrok hmátl do prázdna, zamotal se a div se nepřevalil. Druhému otroku Nik obratně podrazil nohu. A již se všichni hnali za ním, podněcováni Avarovým voláním.

Pronásledovaný hoch běhal sem tam, jako by si hrál na honěnou, a vysmíval se svým nepřátelům. Najednou se přitočil k Avarovu koni a mrštně se naň vyšvihl. V mžiku vyzvedl ohlávku zavěšenou na kůlu, a mlasknuv pobídl koně do klusu.

Už tu byli otroci i s uhlířem a chtěli koně zadržet, ale silný oř je odhodil a pádil přes paseku. Nik se ohlédl, ušklíbl se stíhačům a udělal na ně rukou dlouhý nos.

Bylo znát, že Nik je dobrý jezdec. Měl asi v avarském zajetí dosti příležitosti s koňmi se seznámit. Držel se koleny koňova hřbetu, a jak kůň pádil, lehce na něm poskakoval.

Vesele si zavýskl, když kůň poslechl jeho hnutí a zamířil z paseky na lesní chodník. Je na svobodě, a ještě ukořistil Avarovi koně! Toť přece junácký čin! Nastoupil vpravdě junáckou stezku a už ji neopustí!

Otroci očekávali, že si Avar zchladí teď zlost na nich, a třásli se bázní.

Avšak – jaký div! Avar nezuří, naopak, dívá se docela klidně za prchajícím hochem.

Ještě okamžik – a Nik se ztratí v lese…

Tu Avar vložil po dvou prstech obou rukou do širokých úst, a nabrav dechu, zapískl tak silně, že se hvizd daleko rozlehl a vrány se vznesly nad koruny stromů.

V tu chvíli se kůň pod Nikem zastavil.

Kdyby nebyl býval Nik tak jistým jezdcem, byl by teď jistě přelétl koni přes hlavu. Ale hoch se hned vzpamatoval, pohladil koně a pobízel ho k dalšímu běhu.

Kůň se ani nehnul.

Avar zahvízdal znovu – dvakrát krátce za sebou.

Kůň se mrštně otočil a divokým tryskem pádil k svému pánovi. Nik se zachytil jeho hřívy a taktak že nesletěl a nerozmlátil se o stromy u cesty.

Avar se ryčně zasmál a daleko si odplivl.

Kůň přiběhl až k němu a tiše stanul.

Avar ho poplácal a řekl Nikovi, jenž se ještě koně držel jako pijavka: „Projel ses hezky, viď!“

Otroci srazili hocha s koně a vesele se šklebili.

„Jezdit umíš, byl by z tebe dobrý Avar!“ zabručel Avar pochvalně. „Nu, co myslíš, chytám ouhoře za ocas?“

Nik stál schlíple jako zmoklá slepice. Prohrál! Zadíval se do země a ani neviděl, že ho všichni obstupují jako hrdinu.

Uhlíř litoval, že se hochovi útěk nepovedl. Jeho ženě se oči zamžily a dech se ztajil úzkostí před Avarovou krutostí. Chloupek s vyvalenýma očima a s otevřenými ústy nebyl schopen slova; žasl pln obdivu nad statečným ‚činem kamaráda. Svým dětským rozumem i on dobře chápal, že teď Nikovi hrozí nemilosrdná Avarova pomsta.

„Nu, což jsi zdřevěněl?“ křikl Avar na ubohého Nika. „Hybaj odtud, než tě kopnu! Nemám kdy se zdržovat s takovým spratkem.“

Nik se vzpružil a vyletěl jako jiskra. Avar mu nemusil dvakrát říkat, že mu dává svobodu.

U milíře se ohlédl, aby viděl, zdali ho snad přece nepronásledují.

Avar se smál, až se za břicho popadal.

„Vida křečka, jak umí vyhazovat patami!“ volal za hochem. Otroci se také smáli, jak hoch zčerstva vyrazil. Chloupek vyvalil oči ještě víc a ústa nezavíral.

Tu se Nik zastavil v běhu, obrátil se a volně se vracel.

Avar mu již nevěnoval vůbec pozornost. Vysedl na koně a zavolal na otroky:

„Kupředu, máme co dělat do večera!“

Uhlířka se rozběhla k Nikovi, objala ho a volala: „Hochu, hochu!“

Chloupek dal Nikovi herdu do zad a křikl: „U Peruna, vyhrál jsi to moc dobře!“

Avar s otroky zmizel v lese.

MLADÍ PARTYZÁNI

Nik s Chloupkem si brzy porozuměli. Byli jako rodní bratři. Stará uhlířka zprvu sice trochu bručela, že by Avar mohl někdy přijít a vylévat si na Nikovi i na nich znovu svůj hněv, ale pak si čilého hocha oblíbila tak, jako by byl jejím synem. I uhlíř měl rád hocha, jenž mu byl u milíře dobrým pomocníkem.

Chloupek se nejraději toulal s Nikem po lese. Vodil ho všady, ukazoval mu své skrýše, liščí doupata, zaječí stezky a včelí stromy. Nik zase naučil Chloupka udělat luk a šípy a správně střílet zvěř nebo ji lapat do_ok. Nik toho věděl víc než starý lovec! Chloupek teprve teď otvíral v lese oči. Nikdy by byl dříve neřekl, co všecko je v lese skryto a co vše les poví tomu, kdo jej oddaně miluje a umí se tázat.

Po několika dnech se stal Nik nepokojným a roztržitým. Měl myšlenky tak roztoulané, že někdy ani neslyšel, co veselého mu Chloupek povídá.

A jednou ráno byl Nik pryč.

Vrátil se za tři dny hladov, unaven a se smutkem v líci. Uhlířka mu podala bez výčitky misku mléka a kus chleba, aby si nadrobil. Když se najedl, začal vypravovat. Mluvil nebezpečné věci, až ho uhlířka opatrně okřikovala. Což kdyby nějaký zvědavý Avar naslouchal pod okénkem!

Uhlíř seděl v koutě jizby a hlavou těžce pokyvoval. Věru, zlé doby! Všude hoří ohně, všude pláč a krev…

Nik přinesl zprávu, že se na Pšovsku mnoho dědin vzbouřilo a zahnalo avarské hlídky. Také v Zličanech prý to vře a Avaři odtamtud nedostanou ani jediného muže. Zde u Vltavy se také něco strojí. Nikdo neví, kdo odboj podněcuje, ale všude se mluví o tom, že se Avarům nesešla ani polovina lidu, který chtěli odvést pod chánovým velením někam daleko do nové války. Některé rody se prý nepodrobily rozkazu a zůstaly doma. Za to teď Avaři zle trestají…

„Ať si Avaři táhnou do války sami!“ vykřikl Chloupek.

„Jsi ještě hloupý, Chloupku!“ napomenul uhlíř synka. „Nerady slepice na hody, ale musí!“

„Jděte spát, hoši!“ pobídla uhlířka a sklidila nádobí.

Ráno byl Nik opět pryč.

„Kde jen ten hoch pořád běhá?“ povídala si uhlířka. „Jen aby se do něčeho nezapletl!“

Uběhly asi tři neděle. Nikdo by neřekl, jaká změna se může stát za tak krátkou dobu!

Na kraji lesní paseky se objevil rozedraný a zkrvavený Nik. Stojí jako ohromen. Hledí na známá místa, kde stávala milá uhlířova chalupa.

Ze smutného spáleniště se ještě kouří… Před vrátky leží zabitá uhlířka, na dvorku sténá zraněný uhlíř. Věrný pes mu leží u nohou a chvílemi kňučí.

Nik přichvátal. Sáhl na uhlířku – studená.

Popadl misku ležící na zápraží a skokem přinesl z potoka vodu. Dává pít uhlířovi a omývá mu hlavu.

„Ti vrahové!“ vydralo se starochovi ze zsinalých úst.

Nik už věděl vše. Avaři tu vykonali své obvyklé mstivé dílo, jako na tak mnohých místech jinde. Nejednu dědinu viděl Nik v plamenech a bezpočtu ubitých našel kolem vypálených stavení.

Ukrutníci! Mstí se na bezbranných, protože se někteří opovážili vzdorovat.

Smrt a zhoubu šíří po vší zemi, aby zastrašili všecky kmeny. Avarům se nikdo nesmí beztrestně opřít. Jen mlčet a poslouchat se musí! Cizáci poručili a Slované se musí řadit pod jejich krvavé praporce. Běda neposlušným!

Nik usedl na zápraží a žalostně pohlížel na ubohého uhlíře. Nevěděl, jak by mu pomohl.

Kvečeru se na dvůr připlížil Chloupek. Nik ho bratrsky objal a políbil. Mlčky mu pak ukázal oběti avarské zloby.

Chloupek vzlykaje pověděl:

„Vím to už, Niku. Viděl jsem Avary, jak řádili, a když maminku zabili a tatínka posekali, utekl jsem, aby nechytili i mne. Byl jsem schován v lese – něco ti potom povím – ale teď mi, prosím tě, pomoz!“

Oba hoši sebrali na zahrádce poházené šaty, utrhli kus látky a zavázali starému uhlíři ránu na plecích.

Pak odnesli mrtvou uhlířku na dohořívající trámy zřícené světnice a zarovnali ji ohořelými břevny.

Když se vrátili k uhlíři a nesli mu vodu, nebyl již živ. Seděli u něho dlouho, až tma z lesů se rozšířila po krajině.

Oba hoši tesklivě zazpívali starodávnou pohřební píseň a odnesli nebožtíka na spáleniště. Položili jej do ohně k uhlířce a nanesli na ně hromadu dříví.

Oheň plál celou noc.

Ráno prohlédli hoši celé zpustošené sídlo a našli porůznu několik potřebných věcí, nůž, sekyru, nějaké řemeny a dvě liščí kožešiny, jen nepatrně ožehnuté. I trochu jídla vyslídili ve sklípku.

Svázali vše do ranců, políbili půdu a vydali se na cestu. Pes běžel s nimi.

Nik našel pěknou lískovou hůl. „Udělám si luk!“ pravil.

„Mně stačí tahle sekyra,“ řekl Chloupek a zvedl pádnou zbraň.

„Kam mě vedeš?“ ptal se Nik, když vyšli na hřeben návrší.

„K hochům, tamhle za kopcem u vody… Jsou tam dobře schováni a mají i několik kusů dobytka,“ vypravoval Chloupek. „Byl jsem tam u nich a říkali, abych se k nim vrátil, až se podívám domů.“

„Ti asi také utekli před Avary,“ usoudil Nik. „Nuže, veď mě k nim!“ A tiše hvízdl na psa, který zaběhl do houštiny.

Čacký Niku, jak bych mohl tvé příběhy vyprávět nedojat, nevzrušen! Milý hochu, tolikrát jsi byl ohrožen nebezpečím, někdy jsi byl i smrti blízko; odhodlaně jsi nasazoval život pro jiné, ty, slabý hoch, a přece junák, muž!

Nuže poslouchejte jen, budu o něm vypravovat dál…

Není to tábor zbojníků, ani ležení osamělé tlupy vojáků, to jen hlouček šesti hochů se krčí u malého ohníčku pod skalkou. Opodál se pase neveliké stádo: dvě krávy, jalovička, několik koz a ovcí.

Hoši hledí ustrašeně a hovoří bázlivě. Srdce jim sotva klepotají. V právě uplynulých dnech viděli příliš mnoho ukrutností, strašnějších, než mohli snést.

Jejich otcové a starší bratři byli odvlečeni do řad avarských a prolévají krev v cizích zemích, jejich matky a sestry ztýrány úpějí doma nebo vzlykají v otroctví. Nelze se dívat na dílo avarské zpupnosti, nelze přihlížet, jak zlí krkavci uchvacují majetek, zásoby a dobytek. Hoši se nemohou bránit slabými pěstmi – zachrání tedy aspoň, co se ještě dá. Tu v odlehlém úkrytu snad budou v bezpečí.

Bojí se nahlas promluvit. Neslyšet u nich zpěv, hry a veselí, jindy na pastvě obvyklé.

Po řece plují avarské lodice, jedna, dvě, tři – pět jich je. V každé po třech ozbrojencích. Avaři plují hlídkou po Vltavě a bystře pokukují po březích. Hladově slídí po kořisti. Ještě málo naloupili, ještě málo lidí pobili!

Hle, tam koza na skalce okusuje keř! A zdá se, že je tam skryto více dobytka. Třeba se přesvědčit!

Avaři v lodicích se rozšklebili lačnými úsměvy v předtuše nové kořisti a stáčejí lodice k břehu.

Nik s Chloupkem je pozorují z lesního úkrytu. Právě sem přišli a chtěli vstoupit do tábořiště hochů. Avšak příjezd avarské hlídky je překvapil a zarazil. Štěstí ještě, že se oba hoši opatrně ukryli a teď z houští habrového mlází pokukují po Avarech.

Hoj, slavného vítězství tu dosáhla avarská četa!

Chlapci, pokopáni a ranami zlomeni, válejí se kolem ohniště. Nad nimi zjizvený vůdce surově se chechtá a ležící hochy pošťuchuje kopím. Smíchem se zajíká, když chlapci bolestí vykřiknou. Snadno sehnali Avaři rozběhlá zvířata do stáda a těší se teď z pěkného úlovku. Ohmatávají ukořistěný dobytek a předvádějí jednotlivé kusy před spokojeného vůdce. Nic jim neuniklo, všecko mají, krávy, ovce i kozy.

Když se Avaři shromáždili se zajatým dobytkem u ohně, přestal velitel hlídky týrat ležící hochy a hlasitě provolal rozkazy.

Nik a Chloupek všecko v svém úkrytu slyšeli. Chloupek sice málo rozuměl avarsky, Nik mu však všecko potichu opakoval.

„Dobrý lov jsme dnes učinili," pochválil Avar. „Netřeba pro dnešek dál slídit. Zůstaneme tu na noc a ráno půl čety se mnou pojede po vodě dál a půl čety zůstane u dobytka. Ty, Čagare, ji povedeš! Poženeš stádo pobřežními stezkami, až se dostaneš na cestu u brodu. Po ní pak dovedeš dobytek až na naše stanoviště. Tito hoši ti budou pomáhat. Kdyby nebyli dost čilí, víš, jak jim nohy natáhnout. A teď zařízněte jednu ovci, ať se nám do večera pěkně opeče!"

Avaři pozdravili vůdcovu řeč spokojeným křikem a hned se podomácku utábořili. Jeden ozbrojenec obcházel tábor jako stráž. Chloupek se tak chvěl, že se Nik obával, aby se snad zaúpěním neprozradil. Tiskl mu silně ruku, dokud se rozčilený hoch nevzpamatoval. Jeho oči se však pořád ustrašeně leskly. Zato Voříšek leží úplně zticha a pěkně poslouchá. Jen chvílemi si čenichem rozrývá srst.

Slunce zapadlo a v avarském ležení začali hodovat, sedíce kolem ohně. Tehdy Nik potichu vytáhl ztuhlého Chloupka z křovin. Oba hoši se protáhli, narovnali údy a volněji vydechli. V nastávajícím šeru se už tak nebáli prozrazení. Přece si však dal Nik prst na ústa, aby naznačil Chloupkovi, že nesmí promluvit. Nik se plížil napřed jako had, Chloupek lezl za ním jako kuna. Pes, jako by rozuměl, oč běží, lezl trávou v jejich stopách. Když byli již z dohledu avarské stráže, zalezli do travnatého dolíku a tam mohli šeptem mluvit.

„Utečeme odtud, viď, Niku?" ptal se Chloupek starostlivým hlasem.

Nik místo odpovědi jen pozvedl hořejší ret. Chloupkovi to stačilo. Neutekou. Nik už má jistě něco v hlavě.

„Musíme hochy vysvobodit!" řekl za chvíli Nik.

Chloupek vyvalil oči a otevřel ústa.

„Dobytek třeba také zachránit!" dodal Nik.

Chloupek úžasem až přestal dýchat a pak najednou hekl, takže mu Nik musil šťouchnutím přikázat, aby byl zticha.

„Avary zaženeme na útěk!" řekl konečně Nik.

Chloupek padl rukama do trávy a skrčen při zemi se díval po Nikovi, zdali se nezbláznil. Ani nepozoroval, že mu Voříšek olizuje nohu.

Nik klidně seděl na drnu a žvýkal kus suchého masa. Kus podal i Chloupkovi. Chtěl hodit i Voříškovi, ale – pes tu nebyl. Zmizel.

„Šel asi na myši!" řekl Chloupek.

„Jen aby nás neprozradil!" obával se Nik.

Chloupek si nacpal plná ústa. Pak vzal do rukou všecky zbraně, jež s sebou měli. Připravoval se vážně na boj s Avary. Nik řekl, že se do nich dají – nu, bude tedy bojovat, jak stačí.

Chloupek, pozoruje chladnou odhodlanost svého většího druha, nabýval klidu. Neopustí ho, půjde s ním – ať ho Avaři třeba zajmou jako ty chlapce, co leží tam u ohně.

Nik vzal Chloupkovi zbraně z rukou a položil je na zem.

„Nech všecko tady," poroučel, „a připrav si nůž!"

Chloupek sňal lýčenou torbu, kterou měl přehozenu přes rameno, a vyňal z ní silný železný nožík, zabalený v kousku kůže. Nik měl již svůj nůž zastrčený za pasem. A tak se nyní hoši plazili mezi stromy a křovinami k vodě.

Teď pozvedl Nik varovně ruku do výše a Chloupek se hned přitiskl k zemi. Asi deset kroků před nimi stál za keřem bezu avarský strážce.

Hoši se tiskli do trávy bez nejmenšího pohybu. I kdyby je byl nyní Avar zahlédl, myslil by si jistě, že to jsou jen balvany. Stíny stromů zatmívaly okolí a večerní šero spojovalo stromy i keře. Chloupek pohlédl k obloze a hle! – několik hvězd se již třpytivě jiskřilo mezi mráčky.

Avar stál chvíli tiše, píchl kopím do stromu a pak ještě několikrát, až odrazil kus kůry, načež se otočil a volně odcházel.

Hoši popolezli vpřed. Chloupek již neměl strach a byl odhodlán k nejodvážnějším činům. Šel by za Nikem třeba i doprostřed avarského ležení, aby vysvobodil své zajaté bratry.

Ale Nik vedl Chloupka podél kraje řeky, kde za malou chvíli objevili ve stínu olší několik lodic. Některé byly vytaženy zpola na břeh, jiné, přivázány k pobřežním stromům, se houpaly na vodě. Nik vlezl do prvé lodice a ostrým nožem počal vydloubávat třísky z jejího dna.

„Ty udělej díru zas tuhle!" poručil Chloupkovi.

Oba hoši usilovně pracovali a netrvalo dlouho, lodice byla na dvou místech prodlabána.

Chloupka tato práce bavila, ač na ni už dobře neviděl a nechápal, co si s tím Nik vzpomněl. Vyrýval třísku za třískou, až ho dlaň bolela, jak tlačil na nůž.

Přelezli do druhé loďky, pak do třetí i do čtvrté. Všecky navrtali. Když lezli do poslední, vytažené nejvíce na břeh, lodice se náhle zhoupla a pak buchla o zem. Krátký úder loďky se rozlehl daleko večerní tišinou.

Hoši se polekali. Avaři jistě tu ránu zaslechli!

Však už je slyšet, jak někdo rozhrnuje větve křovin a blíží se k nim. Hoši utéci nemohou. Avaři by je zaslechli a jistě by je také hned chytili.

Nik sebou hodil do hlubokého stínu za člunem a přitiskl se tam k zemi. Chloupek se schoulil do houšti rostlin za olší, nic nedbaje palčivých kopřiv.

Dva Avaři s hořící větví přišli až na břeh a pátravě se rozhlíželi. I do člunů se podívali, zdali tam jsou všecky věci, které v nich nechali. Nenašli nic podezřelého. Když pak Avar s hořící pochodní obcházel loďku, klopýtl o veslo, pochodeň mu spadla do trávy a tam zhasla – naštěstí pro přikrčeného Nika.

Tichá tma kolkolem.

Avaři ještě chvíli naslouchali a pak, spokojeni tím, že všude je klid, odcházeli.

„Byla to jen vydra!“ zahučel první.

„Mhm!“ souhlasil druhý.

Sotva se Avaři vrátili do ležení, hoši provrtali ještě zbývající loďku. Pak Nik nasbíral hrst kamínků a pokynul Chloupkovi, aby učinil totéž.

Nyní se hoši plížili k táboru. Oheň dosud vesele plápolal. Avaři si právě rovnali na zem kožešiny a chystali se k spánku. Zajatí hoši leželi nedaleko ohně.

Nik zahoukal jako sova. Avaři si toho nevšimli.

Nik znovu zahoukal a viděl, že jeden hoch, ležící nedaleko, zvedl hlavu, jako by naslouchal.

Nik zahoukal potřetí. A již poznal, že zajatí hoši porozuměli tomuto obvyklému slovanskému znamení. Něco si mezi sebou šeptali.

Avaři, zaměstnaní stlaním svých lůžek, nepozorovali nic.

„Chloupku, zůstaň tady! Já obejdu tábor z druhé strany. Až uslyšíš vlčí zavytí, odpověz také zavytím a házej kamínky tamhle po dobytku. Pak už dělej, čeho bude potřebí!“

Chloupek se chtěl ještě zeptat, co to má znamenat. Ale když sáhl rukou vedle sebe, nikoho nenahmátl. Nik se ztratil v temnotě jako duch.

Zvědav, co Nik zamýšlí, Chloupek naslouchal. Avarský strážce přešel nedaleko něho a zase bylo ticho.

Hoch viděl, jak Avaři už skoro všichni leží a jak si položili zbraně vedle sebe na dosah ruky. Tábor usínal. Napínáním zraku mu oči za chvíli tak zemdlely, že by býval už málem usnul.

Najednou sebou trhl. Lesem se ozvalo vlčí zavytí.

Chloupek bez rozmýšlení hned odpověděl stejným hlasem. A již cítil, že mu krev stoupá do hlavy, že mu je horko, že je rozčilen.

Teď asi přišla chvíle odvážného činu – pomyslil si a napjatě hleděl do avarského ležení.

Co se to děje? Dobytek je nějak nepokojný! Kráva zabučela, koza zamečela.

Chloupek si vzpomněl, co mu Nik poručil, a počal hned metat kamínky po dobytku, shromážděném vedle ležení. A Chloupek trefovat umí! Vždyť leckdy i veverku se stromu srazil! Teď v šeru ovšem neviděl dobře cíl, ale vždyť je jedno, zdali trefí krávu do hlavy nebo do boku. Dobytek je k sobě tak natlačen, že Chloupkovi stačí házet kamínky i potmě, aby vždycky něco zasáhl.

Znovu se ozvalo vlčí zavytí. Chloupek odpověděl.

V avarském ležení nastal šum a z něho záhy vznikl zmatek. Polekaný dobytek se rozbíhal sem tam. Avaři vstali a sháněli jej dohromady. Vlci se ozývali v lese na různých místech a přibližovali se. Teď už i hrozivé bručivé výkřiky zahučely lesem, brzo tu, brzo zas opodál.

Krávy, uhozené kameny a ustrašené vlčím vytím, divoce se poplašily a bučíce skákaly okolo ležení. Nemohly utéci, všude narážely na hulákající stráže. Ovce i kozy zmateně pobíhaly, hledajíce úkryt

před vlky. A nepořádek v ležení zvyšovali hoši, kteří se Avarům všude pletli. Už asi uhodli, že jim někdo přišel na pomoc.

Avaři, kteří dosud jen pobíhali za dobytkem, popadli kopí a s napřaženými zbraněmi čekali útok neznámého nepřítele. Rozvírali oči i ústa, ale do tmy neviděli.

A znenadání zaznělo teď bojovné volání z různých stran. Do zmateného hluku se vmísil štěkot.

„U ďasa, jsme přepadeni!“ vykřikl avarský vůdce. „Rychle do člunů!“ poručil.

Avaři prolétli mezi stromy, a nedbajíce ran a modřin od větví, do nichž naráželi, vpadli do lodic a odrazili od břehu.

Hoši v táboře hodili na oheň hromadu chvojí a praskavé plameny jasně osvítily celé ležení. Někteří chlapci přiváděli rozběhlá zvířata.

„Vida, to je Chloupek!“ volali, když uhlířův synek přistoupi1 k ohni.

„A kdo je tenhle?“ tázali se, když z temna vystoupil Nik.

„Niku, milý Niku, ty jsi nejchytřejší chlapík na světě!“ volal Chloupek, objímaje Nika. Na oba hochy vyskakoval Voříšek, který také ještě včas přiběhl rozhánět Avary.

Od řeky bylo slyšet jakýsi křik.

„Slyšíte? To páni Avaři užívají noční lázně!“ zvolal Nik. „Pojďte za nimi!“

Hoši si vzali z ohniště žhoucí klacky a svítili si na cestu k vodě.

U břehu nebyla ani jediná loďka, jen dvě kopí a jeden meč tu někdo ztratil.

„Ti odtud pospíchali!“ pochvalovali si osvobození hoši.

Z dálky sem doléhalo temné volání Avarů, kteří se uprostřed řeky stěží zachraňovali z tonoucích lodic.

Kdo jiný nežli čacký Nik se mohl stát náčelníkem tlupy lesních chlapců? Svou chytrost a odvahu dokázal již při svém příchodu k tlupě, která ho hned uznala za svého vůdce.

Nik vedl své hochy moudře. Nevydával je zbytečně v nebezpečí, ale drobnými výpady z lesních úkrytů působil Avarům mnoho škod a nepříjemností.

Hochů do tlupy ponenáhlu přibývalo. Ze všech středočeských dědin, těžce zkoušených, prchali hoši čtrnáctiletí, patnáctiletí i někteří mladší nebo zase starší, aby se Avarům mstili za odvlečení svých otců a za všechna páchaná bezpráví. Zejména osiřelí hoši z vybitých rodin přicházeli všichni.

Přišel silný Těch z Motola, odvážný Šklíba z Kamenného Chlumce, rychlý běžec Piskoř, lovec ryb Vyžle a Klen s vyraženým okem, oba z Bojmic, obratní lovci ptáků Bolek a Čekan z Michle. Levák Šujan, mladík nad jiné statečný, přivedl tři hochy z dvorce v Ráji pod Petřínem, chytrý Blecha z Libně přivedl četu pěti hochů. Sám přiběhl Jalovčík z Hloubětína, žalostně ztýraný od Avarů, a znamenitý koželuh po otci Holec z Ďáblici Byli tu ještě Dřínek, Popelka, Čvan, Okounek, Buček, Turek. Vojslav a ještě jiní zmužilí chlapci, jimiž tlupa vzrostla počtem skoro na čtyřicet hochů.

Nik si vybral dobré pomocníky a ustanovil je vůdci čet. Byli to Šklíba, Šujan, Blecha a Holec. Těm svěřoval menší podniky, kdežto důležité výpravy vedl vždy sám, s neodlučným Chloupkem po boku.

Chloupek byl Nikovi oddán na život a na smrt. I ostatní chlapci si Nika zamilovali a šli za ním slepě, kamkoli je vedl.

Obyvatelstvo v celém kraji přálo lesním chlapcům a chránilo je. Nik měl vždycky dost potravy pro svou tlupu a vždy také spolehlivé zprávy o všem, co Avaři činí.

Již mnohokrát se Nikově tlupě podařilo vyrvat Avarům kořist slabě hlídanou nebo zahnat avarskou hlídku, která chtěla vydírat těžké poplatky na zubožením českém lidu. Nikovi chlapci byli dobře ozbrojeni a nelekli se ani boje proti menší avarské četě, jestliže nebyla na koních. Před větší avarskou silou Nik však vždycky chytře ustoupil do lesů a objevil se až teprve v příhodný okamžik, a to na místě, kde se toho Avaři nejméně nadáli.

Avaři zuřili. Pronásledovali Nikovu tlupu s divokou neústupností, avšak málo se jim v tom dařilo. Utržili veliký posměch u všeho obyvatelstva, když se Nikovi jednou dokonce podařilo v bitvě nad nimi zvítězit. Tehdy by se bývalo Avarům málem povedlo lesní chlapce obklíčit a snad i zničit, ale chytrý Nik přece vyvázl, a ještě zahnal Avary na útěk.

Nik totiž poradil svým hochům, že jinak z obklíčení nevyváznou, nežli když Avary překvapí nenadálým útokem. A hoši to provedli opravdu skvěle. Pomalovali se tak strašlivě, že naháněli hrůzu, a ověsili se barevnými cáry, které vlály kolem nich jako hadi. Na hlavy si ovázali řemínky a za ně nastrkali rákosí, takže vypadali náramně velicí a divocí.

Všecka ta příprava netrvala hochům dlouho. Byli hotovi dříve, nežli se Avaři přiblížili. Nik dal znamení a hoši se vyhrnuli proti překvapenému nepříteli, počtem jistě dvakrát silnějšímu.

Pověrčiví Avaři byli zachváceni nepřekonatelným strachem a šíleným děsem. Hoši proti nim skákali jako diví, ječeli, výskali, řvali, zbraněmi zuřivě mlátili, takže Avaři myslili, že se na ně přihnalo celé podsvětí ďasů a zlých duchů. V zoufalé úzkosti odhazovali zbraně a prchali v bezhlavém útěku.

Nik pak sebral na bojišti bohatou kořist.

Všude po kraji se vypravovalo o tomto slavném vítězství Nikovy lesní tlupy. I v sousedních kmenech se o tom brzo vědělo a sebevědomí ujařmeného lidu se tím velmi pozvedlo.

Vida, co dokáží chlapci!

Až se tátové a starší bratři vrátí z ciziny, kam je Avaři zavlekli, budou moci dokončit, co chlapci tak úspěšně začali. Však se již proslýchá, že v některých krajinách byly založeny podobné tlupy, byť ne tak četné a slavné.

Už se leckdy stávalo, že některá tlupa citelně ztrestala Avara, který si dovolil provést surové násilí na obyvatelích osamělého dvorce. A když si potrestaný Avar přivedl posilu, nebylo již po lesních chlapcích ani vidu ani slechu.

Jednou přivedl Blecha se svou četou zajatce – franského kupce s deseti otroky. Hoši ho někde potkali a zdál se jim podezřelý. Což kdyby to byl zvěd, který je Avarům zrazuje? Přivedli tedy kupce k Nikovi, zdánlivě aby jim prodal nějaké zboží, ale ve skutečnosti chtěli, aby Nik rozhodl, co s toulavým cizincem.

Nik ihned poznal kupce Sáma.

Přivítal ho v svém táboře a pak spolu usedli opodál táborového ohně. Dlouho, dlouho rozprávěli. A franskému kupci se v mladém vítězi nad Avary zalíbilo. Když viděl, jak chytrý a rozvážný je to hoch, učinil z něho svého spojence a důvěrníka. Tak zvěděl Nik i Sámovo tajemství. Ano, tajemství!

Neboť cizinec nebyl skutečným kupcem. Za kupce se vydával jen proto, aby mohl po vší zemi nenápadně se svou družinou cestovat a burcovat lid k boji za svobodu proti Avarům. Na pomoc má ještě několik „kupců“, kteří podle jeho pokynů cestují zase mezi jinými kmeny a připravují veliké společné povstání.

Bylo třeba počínat si velmi opatrně, aby Avaři nepojali proti němu podezření. Všechny dosavadní pokusy o vzpouru Avaři udusili, protože se nepodařilo vést odboj jednotně. Slovanské kmeny se bouří porůznu, když je nějaká příčina rozhořčí. Jsou pak vždycky přemoženy, neboť se nedovedou sdružit a vyčkat povelu v pravý čas. Proto teď Sámo se svými společníky horlivě cestuje po všech kme-

nech a usazuje v nich své „kupecké“ důvěrníky, kteří si vzali na starost vzbouřit lid všude najednou, až bude dáno znamení. Pak budou Avaři překvapeni všeobecností odboje a svaté dílo osvobození se může podařit.

„Šlechetný Sámo!“ pravil Nik. „Obdivuji se tvé veliké práci, ale znám naše lidi. Pobyl jsem u všech kmenů a vím, že je mezi nimi mnoho statečných mužů, kteří s nevolí snášejí krutou porobu. Ti se rádi chopí meče za osvobození, avšak jejich odhodlanost nelze nadlouho skrývat, neboť vyprchá. »Kuj železo, dokud je žhavé« říkají moudří a věř mi, že mnohý muž planoucí pro boj za svobodu vychladne, nežli se dočká tvého znamení ke vzpouře všeobecné.“

Sámo pozvedl ruku a chtěl odpovědět, ale horlivý Nik se nedal přerušit.

„Vzpomínám si, Sámo, na statečného Milgosta, vladyku kouřimského, jenž soptil hněvem na Avary, když mu ubili dceru. Ale přišel jsem k němu podruhé a tu měl již hlavu svěšenu, odváděl řádně poplatky a říkal, že chce mít pokoj, neboť tak jako tak všechen odboj je prý marný… A podobných příkladů bych ti mohl povědět víc. Po několik let se již toulám světem a mám oči i uši otevřené…“

„Milý Niku, jsi příliš mlád, ač rozum máš mužský. Věř, že ojedinělé pokusy o vzpouru přinášejí jen marné oběti. Avaři je vždy potlačí a krutě se pak mstí. Snad víš, co se stalo Vlkovi na Černém potoce, co Lutoboru na Oseku, co Zbivojovi, Branišovi, Sudkovi? Bez konce je řada mrtvých bojovníků za osvobození z avarského jha. Povstávali sami… a padali také sami. Jen společným útokem zhyne nepřítel!“

V té chvíli přiběhli k nim dva hoši uřícení prudkým během, volajíce, že hrozí nebezpečí.

Nik ihned přerušil rozhovor a svolal poradu u táborového ohně.

Poslové zvěstovali, že avarský velitel poslal tentokrát silný vojenský útvar s mnoha jezdci, aby potřel Nikovy lesní chlapce. Avaři nejspíš vědí, kde je v této době Nikův tábor, neboť postupují k němu ze dvou stran, aby nikdo neunikl.

Jako vždy, Nik se rychle rozhodl. Kupce Sáma i s jeho otroky poslal směrem původní cesty, aby tím Avary zmýlil. Šklíbově četě dal rozkaz protáhnout se opatrně lesem po stráni východní. Stejně tak Blechova četa měla uniknout na západní stranu. Zbytek tlupy bude rychle postupovat, aby se dostal do bezpečí, dříve než přijdou Avaři. Konečný cíl všech oddílů bude odlehlá krajina v pralese u jevanských jezer, kde je Avaři jistě nevyslídí.

Šklíba i Blecha okamžitě vyrazili.

Pozůstalí v táboře rychle vše skládali a rozdělovali si rance se zásobami.

Sámo se rozloučil s Nikem velmi přátelsky.

„Budu tě, hochu, velmi potřebovat!“ řekl nakonec. „Dej na sebe pozor. A Svantovít s tebou!“

OČAROVANÉ HRADIŠTĚ

Lesním chlapcům se nepodařilo dosáhnout jevanských jezer. Avaři je vyslídili a dohonili na koních. Tu bylo hochům zle. Aby se zachránili, rozprchli se a ztratili se v hlubokých lesích.

Tam je nemohli jezdci pronásledovat.

Poslední skupina hochů s Nikem a se všemi zásobami byla by bývala málem padla do pasti. Avaři již číhali po stranách stezky připraveni, aby hochy přepadli, ale vyzvědač vyslaný napřed dal naštěstí hochům ještě včas výstrahu. Nikova četa se dala obtížnou cestou přes vrchy. Většinu zásob však musili zaházet, neboť obtíženi nákladem by nemohli dost rychle postupovat.

Avaři brzo poznali, že jim hoši unikli, a plni hněvivého zklamání jali se je hledat po lesích.

Nik ustupoval, jak rychle mohl. Měl štěstí, že blízký večer znemožnil Avarům další pronásledování. Nik neustal v pochodu a vytrvale pobízel hochy k cestě až do úplného vysílení. Dále již ani nemohli – byli u Vltavy.

Klesli únavou a nebyli by se zmohli k odporu, kdyby se byli Avaři teď na ně přihnali.

Před východem slunce bělavá mlha naplnila vltavské údolí. Jakmile se rozednilo, Nik zburcoval své druhy a hnal je do řeky. Nasbírali si veliké otepi větví a na nich přepluli přes širokou řeku na levý břeh, veslujíce buď rukama, nebo košťaty z listnatých haluzí. Přepluli šťastně i se zbytkem zásob, které ještě měli.

„Než se mlha vytratí, musíme být ukryti hluboko v lese,“ řekl Nik hochům.

Slunce ozářilo Vltavu a honilo mráčky mlhy nad hladinou. Mlha řídla víc a více a zanedlouho bylo vltavské údolí čisté a slunce nad ním jasně svítilo.

Nik z úkrytu na lesnatém vrchu pozoroval protější pravý břeh, zdali se na něm neobjeví Avaři.

Vše bylo klidné a tiché. Daleko za Libní sloup dýmu strměl proti obloze – asi tam ještě kouřilo nějaké spáleniště.

„To pro nás nic neznamená," uklidněn pronesl Nik a chtěl si pokojně lehnout na pažitě, když najednou uviděl na druhém břehu Vltavy několik postav. A brzy jich přibylo, až jejich počet odhadl na třicet.

„Už je popel v kaši!" křikl na své hochy, kteří si již bezstarostně hověli na pokraji lesa. „Schovejte se, Avaři jsou u Vltavy!"

Rozechvěle pozoroval, co Avaři zamýšlejí. Jejich vůdce na koni jim něco mečem ukazuje. Dává jim rozkazy. Někteří Avaři odcházejí po břehu řeky a ztrácejí se v lese. Jiní se zase chovají, jako by se na tom místě chtěli utábořit.

„Pasou po nás vytrvale a chtějí nás stůj co stůj dostat," řekl Nik a díval se, co bude dále.

Dlouho neviděl nic zvláštního, až najednou spatřil u vltavského brodu, kde bylo skryto několik chaloupek pod košatými stromy, že převozník veze pět Avarů na loďce přes řeku. Vysadil je na břeh a vrátiv se znovu, převáží několik ozbrojenců.

„Hoši, zas budeme musit utíkat!" dával Nik výstrahu. „Už je hůl ve vosím hnízdě! Jistě se po nás ženou – ještě počkáme, kolik těch Avarů bude na našem břehu…"

A věděli to za chvíli. Dohromady asi patnáct Avarů se převezlo na levý břeh a hned se rozešli pátravě od břehu k lesu.

„Vzhůru, hoši!" pobídl Nik své druhy. Všichni vyskočili a táhli po Letné a pak podél potoka Brusnice, úplně skryti v jeho stinném údolí.

„Nenajdou nás, krkavci!" těšili se hoši a statečně vykračovali.

Nik je povzbudil:

„Vím o pěkném místě, kde budeme bezpečni, i kdyby nás zde vyčmuchali."

Ještě před polednem došli do Divoké Šárky. Bystrý potok je zavedl do skalnaté soutěsky, zvané „Džbán". Chladný stín a vlhký vzduch vanoucí z rokle je příjemně osvěžil. Hoši stanuli před vchodem do soutěsky, jati obdivem i tajemnou hrůzou z velkolepého přírodního útvaru.

Po obou stranách šumící bystřiny strmí do veliké výše skalní stěny, stupně a věže. Dech se zatajuje v pozorovateli, který i jen zrakem po nich stoupá zdola vzhůru až k okrajovým hřebenům a křivolakým balvanovým skupinám. Zelená křoviska a pestré květiny se plazí otevřenými stržemi a puklinami a utěšeně zdobí pusté jinak srázy chmurných skal.

Nik ukázal na levou stranu divoké soutěsky a hoši hned šplhali na příkrý ostroh Džbánu. Obešli poněkud skály z polední strany a dosti snadno se dostali na vrchol. Horní plošina skalnaté výspy nesla ještě zbytky starého hradiště neznámého národa. Podobné hradiště, ale mnohem větší, je též na protější, vyšší straně soutěsky, avšak ostroh, obsazený teď lesními hochy, vyniká větší nepřístupností jako skutečná přírodní pevnost.

Hoši se v starodávném hradišti ihned utábořili a zařizovali se na delší pobyt. Místo se jim velmi líbilo. Cítili se bezpečni a obdivovali se krásné krajině i pěknému rozhledu po okolním pralese.

„Uvidíme každého, kdo se přiblíží!“ tvrdili spokojeně. „A pro vodu máme blízko…“

Šárecké hradiště, dávno opuštěné, leží stranou od obvyklých avarských cest. Na koni sem nelze ani přijeti, tak pustá a zdivočelá je tu krajina.

Dva dni tu Nikova družina pobyla v klidu.

Hoši už myslili, že se Avaři vzdali pronásledování, když se stíhači znenadání objevili přímo u Džbánu.

Blecha s Dřínkem a Čvanem byli v té chvíli u potoka s měchem pro vodu. Pojednou zafičel šíp a rozlehl se bojový pokřik. Několik Avarů se k nim hrnulo. Polekaní hoši nechali měch měchem a utíkali nahoru do skal. Štěstí že byli zakryti křovinami, jinak by byli sotva vyšplhali zdrávi do tábora.

Tam byl poplach.

Chlapci uslyšeli křik Avarů a honem obsadili polední přístupovou stranu, aby bránili vchod do tábora. Nik vykázal každému chlapci místo a přikázal, co má dělat. Po chvíli zmatku nastal rozvážný klid a pořádek. Stateční hoši byli připraveni na útok.

Na kraji skály leží pozorovatel. Hlásí, že Avarů je asi patnáct a že obcházejí hradiště po polední straně.

Po chvíli se Avaři objevili dole pod strání a s výhružným křikem se vrhli na kopec. Avšak ihned zase couvli, když narazili na zmužilý odpor hochů. Jednoho muže, zraněného šípem, odnesli při ústupu s sebou.

Útočníci poznali, že útok na hradiště by pro ně nebyl beze ztrát, jak se asi napřed domnívali. Radili se opodál pod stromy, jak by se tábora zmocnili bez velikého nebezpečí.

Nik bedlivě pozoroval každé jejich hnutí.

Konečně Avaři skončili poradu a rozestoupili se. Čtyři vylezli na vedlejší vrch, oddělený od hradiště propastí. Tam byli mnohem výš nežli tábor hochů. Dobře na ně viděli a za příznivého větru je mohli i znepokojovat střílením šípů. Ostatní Avaři zmizeli v houštinách, ale Nik dobře vypozoroval, že hradiště obklíčili, aby nikdo nemohl uniknout.

„Jsme obleženi!“ ohlásil Nik druhům. „Avaři se neodvažují přímého útoku a budou asi čekat na posilu. Nebo vyčkají, až nás hlad přemůže, aby nás dostali bez boje.“

Jeden z hochů byl již škrábnut šípem, který sem zaletěl z vedlejšího vrchu. Nik přikázal, aby se všichni skryli za balvany a křoviny. Na volných místech dal rozvěsit kožešiny na ochranu proti šípům.

Toho dne si hoši rozdělili zbývající zásobu jídla na dva díly.

Jeden díl snědli hned, druhý si nechali na zítřek. Bylo toho málo a jen tím žaludky ošidili, aby se jim hladem příliš nebouřily. Zato je velice trápila žízeň. Nebylo ani pomyšlení, že by si mohli přinést vodu z potoka, tekoucího pod skálou. Kdokoli by vyšel z tábořiště, padl by do rukou číhajících Avarů. V noci rozestavil Nik stráže, aby hlídaly přístupnou stranu skaliska. Ale útoku se nedočkali.

Druhého dne bylo již v Nikově táboře zle. Dojedli poslední potravu. Chloupek obětoval, ač s těžkým srdcem, svého psa. Dal jej hochům, aby si ho upekli; sám nejedl.

Neměli ani kapky vody na svlažení vyprahlých rtů. Mezi hochy se už hovořilo o nezbytném poddání Avarům. Bez vody nelze vydržet.

Blecha se nabídl, že se pokusí uniknout z tábora a přivolat pomoc. „Kdybych přivedl jen deset lidí, stačilo by to, abychom zahnali Avary… A možná že najdu třeba některou naši četu opět shromážděnou.“

„Nu, můžeš se, Blecho, o to pokusit dnes večer. Jsi chytrý dost, do nebezpečí se však zbytečně nevydávej!“ souhlasil Nik a dodal:

„Já se pokusím opatřit vodu!“

Chloupek pohlédl na vůdce s obdivem. Pravý to junák! Nik jistě vodu přinese, takže nezhynou žízní.

Večer se Blecha nepozorovaně vyplížil z tábořiště a plazil se dolů. Hoši ho pozorovali skulinami mezi kůly. Odvážný Blecha se plí-

žil jako liška; nic nenasvědčovalo, že ho Avaři zahlédli. Jakmile dole dosáhne lesa, bude vyhráno. Ale ještě nutno přelézt kousek holého pažitu.

Povedlo se! Blecha vyskočil mezi husté šípkové keře.

Hoši na hradišti se zaradovali. Pojednou však bylo zdola slyšet pokřik, praskání větví a bojovná dorozumívací hesla.

Prozrazený Blecha vyrazil z houštin a teď lezl jako kuna zpět do příkrého vrchu. Tři Avaři mávají zbraněmi a dohánějí ho.

Nik popadl sekyru a vyřítil se z tábora. Několik chlapců za ním.

A všichni hlučně křičeli, aby Blecha věděl, že mu jdou na pomoc.

Avaři se trochu zarazili a mrštný Blecha získal tak několik vzácných okamžiků, aby vyšplhal po stráni kousek vzhůru nad své nepřátele, takže ho již zbraněmi nemohli zasáhnout.

A již tu byli rozlícení hoši a postavili se Avarům. Ti volali o pomoc na své vzdálenější druhy, ale než ti přiběhli, byli hoši s Blechou opět šťastně v táboře.

Nepodařilo se tedy Blechovi uniknout. Lesní chlapci musí spoléhat jen sami na sebe.

Avaři zalezli do svých úkrytů mezi temnými stromy a bylo opět ticho. Večerní soumrak se klonil nad lesy.

Teď bylo na Nikovi, aby se pokusil přinést vodu. Hoši prahli žízní a říkali, že se vydají Avarům dobrovolně, nebudou-li se moci napít.

Nik jim to neměl za zlé, neboť sám také žízní div nepadl. Hned konal přípravy k svému podniku. Hoši ho nechtěli z jeho úmyslu srážet, aby mu nebrali odvahu, ale v duchu byli přesvědčeni, že se ani Nikovi nepodaří dostat se dolů k vodě, a tím méně pak s plným měchem vylézt zpět nahoru.

Zvědavě přihlíželi, jak se chystá. Kožený měch odmítl vzít, zato sháněl kdejaký řemen a provaz. Všecko mu bylo málo, a musili tedy i drahocenný měch rozřezat na dlouhatánský řemen.

„Však vám zbude ještě jeden měch!“ utěšoval je Nik.

Někteří hoši už začínali hádat, jak to chce Nik navléknout. Spustí se do propasti a tam nabere vody! Ale i to se povede ztěžka! Řemen, navázaný provazy, nevydrží smýkání po skalách a přetrhne se. Také Avaři, hlídající na protější skále za roklí, jistě vpustí několik šipek do každého, kdo by se odvážil spustit do propasti. Uvidí Nika i při slabém měsíčním světle.

Nik nechal hochy rozumovat a navazoval u ohně řemeny. Pak řekl Chloupkovi, aby mu z jeho lůžka přinesl pokrývku.

Je tichá noc. Netopýři přeletují temnou skalní rokli od lesních chlapců k Avarům a zase od Avarů nazpět na hradiště.

Nik a Chloupek, dva nerozluční přátelé, plíží se po okraji strmých skal. Vyhledávají stín a vyhýbají se místům, která jsou osvětlena měsícem, aby z protějšího vrchu nebyli zpozorováni avarskou hlídkou. Naštěstí obláčky dosti často zakrývají lesklé zrcadlo měsíce.

Korytem mezi skalními hřebeny sestoupili o několik sáhů dolů. Tu však musili dávat velice dobrý pozor, aby se nezřítili. Skála je hladká a tráva kluzká. Musí opatrně vyhledávat nohama schůdek ve skále nebo vydrolenou puklinu, aby měli pro sestup pevnou oporu.

Chloupek se přitřel tělem o drobné úlomky a kaménky se začaly kutálet. Rychle je rukama zachycoval, aby nezpůsobily zrádný šramot. Jak se za nimi nahnul, ztratil oporu a už by býval sjel do hlubiny, kdyby ho byl Nik v poslední chvilce nezachytil.

Odpočívali přitisknuti ke skále a pak se pokusili sešplhat ještě níže. Musili přelézt skalní výstupek, měsícem silně ozářený. Nik rozbalil vlněnou houni, kterou táhl dosud za sebou, a schoulil se pod ni. Takto zakryt nebyl na skále patrný ani zblízka. Pomalu se šoural po skále a šťastně se dostal do prohlubně za ní. Uvázal pokrývku na řemen a Chloupek ji pomalu přitáhl k sobě. A pak se stejným způsobem dostal za chvíli k Nikovi.

Oba hoši se přikrčili k sobě. Pozorovali protější vrch. Zahlédli avarského strážce, který přešel bezstarostně po okraji rokle.

„Teď to zkusíme!“ řekl tiše Nik. A Chloupek si ihned uvazoval konec řemenu kolem těla.

„Co děláš, blázínku?“ usmál se Nik.

„Nu, jak tedy dostaneme vodu?“ odvětil Chloupek. „Já bych tě přece na řemeně neudržel, proto musím já dolů!“

„Ani ty, ani já!“ řekl krátce Nik. „Mám jiný nápad…“

Podíval se ještě, zdali by se snad mohli sešinout ještě o něco níže, ale všude zela černá hlubina s nedohlednými, strašidelnými srázy. Uznal, že dále do propasti už neproniknou. Opřel se tedy pevně, aby nesklouzl, a nachýliv se přes okraj skály, hleděl dolů.

„Podrž mě za nohy!“ požádal věrného Chloupka a nachýlil se ještě víc, aby viděl až na dno rokle. Strašná hlubina se pod ním rozvírala.

Snažil se rozeznat potok na dně. Avšak stíny skalních stěn zakrývaly propast a halily ji do beztvárné tmy. Po chvíli se rozzářily okraje mraků a jejich lehounkým závojem zasvítil měsíc. Soutěskou švihly světelné pruhy a zaryly se v těžké a ostré stíny rozervaných skal v podobách hrozivě fantastických. Tu a tam bylo vidět i dno propasti. U východu skalní soutěsky se zaleskl stříbrným páskem potůček.

„Tady dole vidět není,“ hovořil pro sebe Nik; „to proto, že potok teče v tomto místě podle samé paty naší skály. A to právě mohu potřebovat.“

Nik se stáhl zpět k Chloupkovi a shodil přivázanou pokrývku do hlubiny. Povoloval řemen a potrhoval jím, aby houně někde neuvázla zachycena. Chloupek nadlehčoval řemen, aby se nedřel o skálu. Nikův podnik ho zajímal, avšak pořád nad ním kroutil hlavou.

Nik popouštěl navázané provazy a pokrývka pořád táhla dolů.

„Nestačí,“ řekl mrzutě Nik a zaťal zuby do pysku.

„Odepni mi opasek!“ vybídl Chloupka. „A připni k němu i svůj!“

Chloupek tak ihned učinil.

„A teď je dobře nastav tuhle na konci, jak jej držím v ruce.“

I to Chloupek okamžitě vykonal.

„Sláva! Už je dole!“ polohlasně šeptal Nik, nemoha v sobě utajit radost. Dlouhatánský řemen už nebyl napjat; přivázaná houně dosáhla tedy země nebo potoka.

Několikrát zatáhl řemenem na zkoušku a zase spustil. Pak již táhl řemen ustavičně vzhůru.

„Pomoz mi, Chloupku, je to těžké!“

Oba musili napnout všechny síly.

„Jako by tam lesní duch tele uvázal!“ zažertoval Chloupek, ale jazyk se mu už ani nechtěl v ústech obracet, jak jej měl žízní přischlý.

Konečně se objevila houně na skále. Nik ji popadl a vtáhl do úkrytu.

„Jé – to z ní teče voda!“ zvolal Chloupek a už polykal tenký proud vody, řinoucí se z cípu houně. Nik uchopil druhý cíp a ždímal si vodu do úst.

Oba hoši rozkoší oddychovali a znova a znova sáli z mokré houně občerstvující vláhu.

„Niku, to byl nápad!“ pochvaloval Chloupek nadšeně. Vrhl se na soudruha a zlíbal jej.

„Chceš ještě?“ ptal se potěšený Nik a již sám ždímal Chloupkovi vodu do rozevřených úst.

Konečně měli oba dost.

„Chloupku, vylez nahoru a řekni, aby sem přinesli můj měch – ten, co jsem nesl na zádech! Leží v jeřabinovém keři za mým lůžkem… A ať jich sem najednou nejde víc než tři!“

Chloupek se přehoupl přes balvan a lezl temným korytem vzhůru. V ležení už o ně měli starost. Když Chloupek chlapcům řekl, že budou mít vodu, vyskočili z lůžek a váleli se radostí po zemi. Byli by snad hlasitě zajásali, kdyby je byl nenapomenul k opatrnosti.

Pak Chloupek našel Nikův kožený měch. Vysypal z něho, co v něm bylo, a vybral si tři společníky. Hlásili se všichni, div ho neumačkali. Prahli po vodě.

Vybrané druhy svedl k čekajícímu Nikovi.

Musili několikrát spustit houni do potoka, nežli z ní naždímali půl měchu vody. Opatrně pak vynesli měch s vodou na hradiště.

Přiletěla vrána a usedla na skalku. Přešlapovala, otáčejíc se a pozdvihujíc křídla. Hledala asi, jak by si tu nejpohodlněji na chvíli odpočinula. Ještě se ani pořádně neuvelebila, když přiletěl kámen, a vrána zasažena spadla ze skalky. Zmítala sebou a snad by byla přepadla do hlubiny, kdyby ji byl nepopadl Šujan, jenž přiskočil jako lasice a svou obratnou levičkou vránu zachytil.

Hoši si pochutnali na pečené vráně a rozkousali i kosti. Byli by z hladu snědli všecko. Beztak už vychytali i poslední myš, a co jich na hradišti bylo. Ale to vše zdaleka nestačilo utišit řezavý hlad v jejich útrobách. Hoši slídili po hradišti, hledajíce odpadky, aby jen něčím

naplnili prázdný žaludek. Slabostí umdlévali a horečka z hladu jim rozpalovala krev. Ještě že se v noci aspoň napili! Teď přes den snad přece zase vydrží. Ale zítra – co zítra?…

Avaři dobře věděli o hladu na hradišti. Přivlekli na protější skálu zabitou srnu, rozdělali oheň a pekli šťavnatou pečeni. Hoši na hradišti se zvedali, a zapomínajíce na opatrnost, povstávali na skaliskách, zdvíhali nosy a čichali lahodnou vůni pečeně.

„Niku!“ volali na svého vůdce, „my tu už nevydržíme. Vzdáme se Avarům. Aspoň se najíme!“

Nik sám, přepadlý více než jiní, nepřemlouval své druhy. Věděl, že už nemají sil k dalšímu boji. Přemítal, zda by snad neměl se svými hochy raději zahynout v nerovném zápase s Avary, než se jim dát do potupného otroctví.

Míra utrpení však nebyla ještě dovršena.

Avarská stráž, hlídající schůdný svah hradiště, začala najednou pobíhat a vykřikovat.

Co se děje? Útok?

Nik popadl oštěp a rozhrnul křoví na kraji svahu. A tu již viděl, co bylo příčinou poplachu.

Dole pod svahem běhal mezi křovinami poplašený zajíc a dva Avaři jej honili. Všichni hoši na hradišti byli upoutáni tímto divadlem.

„Co blázníš?“ napomenul Nik Uzlíka, jenž napínal luk. „Škoda šípu – Avaři by ti za něj ani nepoděkovali.“

„Hej – aj – jéé!“ křičeli hoši, když štvaný zajíc zakličkovav rozběhl se vzhůru po svahu.

„Uteče jim, uteče!“ radovali se, že Avaři přijdou o kořist.

„Hoši – ustupte, schovejte se!“ vzkřikl Nik a sám sebou hodil na zem vedle díry hradiště.

Šust – kmit! a zajíc prolétl volnou mezerou do tábora.

A teď by Avaři byli mohli pohodlně hochy na hradišti postřílet, kdyby byli bývali připraveni. Na hradišti byl zmatek a křik. Hoši běhali jako šílení za zajícem, až ho konečně ubili. Vrhli se na něj jako dravci a byli by ušáka na místě rozsápali, kdyby jim ho někteří rozumnější nebyli vyrvali.

„Počkejte, každý dostane svůj díl, ale musíme ho přece připravit!“ řekli a hned začali vzácnou kořist stahovat.

Nedočkaví chlapci se tlačili kolem, a teprve když jim dva šípy přelétly přes hlavy, rozprchli se do úkrytů.

Kdyby byl zajíc veliký jako tele, nebyl by stačil ukojit nesmírný hlad obležených hochů. Nepatrný kousek pečeně, který byl každému podílem, jen rozdráždil nenasytnost všech. Někteří se i porvali o kosti zpola okousané.

Na okraji skály leží Chloupek v trávě na stráži. Leží na břiše – necítí tak hrozně hlad – a rukama si podpírá hlavu.

Okolo jede Šujan. Chloupek naň volá:

„To by bylo jídla!“

„Cože?“ trhne sebou Šujan.

„Nu, kdybychom měli tolik mouky – kolik nemáme škvarků.“

„Co to plácáš, Chloupku?“

„Napekli bychom si placek, že bychom praskli!“ řekl důrazným hlasem Chloupek a olízl si suché rty.

„I nemluv naplano!“ utrhl se Šujan a odplivl si, odcházeje od smějícího se Chloupka.

Avaři z protější skály dobře viděli, že si hoši na hradišti opékají zajíce. Zlobilo je, že ušák jako slepý vběhl hochům rovnou do náručí. „Oni si ho nějakými kouzly přivábili!“ říkali si; a stejně omlouvali Avaři dole pod skálou svůj lovecký neúspěch.

„Nic jinak, nežli že duchové ty psí hochy zásobují,“ pronášeli rozmrzelí Avaři své úsudky. Ležení v Šárce jim trvalo již příliš dlouho, a třebaže neradi útočili na nebezpečná místa, hartusili na vůdce, aby zavelel k útoku.

„Však my ty kloučky přece dostaneme!“ kasali se bojovníci. Ale vůdce jim ani neodpověděl, jen si držel brzy břicho, brzy rozpálenou hlavu. Zle se na ně škaredil. Dali mu proto pokoj a zase zticha zalezli.

Zanedlouho spatřili Avaři na hradišti nový div. A tu již nebylo mezi nimi ani jediného, kdo by se byl nezaklínal, že se na Džbáně dějí kouzla. Ze svého stanoviště na vrchu viděli totiž zřetelně, že hoši na hradišti mají – nadbytek vody!

Nemohli to pochopit, a přece viděli, že hoši dobývají vody, co chtějí – ze skály. Některý hoch uhodí vždycky klackem třikrát do balvanu – a hned z něho vyteče voda!

Až do té chvíle si byli Avaři jisti tím, že hoši zmírají hladem a ještě více žízní a že se jim musí již v nejbližší chvíli vzdát do otroctví. A hle – na hradišti mají maso a vodou až plýtvají!… Avaři ovšem neviděli zblízka, co hoši s vodou tropí. Nikterak jí neměli nazbyt, naopak, šetřili každou kapkou, ale v měchu jim zbylo trochu

kalné vody, která již nebyla k potřebě. Nikdo ji nemohl pít, tak odporně páchla po vyždímané pokrývce. Byla i hodně nečistá.

Nik hochy zadržel, ještě než měch vylili, a zavolal k sobě tři nejstarší, smluvil s nimi malé divadlo.

„Napneme veliký luk, braši!“ řekl jim a tajemně zamrkal.

Potajmu zatáhl měch se zbytkem vody pod vyčnívající skalku, aby byl ukryt před slídivými zraky Avarů. Potom vystoupil na volné prostranství, kde na něj Avaři mohli dobře vidět, a křikem a tancem upoutal jejich pozornost.

Když se naň zvědaví Avaři podívali, popošel ke skalisku a třikrát do něho uhodil oštěpem. Pak vzal do ruky misku, sklonil se a nabral vody z měchu. Povystoupil a dělal, jako by pil. Zbytek vody potom z misky okázale vylil vysokým obloukem.

Podal pak misku druhému hochovi a ten vše po něm opakoval. Obtančil skalisko, třikrát do něho uhodil a nabral vody do misky. Pak ji neméně okázale vylil, jako na posměch Avarům, aby viděli, že na hradišti je vody nadbytek.

Totéž provedl třetí, čtvrtý, pátý hoch – v měchu již vody nebylo. Ale tu již udiveným Avarům došla trpělivost a ze zlosti, že se jim hoši svým nadbytkem vysmívají, začali po nich střílet šípy.

Hoši se ovšem rozprchli a poschovávali se. Měli radost, jak se jim lest povedla. Avarské šípy jim ostatně dnes neškodily; srážel je vítr, a tak ani nedoletovaly přes propast.

Zato Avaři zuřili. Hrozili přes propast zbraněmi a kleli. Nic jinak už není, nežli že duchové pomáhají Nikovým hochům. I vítr jim zřídí, že vane, jak hoši potřebují! Věru, že na hradišti vládnou duchové!

Nik přikázal hochům pohotovost k boji. Avaři se snad přece rozhodnou k útoku.

Hoši se připravovali k poslednímu zápasu. Zapomněli na hlad, na žízeň, na slabost i horečku. Nikdo již nemluvil o podrobení bez boje, naopak, budou se bránit až do konce. Živé je nikdy nedostanou!

Nik si nečinil ani dost málo nadějí o výsledku boje. Věděl, že zkušení a silní avarští bojovníci jistě zvítězí nad slabými chlapci. Slunce zapadalo, ale Avaři ještě nezačali. Hoši číhali v úkrytech za křovím a ve skalních rozsedlinách. Zšeřilo se a klid nebyl porušen.

V noci se hoši po chuti napili čerstvé vody, naždímané opět z houně, spuštěné dolů do potoka.

Polovina čety byla neustále v pohotovosti, aby střehla tábor před nočním přepadením. Ani ti hoši, kteří měli pohov, nespali. Všichni měli plnou hlavu nastávajícího boje.

Rozbřesklo se krásné, svěží jitro. Jitro posledního dne.

Teď ještě živi pozdravují vycházející slunce, ale večer už zahalí tmou jejich mrtvá těla.

Padnou junácky!

Nik viděl na soudruzích, že se jen silou vůle a bojovným nadšením udržují na nohou. Vždyť se už slabostí potácejí. Krutý, nevýslovný hlad jim trhá vnitřnosti. Všem je už jedno, padnou-li v boji s Avary nebo hladem. Dnes je neodvratný konec. Spásy není.

Na západním kraji hradiště se ozývá křik. Nik tam ihned běží, aby zakročil, a vidí, že několik hochů běží dolů po svahu ke křovinám, za nimiž jsou skryty avarské hlídky.

„Stůjte! Zpět!“ volá Nik, co mu hlas stačí, v obavě o soudruhy.

„Už to nemůžeme, Niku, vydržet! Jdeme na smrt!“ křičí zdola hoši v odpověď a běží dál proti nepříteli.

„Hráz je protržena – za nimi, na pomoc!“ nejsilnějším hlasem zařve Nik a s oštěpem v ruce skáče z náspu.

Znavená posádka hradiště se vzchopila k poslednímu odhodlanému činu a následovala bez rozmýšlení svého vůdce. Jen tři nebo čtyři nejslabší hoši zůstali nahoře, neboť se hned po několika krocích svalili v mdlobě.

Lesní chlapci se ženou dolů za svým milovaným Nikem, a loučíce se s životem, křičí, seč jim hrdla stačí. Je kupodivu, že se tak vzchopili. Jako bouřlivý příval se hrnou do houštin, zuřivě mávajíce zbraněmi, aby skrytým Avarům nepřipustili nenadálý útok. Hoši vpředu postupují rychle, zachváceni bojovným šílenstvím. Už jsou až dole pod hradištěm, a přece ještě ani jeden Avar nevyskočil z houštin proti nim. Na všech stranách se rozléhá hlučný křik hochů. Čím dále tím více se mění v radostný jásot.

Nepřítel nikde!

Vítězná bouře křiku, jeku, smíchu i pláče, veselí i šílenství burácí kolem skal.

Hoši pobíhají mezi stromy a po planinách, lezou po stráních, výskají na skaliskách – a po Avarech ani stopy. Zmizeli.

Nik mdlobou téměř již bezvládný se potácí k potoku. Čistá voda vesele bublá a skáče kamenitým korytem, které je vroubeno svěžím pažitem. Nik klesá na kolena, hlavu noří do potoka a chladivou lázní se osvěžuje. Pije dlouhými hlty.

Přibíhají druhové a nedočkavě padají k potoku. Chladný nápoj jako dar bohů vrací je k životu a dává jim novou sílu.

Nikova družina je zachráněna.

V MOCI AVARŮ

Jíst – jíst!

Vysílení hoši se hladově vrhli na vše, co se dalo kousat. Snědli slepýše, luční kobylky, hlemýždě a jinou havěť, jen trochu v horkém popelu opálenou. I všelijaké zeliny do sebe cpali a žvýkali kyselé plody, nezralé trnky a hlohyně, směšně se ošklíbajíce.

Čvan a Blecha objevili stráň porostlou jahodovníkem. S jásotem se na ni rozběhli, brali neveliké, zaschlé jahody do úst a polykali je i s listím, které ani nevyplivovali. Ale vše to bylo příliš nepatrné na jejich veliký hlad.

Uzlík začal bušit holí do drnu. Z díry vyletovaly polní včely. Hoši je ubíjeli kožešinami a se zakrytými hlavami ryli do země špičatými klacky. Musili utéci před rozhněvanými včelami, které je daleko pronásledovaly. Tím se u včelího hnízda trochu uvolnilo. Hned přiskočilo několik nových hochů a rychle ryli v zemi.

„Mám! Mám!“ zajásal jeden a vyhrábl z hlíny plástev medu. Dostal žihadlo, ale nic nedbal. Smetl rukou včely s plástu, kousek s ním odběhl a hltavě žvýkal sladkou kořist.

„Jaký tu křik?“ zvolal ozbrojený muž, jenž pojednou vystoupil z houštin.

„Dostaneš-li žihadlo, cizinče, budeš také křičet,“ odpověděl jeden z hochů.

„A kdo jsi?“ rázně se zeptal Nik cizího muže, pokročiv k němu. Hned na něm viděl, že není Avar.

Cizí muž, pln překvapení, se rozhlížel. Viděl, jak se ozbrojení hoši sbíhají ze všech stran.

„Tys jeden z průvodců franského kupce!“ řekl Nik, vyjadřuje tím výsledek svého krátkého pozorování.

„Jak jsi řekl!“ přisvědčil muž. „A tys myslím z Nikovy tlupy, která bojovala s Avary…“

„Sám jsem Nik!“ odpověděl hoch. „Ale kde tys vpředu, tam Sámo není daleko za tebou.“

„Tak jest!“ přiznal mu hledač cesty nevelké družiny franského kupce. „Tam se blíží…“

Z údolí, zakrytého starými lesními stromy, vystupovalo na osvětlený svah několik nosičů s náklady a se dvěma soumary. Za nimi volně kráčel hlouček ozbrojenců; mezi nimi Sámo.

Nik poskočil radostí. Rozběhl se tlupě vstříc.

„Sámo – jaké štěstí! Pomoz – dej nám najíst!“ volal Nik vzrušeně.

„U Peruna, toť neočekávané setkání!“ divil se kupec Sámo. „Povídá se, že vás Avaři pobili a pochytali po lesích… Buď chvála bohům!“

„Jsme zdrávi, ale máme hrozný hlad!“ připomenul Nik.

„Nu, tvé čacké družině, Niku, rád dám, co mám,“ ochotně nabídl kupec a pokynem zastavil svůj průvod.

Hoši skočili na hromadu placek, které otroci vysypali z nůše na trávník. Sámo se podivoval jejich hltavosti.

„Kde jste tak vyhladověli?“ ptal se s dobrosrdečnou účastí.

„Avaři nás drželi v pasti – tuhle na hradišti v Šárce,“ vykládal Nik a v krátkosti vše Sámovi pověděl. Držel v každé ruce jednu opálenou placku se škvarky a za řeči střídavě z nich ukusoval.

Chloupek seděl u Nikových nohou a cpal do sebe dvě placky, na sobě položené, až oči vykuloval.

„A když nám bylo nejhůř, že jsme už nemohli vydržet, šli jsme proti Avarům na smrt. Podivná věc – Avaři zmizeli! Všichni jsou pryč! Ani jednoho jsme už nezastihli…“

„To ti mohu dobře vysvětlit,“ pravil Sámo. „Potkali jsme je u rybníka za veleslavínským dvorcem. Zastavil jsem se s nimi, abych vyzvěděl, kam táhnou a jaké mají úmysly. Byli nabručeni a malé mysli. Řekli, že musili kvapně opustit tajemnou Šárku, ježto tam vládnou zlí duchové. Vždyť i velitele jim duchové usmrtili! Ukázali mi mrtvolu svého vůdce. Nesli ji do svého tábora, kde ji slavnostně pohřbí…“

„Teď tomu rozumím!“ zvolal Nik.

„A já už taky!“ přidal šťastný Chloupek, žmoulaje plnými ústy. Nik rozumoval jakoby jen pro sebe:

„Vůdce jim umřel a oni myslili, že to způsobili zlí duchové, a proto ze Šárky utekli!… Hoši, soudruzi, slyšte!“

Pověděl svým druhům, co se právě dověděl. Hoši, obšťastnění chutnými placka-mi, dychtivě vyslechli jeho zprávu a nakonec se bujně roz-jařili,

„Ejchuchu! Vyhráli jsme!“ radovali se všichni.

Sámo dal hochům ještě ži-vou ovci, kterou jeho nosiči vedli s sebou. Zabili ji hned, stáhli a připravovali k upečení na rožni.

Nik usedl se Sámem opodál na kopečku pod košatým oře-ším. Oba byli vážní a rozmlou-vali o nadějích všeobecného povstání proti Avarům. Sámo Nikovi od jejich posledního setkání důvěřoval a neměl před ním tajností. A tak se Nik do-věděl, že nyní nastává rozhod-ná doba pro osvobození země od těžkého jha. Sámo od svých zvědů doslechl, že prý chán, mocný vládce Avarů, je stižen zlou nemocí. Tu by byla vhodná chvíle k zá-pasu za osvobození.

„Bez chána budou Avaři jako bez hlavy,“ řekl zkušený Sámo. „A bozi vědí, není-li snad chánova života namále! Kdyby chán zemřel, měli bychom boj z polovice vyhraný, neboť by mezi Avary hned propuklo mnoho rozbrojů, svárů – a kdoví, zdali by se sami mezi sebou neporvali.“

„Co chceš nyní nejprve podniknout?“ vyptával se Nik.

„Půjdu do avarského tábora,“ odpovídal Sámo, a když viděl Ni-kův údiv, vysvětloval: „Chci se dostat až k chánovu dvoru, abych spolehlivě vyzvěděl, jak to je s chánovou nemocí… Potvrdí-li se mé zprávy, začneme hned s bojem ve všech zemích.“

„Avšak tudy nevede cesta k avarskému hrinku… Jistě máš v úmyslu ještě něco jiného.“

„Bystře soudíš, Niku. Musím dříve získat slovo knížete Lučanů, že půjde s námi. Ten chtěl už sám začít, ale vzkázal jsem mu, aby

počkal na mé zprávy. Vše se daří – Charváti a Zličané jsou připraveni, i váhaví Pšované slíbili se připojit. Ljutoměřici už odepřeli Avarům poplatky i branné muže…“

„Nu, Ljutoměřici mají dobré úkryty v svých kopcích – tam za nimi Avaři dobře nemohou!“ poznamenal Nik, který dobře znal litoměřický kraj.

„S Lučany se dobře smluvím. Ti nám hodně pomohou, jsou to stateční bijci… A pak Avarům ani Černoboh nepomůže! Mám všude své důvěrníky a ti čekají na znamení. Jakmile vzplanou naše ohně na horách a na kopcích, vyhrnou se naši bratři na Avary ze všech stran.“

„My budeme bojovat hned!“ sliboval Nik. „Říkává se: »Když se lýko dere, tu na ně i s dětmi.« My tedy začneme, neboť »za mízy jest lýčí dříti«.“

„Jste stateční hoši,“ chválil Sámo, „ale měj přece, Niku, rozum a uvaž, že proti Avarům nestačíte! Ne tomu sláva, kdo začne, ale kdo dokončí! Bylo by vás škoda, kdybyste zahynuli tak mladí…“

„Neboj se, Sámo, my už víme, jak na ně!“ vysvětloval sebevědomě Nik. „V noci na hradišti jsem o tom přemýšlel, vyváznu-li živ. My na ně vždycky z lesa vyrazíme a vezmeme jim koně, dobytek, otroky, a nežli se vzpamatují a seběhnou se proti nám, unikneme s kořistí zase do lesů. Už se nám to kolikrát povedlo!“

„Dobře jsi to, Niku, vymyslil, ale nevydávej se lehkomyslně v nebezpečí,“ napomínal zkušený Sámo. „Odvážlivost med pije nebo zemi ryje! Posloužíte naší svaté věci, budete-li Avary zlobit, znepokojovat a dráždit, avšak do bitvy se s nimi za nic nedávejte. Krev vzácnější než voda…“

Sámo připomenul Nikovi, aby ani slovem neprozradil, o čem s ním mluvil, rozloučil se srdečně s hochy a odtáhl k západu.

Nikova družina zpívajíc seděla rozložena kolem ohně, na němž se opékala ovce.

Bylo jim blaze.

Netrvalo ani týden a Nik měl zase svou družinu pohromadě téměř v plném počtu. A zatápěl Avarům s velkou odvahou.

Lesní chlapci byli všude. O všem věděli. Kdekoli Avaři opominuli postavit bdělé stráže, kdekoli dobře nehlídali kořist a zásoby, kdekoli byli osamělí a v nepatrném počtu, hned se objevili Nikovi chlapci, jako by z oblak spadli. Zato když Avaři táhli v silné četě, nebylo vidět z lesních chlapců ani jediného. Jako by se byli do země propadli.

Avarský velitel povltavského území zuřil, když slyšel o nových smělých kouscích Nikovy družiny. Poručil, aby už jednou ty proklaté kluky pochytali.

Avarský vyzvědač měl tehdy štěstí; vypátral, že se Nik skrývá v lese u branického potoka. Hned začala honba. Nikovi hoši byli vojenským oddílem vypuzeni z úkrytu a hnáni k Vltavě.

„Utopíme je jako koťata!“ domnívali se Avaři. Pronikli až k řece, avšak hochy tu nenašli ani na suchu, ani ve vodě. Nik se chytře octl v zádech stíhačů a rozezlení Avaři se musili od řeky obrátit a začít honbu znova.

Nik před nimi ustupoval údolím Botiče a myslil, že se Avarům jako obyčejně někde ztratí. Avšak avarští jezdci ustavičně kroužili okolo a hoši se nemohli rozptýlit. Jen hustý, křovinatý a lesnatý porost, strže a močály zadržely Avary, že už hochy nezajali. Zatlačili je však nuselským údolím až do vyšehradského Podskalí. Hoši namáhavě prchali po vltavském břehu. Za nimi se drali pěší Avaři. Jezdci se tam nemohli dobře uplatnit pro rozsáhlá bahniska a tůně. Nik už myslil, že se mu podaří vyváznout, ale najednou se proti němu vyhrnula avarská jezdecká četa. Objela Moráň a nyní se divoce vyřítila z boku.

Polekaní hoši strnuli překvapením. Viděli, že neuniknou. Už bylo pozdě i schovat se někde v nedalekých chalupách. Avaři i tam zastoupili cestu. Někteří hoši zapichovali již oštěpy do země na znamení, že se Avarům vzdávají na milost a nemilost.

„Lesní chlapci, nebuďte zbabělí!“ vykřikl Nik, když to uviděl. „Ještě není konec!“

Skočil z břehu do vody a dal se unášet proudem. Hoši byli tak ve všem zvyklí následovat svého vůdce, že se ani teď nerozmýšleli a naskákali také do vody. Plovali za Nikem.

Avarští jezdci je z břehu pozorovali. I z osady sem přibíhali obyvatelé a trnuli úzkostí nad osudem uprchlíků.

Nik se blížil k ostrovu, který tu čněl z vody, nedaleko břehu. A již vylezl na suchou zem. Volal na své druhy a povzbuzoval je.

Za chvíli byli všichni hoši u něho. Po proudu se jim lehko plavalo. Jsou opravdu všichni? Kdo to zůstal tam na kraji řeky? Není to Chloupek, věrný Nikův druh?

Je to on!

Chloupek neumí plovat a bojí se hluboké řeky. A už ho mají Avaři! Aby je Černoboh ubil! Táhnou ho nahoru na břeh před vůdce.

Avarský hlasatel popojížděl na břehu, a přiloživ ruce k ústům, volá na ostrov, co mu velitel poručil:

„Slyšte, proklatci! Jste chyceni a z ostrova se nedostanete. Před vašima očima usmrtíme vašeho soudruha a tak jako on zahynete všichni. Běda vám!“

Hoši se zachvěli pod tou strašnou hrozbou.

„Ouhoře za ocas držíte! Nebojíme se!“ vykřikl Nik a zamával oštěpem, aby dodal odvahy svým druhům.

Avaři se ryčně zasmáli a jisti úspěchem klidně rozněcovali táborové ohně.

„Hoši!“ zavolal Nik na své druhy. „Nedáme se chytit. I odtud utečeme… Vltavu přeplovat byste nedokázali, ale nalámeme-li si každý otep větví –“

Pronikavý Chloupkův výkřik přerušil jeho výklad.

Zajatý Chloupek měl být před smrtí ještě krutě mučen na postrach lesním chlapcům.

„Niku, Niku!“ zoufale volal ubohý Chloupek.

Avaři s utracením zajatého hocha příliš nepospíchali. Chtěli si asi dopřát dlouhého požitku.

„Niku!“ bolestně zaječel Chloupek, když mu rozšklebený Avar zamával kolem hlavy hořícím dřevem, až mu vlasy připálil.

Co to šplouchlo? To se Nik vrhl do vody. Hle, pluje zpět k břehu obsazenému Avary!

Avaři ho zpozorovali a čekali, až vyleze z vody. Zdálo se jim, že pluje pomalu. Aby ho pobídli, dva šípy sjely do vody blízko plovoucího Nika.

Znavený hoch těžce vylézá na břeh.

Avaři se řítí proti němu.

Nik volá: „Zirin! Zirin!“

Avaři znají to heslo. Kdokoli tak zvolá, toho v boji nevraždí, neboť tím slovem jim nabízí příměří a výkupné.

Avarská kopí se spustila k zemi a Nik je veden k veliteli roty.

„Tys tedy Nik, vůdce té divé smečky?“ tázal se avarský velitel.

„Jak pravíš!“ potvrdil hoch.

Velitel byl příjemně překvapen, že má v moci vůdce mladých zbojníků. Radostí se plácl do stehen. I Avaři bujně zahulákali. Chytili Nika! Teď se mu budou moci pomstít za všecka příkoří a hanbu, kterou jim způsobil.

Velitel Avarů si prohlížel ostrým zrakem statného mladíka a spokojeně hekal. Po chvíli se optal:

„Proč jsi volal zirin?“

„Nabízím výkupné za toho hocha!“ řekl Nik a ukázal na Chloupka, jenž po něm ustrašeně koukal.

„Hahaha!“ smáli se Avaři zmáčenému Nikovi. Jak by ten polonahý, bezbranný chuďas mohl složit výkupné?

„Co bys nám mohl dát?“ ptal se velitel v dobré náladě. „Posbírali jsme všecky tvé věci, které jsi po lesích odházel. Nic ti nezbylo – pověz tedy, co nabízíš jako výkupné?“

„Sám sebe!“ prohlásil vážně Nik chechtajícím se Avarům. „A jeho propusťte!“

Když to řekl, okolostojící Avaři vybuchli v takový smích, až se rozkašlali.

Veliteli se však Nikova zmužilá odpověď zalíbila. Okamžik přemítal a pak řekl:

„Přijímám zirin!“

Po chvilce dodal: „Tys dobrá kořist, ty mi stojíš za všecky ostatní darebáky.“

„Karamagu! Prchají nám z ostrova!“

Tak volali Avaři stojící na stráži u vody.

Avarský velitel mávl pohrdavě rukou a řekl:

„Tihle dva stačí! Tamti se pokorně vrátí do svých domovů, když nebudou mít nikoho, kdo by je vedl a podněcoval.“

„Veliteli, přijal jsi zirin! Propusť Chloupka na svobodu!“

Avarský velitel se odvrátil a Nikovi ani neodpověděl.

Nik tedy přinesl svou bratrskou oběť nadarmo. Avaři Chloupka nepropustí… Ale snad mu aspoň život zachránil.

Karamag dal rozkaz, aby oba hoši byli pevně svázáni a dobře střeženi.

„Dnes tu již zůstaneme tábořit a zítra se dáme na cestu a odvedeme zajatce chánovi, který sám rozhodne o jejich smrti.“

Velitel se zřejmě v duchu těšil na odměnu, kterou dostane za dopadení vůdce zbojníků.

Avaři strhli svázaného Nika k zemi a několikráte do něho surově kopli. Chloupek se k němu po zemi přišoural a plačky prosil za odpuštění, že ho v zoufalství k sobě přivolal.

„Tiše, Chloupku! Hlavu vzhůru! Buď rád, žes zůstal živ. Snad nám bohové pomohou, abychom se dostali z moci těch lotrů…“

Chloupek vskutku napřímil hlavu. Je zase s Nikem pohromadě. Již se nebojí…

Chánův soud byl milostivý. Snad že nemoc trochu povolila, snad že se chánovi malí zbojníci zalíbili – život jim byl zachován. Avšak pozbyli svobody; stali se otroky na dvoře velikého chána, strašného dobyvatele tehdejšího světa.

Rozlehlý avarský hrink byl obehnán několika valy s kolovými hradbami. Uprostřed byl dřevěný dvorec, sídlo vlastního velitele vojska, u kterého právě nyní prodléval onemocnělý chán nucenou návštěvou, čekaje na uzdravení. Mimo dvorec, nepříliš výstavný, bylo tu i několik srubů předních úředníků a rozsáhlé skladiště. Vně valu se kol dokola táhla široká ulice, plná domků pro vojáky, stájí, skladišť sena a zboží. I tato ulice byla po vnější straně opevněna nasypaným valem s kolovou hradbou.

Kdyby někdo vyšel odtud bránou v náspu, octl by se v nové kruhové ulici, mnohem větší, než byla předešlá. Tu byly stany jízdního

vojska. A zas kol dokola pevný val, jímž vedly čtyři brány k různým stranám. Spojovaly vnitřní hrink s další kruhovitou ulicí, uzavřenou zvenčí novým valem. Tam se tísnily zástupy pěšího vojska, dobytek v ohradách, sýpky, zásobárny a dílny.

Mimo ústřední náves s velitelským palácem obsahoval tedy avarský hrink ještě tři soustředné ulice, dobře opevněné valy, které nasypali slovanští otroci. Celek byl táborovou pevností, jež mohla vzdorovat všem útokům. Však se tu také Avaři cítili úplně bezpečni.

Napříč táborem protéká říčka, která zásobuje posádku vodou. V prvé okružní ulici, nejbližší středu, je velmi živo. Přicházejí sem stařešinové a vladykové slovanských rodů, aby odváděli předepsané daně.

Nik s Chloupkem vylezli na prázdný vůz. Se zájmem pozorovali hemžení lidu.

„Což kdyby se tu tak objevil některý známý vladyka, nebo třeba i kupec Sámo!“ myslí si Nik. Je možné, že by poradil i pomohl, jak z hrinku utéci. Arci, stráže v bránách jsou silné a bdělé, každého prohlížejí a nelze je oklamat… V uzavřeném hrinku snad zhynou zajatí hoši steskem po svobodě! Život v otroctví je nesnesitelný. Kéž by jim někdo pomohl ven do volných širošírých lesů a jasných luhů!

„Niku, pojďme jinam, tady není nikdo známý!“ pobízí Chloupek a hned skáče napřed z vozu.

Obešli pracující otrokyně, které čistily ovčí vlnu a kozí srst. Braly z naditých ranců hrst za hrstí, vyklepávaly vlnu, česaly ji a spřádaly na vřetenech. Opodál jiné otrokyně tkaly z vlněných vláken látky na sedlové tlumoky nebo z kozí srsti připravovaly stanovou látku pro toulavé avarské válečníky.

Jak tak hoši koukali kolem sebe, byli by málem vrazili do tančícího ševce. Vlastně on netančil, jen pln horlivosti poskakoval kolem nějakého důstojníka, jemuž bral míru na střevíce. Avarský důstojník stál bos na kůži, nejspíš kozí nebo telecí, a švec mu opáleným dřívkem obkresloval obrysy chodidel.

Hochy to zajímalo a dívali se, jak švec vyřízl z kůže načrtaná chodidla a jak potom do těchto podešví prorazil podél krajů několik dírek. Jimi pak protáhl tenké řemínky: na špičce chodidla jeden, u paty dva. Avar si zase stoupl na připravené podešve a švec mu zavázal přední řemínek okolo palce. Zadní řemínky zkřížil v ohbí nohy a přitáhl je nad patou. Obuv byla hotova.

Sandály se důstojníkovi líbily; byly měkké a dobře přilehly k noze. Časem sice ztvrdnou, až uschnou, ale nešť! Aspoň v nich nebude cítit při chůzi ostré kamínky.

„Pohleď, Niku, tenhle vladyka odvádí krásný dobytek!“ upozorňoval Chloupek. „Vidíš, jak mu řežou do těch hůlek vruby? Ty znamenají, kolik odvedl, viď, Niku? A už je tam jiný, nějaký chudák – rozbaluje ranec s kožemi… Avaři se mu posmívají – hádá se s nimi… Niku, pojď blíž, ať to slyšíme!“

Oba nerozluční hoši se propletli mezi přecházejícími lidmi a přiblížili se až na několik kroků k výběrčímu, u něhož stálo šest ozbrojených Avarů. Výběrčí úředník se opíral rukama o stůl, na němž bylo rozloženo několik hromádek rozličných proutků, pořezaných vruby a značkami.

Výběrčí se zlobil:

„Už jsem ti, Sysle, řekl, z každého ohniště odvádíš pět kuních a pět veverčích koží, pět pláten a hrnec medu! Tohle je málo!“

Starý Sysel se obrátil k svým dvěma společníkům, kteří s ním přinesli poplatek, a pohodil rukama, jako by řekl: „S výběrčím je těžká řeč!“

Nahlas pak řekl: „Buď spravedlivý, velkomožný pane, a přijmi, co patří z našeho dvorce, z našich tří domácností…“

„Na kolika ohništích vaříte?“ ptal se přísně výběrčí, doufaje, že přece jen zjistí správný počet.

„Na všech, velkomožný pane! Ale Těcha přece nemůžeme počítat, má bolavou nohu…“

„Neodbíhej, Sysle!“ napomínal výběrčí. „Kolik máš domácností v svém rodě? Pověz!“

Staroch odpovídal sténavým hlasem, chtěje vzbudit úředníkovu útrpnost.

„Nu, já jsem na dvorci s dvěma ženami, syny a vnoučaty. To je všude známo…“

„Kdo ještě je v tvé dědině?“

„Kdo by byl, velkomožný pane? Jsme chudí Třesovici všichni… a Těcha jsem už jmenoval!“

„Kdo dále?“

„Dál nikdo, jen u potoka v chalupě strýc Rada.“

„To jste tři, kdo dál?“

„Nu, už jen Trebek na kopečku – ale tomu chalupa vyhořela.“

„To jste čtyři, kdo ještě?“

„Vidíš, pane, už jsem všecko pověděl!“

Výběrčí zakoulel očima a starý Sysel vyhrkl:

„Ještě Borek v olšině, ale ten má chalupu u močálu, tu nemůžeme počítat.“

„Pět!“ řekl výběrčí. „Kdo dále?“

„My jsme chudý rod, nic nemáme, sotva žijeme v bídě; kdo by u nás ještě byl?“

„Povíš, nebo nepovíš?“ vykřikl výběrčí a uhodil pěstí do stolu, až se hůlečky rozsypaly.

„Už jen Vlk, ale ten je na oko slepý a má hádavou ženu.“

„Šest!“

Výběrčí vyhledal hůlku Třesoviců, přepočítal vruby a pravil:

„Souhlasí! Šest domácností jako loni. Zaplať daň!“

„A jejejejej!“ žalostivě vykřikl starý Sysel Třesovic. „Neutiskuj nás, velkomožný pane! Nemůžeme zaplatit šestkrát po pěti kuních kožich, po pěti veverčích kožich, po pěti plátnech a šestkrát po hrnci medu…“

„Proč bys právě ty, Třesovici, neměl platit, co je ustanoveno?“

„Viděl jsem, pane, bílého hada!“

Starý Sysel se podíval pátravě na úředníka, jaký dojem to způsobí.

Výběrčí pozdvihl obočí. Něco takového ještě neslyšel. I strážní Avaři a diváci utichli a zvědavě naslouchali.

„Bílý had přilezl ke mně,“ vyprávěl staroch, povzbuzen všeobecnou pozorností, „zvedl půl těla a takhle sebou kýval – tak, tak, tak…“

„Třesovici, zaplaťte daň!“ poroučel výběrčí.

Staroch se zalekl, ale znovu začal:

„Byl to, pane, bílý had, a kdo toho viděl, nikdy daně neplatil.“

„Zaplať!“ zahřměl výběrčí a pohledem vybídl stráž. Vojáci pozvedli hrozivě zbraně.

„Raději bych pole oral a hnůj kydal, nežli u takových rodů poplatky vybíral!“ rozhořčeně si ulevoval výběrčí. „Ha, kdybych tak mohl u vás z každého páru dva oběsit, to bych se radoval!“

Staroch postřehl, že se výběrčí zlobí, a vykládal:

„Tu jsou kuní kůže, hleď, jak jsou jemné! Tu jsou veverčí, černé i rezavé…“

„Kde to lelkujete, lotři?“ křikl pojednou za zády hochů silný Avar a šlehl je bičem.

Nik i Chloupek vyskočili a běželi, jako když do nich střelí, kam je dozorce hnal.

PÁN SVĚTA

„Chán zase dneska řádí!“ šeptali si služebníci, otroci, dvořané i vojáci. Na dvoře se svíjel v mukách čaroděj, chánův lékař, přivázaný ke stromu. Byl do krve zbičován.

Chán, netrpělivý, zmořený dlouhou nemocí, zuřil a krutě trestal nešťastné lékaře, jednoho po druhém, jak k němu přicházeli, aby ho léčili.

Již chána nakuřovali, již ho kobylím mlékem omývali, již ho i rosou otírali a co vše k pití vařili! – Nic platno. Zlá zimnice lomcuje chánem, síly mu stravuje, že se až zapotácí, chce-li se postavit, a bezmocně padá do nastlaných kožešin.

Pán světa, knížat a králů, vládce všech národů zmítá sebou na lůžku a láteří na nového čaroděje, jenž stojí v koutě a hluboce se klaní.

„Udusím se!“ křičí chán, zachumlaný do pokrývek a kožešin. „Chci ven, ven na slunce! Už jsem dávno neviděl slunce! Nenechám se tady umořit…“

Přicházejí otroci a zvedají skvostné lůžko i s chánem. Velitel stráže úzkostlivě přihlíží, aby chán nepocítil nižádného nepohodlí, aby otroci nevrazili do stěny nebo do sloupu.

Potměšilý čaroděj pohazuje hlavou ze strany na stranu, jako by neměl dobré svědomí, a úlisně hovoří k chánovi:

„Jasný vládce všech králů a knížat! Právě jsem chtěl vyslovit svou radu, že jen mocné slunce svými hřejivými paprsky přinese ti úlevu…“

Nikdo ho neposlouchal.

Otroci kráčejí s největší opatrností síňkou a pak širokou pavlačí, načež po několika vrzavých stupních vynášejí lůžko za palác, kde je na břehu řeky kousek pažitu. Slunce tam krásně svítí a je tam i klid. Holoubci poletují po střechách a vlaštovky nad vodou.

Velitel stráží přikázal postavit lůžko na výsluní a otroci se vzdálili. Chán je chvíli spokojen, tiše leží a mžourá. Lépe se mu zde dýchá nežli v dusné světnici. I pohled na vodu a na stromy ho uklidňuje.

„Zima – zima je mi!“ jektavě však za chvíli zaúpěl mocný chán a choulí se do pokrývek.

Čaroděj, zakoukaný do stanového ležení na druhé straně řeky, trhl sebou, až se zapotácel, a jako by se zlomil, rychle sklonil hlavu, div nosem do nosítek nevrazil, a škemravě pronesl:

„Hned připravím odvar z divizny, ó pane, z heřmánku a z lípy – a teplo naleji do tvých žil, ó vládce světa!“

Odkvapil.

„Dej ohřát kameny… slyšíš!“ křikl chán na velitele stráží.

Velitel zaškobrtl o svůj dlouhý meč a vyběhl po schůdkách na pavlač.

Hle, tu zrovna jde několik otroků po dvoře.

„Nechytejte lelky!“ rozkřikl se na ně velitel. „Pojď sem ty – a ty také!“

Nik a Chloupek se postavili k pavlači před přísného velitele.

„Ty přineseš dříví a ty doneseš z kuchyně oheň! Sem, dozadu, za palác! A pospěšte si, nebo bude zle!“

Za chviličku plápolal na břehu řeky oheň. Nik přinesl několik velikých oblázků a rozpaloval je s Chloupkem v ohni.

A již tu byl čaroděj s horkým odvarem. Těšil se na pochvalu, ale v samé horlivosti připravil nápoj příliš horký, takže se chán bolestně ušklíbl, když smočil na zkoušku prst v poháru.

„Pse!“ vykřikl chán.

Čarodějovi se počaly třást nohy a stříbrný podnos v jeho rukou se rozhoupal.

„Vypij to sám!“ poručil chán.

Nešťastný lékař musil do sebe vlíti vroucí odvar. Šklebí se hrozně, z očí mu tekou slzy – heká, supí, bílá pára se mu vznáší od úst… Ale chán se na něj přísně dívá, dbá, aby nic nerozlil.

Čaroděj pošilhává po chánovi, neodpustí-li mu snad milostivě krutý trest, a na chviličku ustal v pití, aby nabral dechu, ale chán je nemilosrdný.

„Pij, pse!“ sykl, a zničený čaroděj se potácí s opařenými vnitřnostmi zpět.

Oba hoši se dívali na ten výjev, ani nedýchajíce. Tu jim zapráskl kolem uší bič a velitel stráží, vida příznivou chvilku pro sebe, honil je, aby zahřátými kameny vycpali chánovo lůžko Chloupek strčil několik kamenů do nohou a přikryl je. Nik zabalil veliký oblázek do skvostné tkaniny a přistrčil jej chánovi do klína. Chán si liboval, že se konečně trochu ohřeje. Velitel stráží ho přikryl kožešinou, a vida,

že chán klidně leží, jako by usínal, poodstoupil a pokynul hochům, aby zatím nahřívali nové kameny. Na druhé straně paláce, na dvoře, rozléhá se zatím nějaký hluk. Hlasy se blíží a již se úzkou uličkou mezi palácem a vedlejší budovou tlačí zástup ozbrojenců. Jeho vůdce si vykračuje v popředí, a když se přiblížil k chánovu lůžku, třikrát se hlavou dotýká země. Vojáci zůstali na pokyn velitele stráží stát v koutě uličky a utichli, když spatřili pána světa na lůžku. Velitel by nejraději nikoho teď k chánovi nepustil, ale jsou návštěvníci, kteří mají vždycky volnou cestu k němu.

Chán se mrzutě pozvedl na, lůžku, když však pohlédl na skloněného důstojníka a poznal ho, zeptal se dost vlídně:

„Co mi neseš, věrný Karamagu?“

„Požehnání bohů nechť spočívá na tvé jasné hlavě, cháne všech Avarů!“ začal důstojník, a věda, že chán je nemocen, jen docela krátkými slovy pověděl, že zkrotil odbojný kmen porobených Slovanů, kteří nechtěli odvádět ustanovené poplatky. Přivádí zajaté vůdce vzpurných Slovanů, aby jim chán sám ustanovil trest.

„Nechť platí dvojnásob!“ rozhodl chán.

„A zajatí buřiči? Zde viz, ó jasný pane!“

Vojáci se rozestoupili. Za nimi je vidět zástup ubohých lidí. Jsou přivázáni za krky k sobě a mají spoutané ruce. Jsou zmořeni, utýráni a slabostí se sotva drží na nohou. Hledí do země a nevěří v milost chánovu.

Nik se zděsil. Toť jsou Chlumčané, hrdí obyvatelé lesnatých kopců, kteří nedbali jeho poselství, když jim vyřizoval Sámův vzkaz, že mají počkat na znamení všeobecného povstání… Tehdy s ním mluvili plni troufalé síly a smělosti, a dnes je vidí v prachu ponížení… I důstojníka Karamaga zná – ten ho i s Chloupkem odvlekl do otroctví.

Chán si odkašlal a křikl: „Kolik je jich, Karamagu?“

„Devětatřicet, jasný cháne!“ odpověděl pokorně důstojník. „Jeden nám po cestě ducha vypustil.“

„Vy psi!“ obrátil se chán ke spoutaným zajatcům. „Vy tedy nechcete poslouchat vrchnost od bohů vám danou? Běda vám! Jste méně než hrudka bláta pod kopytem mého koně! Odnaučím vás neposlušnosti!“

Chán se snažil zvednout a velitel stráže mu honem vstrčil pod záda vyšívaný polštář.

„Slyšte, bídní! Tři tresty za tři dny vytrpíte. V první den vám odříznou uši, druhý den usekají pravice, třetí den vypíchají oči; jen jednomu na tucet bude ponecháno jedno oko, aby vás vedl domů, kde povíte, jak chán trestá vzpurné psy. Tebe, Karamagu, odměním za tvou věrnost! Teď je odveď, nechci je už vidět!“

Chán se zvrátil na lůžko a kašel jím lomcoval.

Nik s planoucí nenávistí v očích přinesl nové kameny z ohniště. Nejraději by jimi ukrutnému chánovi hodil po hlavě.

Ale chán zase již volal, že je mu zima, ačkoli kameny byly velmi horké.

Velitel stráží a Karamag odvedli zástup. Vše ztichlo. Chloupek se zaťatými zuby hrabal větví v ohništi. Nik, nemoha v sobě potlačit hněv, šlehl zlobnýma očima po chánově lůžku.

Chudáci Chlumčané! Jak bídný los je očekává!

„Kde jste, proklatci?“ zase již křičel chán, vzteklý jako vlkodlak.

Hoši přiskočili k lůžku.

„Přineste něco horkého pít!“ drmolil chán, cvakaje zuby. „Mně je zzz-iii-mmm-aaa!“

„Běž, Chloupku, do kuchyně a řekni to kuchařům!“ nevrle pobídl Nik druha. Sám nešel a odvrátil se od nelidského tyrana. Již na něj nemohl ani pohledět.

Holoubek se snesl ze střechy k vodě a vykračoval si po krajíčku. Napil se a vzletěl zase k hejnu.

„Zdalipak se také já někdy vrátím k svým druhům?“ ozvalo se v Nikově zasmušilé mysli.

Kopnutí do zad vytrhlo hocha z myšlenek. Chán se zlobil, že se mu lůžko na nerovné zemi houpá, a teď by byl skoro spadl, jak Nika kopl.

„Podlož tu nohu kamenem!“ poroučel chán.

Nik našel na břehu plochý kamínek a vsunul jej pod nohu lůžka.

Ale ještě se kolébalo.

„Mám tě dát zavřít do psince?“ netrpělivě vybuchl zlostný chán.

Nik vzal větší kámen. Sevřel jej do pravé ruky a přistoupil až k lůžku. Mrkl sem i tam – nikdo tu… Je tu sám s ukrutným chánem – bídný otrok a pán světa! V Nikově hlavě se bouřily myšlenky. Chán před ním leží bezmocný a on s kamenem v ruce nad ním. Má pomstít utiskovaný lid?

Mohl by teď využít příznivé příležitosti a navždy zbavit svůj lid zlého tyrana… Váhá – nemůže vztáhnout ruku na nemocného člověka.

Nik klesá do trávy a zaráží kámen pod ozdobnou nohu skvostného lůžka.

Chánovi to asi trvalo dlouho, neboť znovu kopl klečícího Nika do hlavy, až se hoch zapotácel a na chvíli se mu před očima zatmělo.

„Nadzvedni trochu tu nohu, lotře!“ poroučí chán.

Nik vlezl po břiše pod lůžko a pokusil se je pozvednout. Vztek, nenávist a lítost, hanba ponížení a síla vzdoru – to vše v něm zabouřilo, že najednou pozbyl rozvahy a v planoucím hněvu vybuchl nezadržitelným nepřátelstvím proti avarskému chánovi.

Vzepjal svaly, stiskl zuby, opřel hřbet zespodu o lůžko, a vzpíraje se rukama i nohama, zvedal je do výše. Ještě okamžik vrcholného napětí sil – a lůžko se převrací…

Vládce světa padá jako pytel šišek dolů a zachumlaný v pokrývkách se kutálí s břehu do proudící řeky!

Lesklá bublina praskla. Svět se nezatřásl. Jen špinavá kapička spadla na zem.

Nik v úžase nad svým činem stojí na břehu s rozpjatými pažemi.

Chán šplouchl do vody a hned se potopil, takže ani nemohl vykřiknout. Jen nohy, obalené pokrývkou, chvilkami se vynořují.

„Táhni k ďasu!“ rozloučil se Nik s chánem, a přikrčiv se, plížil se k uličce, aby zmizel. „Kéž by se mi podařilo utéci!“ přál si v duchu.

Proklouzl uličkou a na rohu po očku pozoroval, nejde-li někdo. Několik kroků od něho stojí vůz a pak nedaleko jsou skladiště. Snad se tam bude moci ukrýt a v noci by pak zkusil uniknout. Svobodo drahá!

Skočil vpřed a v mžiku stál za vozem. Ale teď zahlédl, že proti němu jde velitel chánovy stráže. Vrací se k chánovi. Nesmí ho zde spatřit! Nik sebou mrskl jako ještěrka, že se jen kmitl přes malé prostranství, a již ležel přitisknut za sloupem schodiště. Velitel stráže přešel okolo a nic nepozoroval.

Nik se vplížil do chodby a myslil, že druhou stranou někam vyskočí. Avšak chodba zahnula a – končila. Z jedněch dveří uslyšel Nik slabý dívčí zpěv. Ač velice pospíchal, přece ho to naráz zastavilo. Ani nedýchal a strnul jako socha. Úžasem a rozčilením se mu až srdce rozbušilo…

Nik poznal svou známou píseň, milý zpěv zašlého domova!

Přistoupil k samým dveřím a teď rozuměl i slovům. Neznámá zpěvačka umlkla, když pod Nikovou nohou zarupaly trámce, ale když bylo zase hned ticho, zpěv znovu zazníval:

„Oblaka ve výši
cestu mou řídí.
Táhne mě řeky proud
dál od zlých lidí.

Hvězdo má třpytivá,
svítíš mi z nebe,
bez tebe stál bych sám
opuštěn v světě.

Dražší je nade vše
svoboda ptáčku,
zavolá, kdy chce,
zpěvem svou družku.“

Ano, toť oblíbená otcova píseň!

Nik, přitisknut k veřejím, chladí o ně horké čelo. Nohy jako podťaty, ruce se mu chvějí a hladí tmavou stěnu. Zcela zapomíná, že ztrácí vzácné okamžiky k útěku a že mu sebemenší zdržení přináší dopadení a jistou smrt.

„Domove ztracený,
vzpomínko sladká!
Nikdy už nestiskne
k srdci mě matka…“

Jemný hlas tiše doznívá.

Nik, uchvácen vzpomínkou na ztracený domov, vrazil bez rozmyšlení dovnitř, aby spatřil zpěvačku.

V šeré komůrce u okénka blánou zastřeného seděla dívčiny asi šestnáctiletá nebo jen o málo starší. Hezká jak obrázek, svěží jako růžička. Spravuje něco na koberci. V koutě dřepí starší žena a přede.

Dívka se ulekla, když Nik znenadání vrazil dovnitř. Ale když viděla neozbrojeného chlapce, rychle se vzpamatovala. Ještě se ani nezeptala, co chce, a už ji Nik popadl do náruče, až to bolelo, a vtiskl jí upřímné polibky na obě líce.

„Tys Květa, tys Květuša!“ udýchaně volal Nik, jemuž srdce překypovalo radostí, že našel svou ztracenou sestru.

„Kdo jsi?“ ptala se překvapená dívka.

„Tvůj bratr Slavoj! Což mě již neznáš? Sestřičko, zachraň mě!“

„Ach Slavoji, bratře, tos ty? Jak jsem ráda, žes mě našel! Avšak probůh, co se stalo?“

„Utopil jsem chána! Už mě asi hledají!“

Květa stěží potlačila výkřik. Venku je slyšet hluk, volání, řinkot zbraní pobíhajících ozbrojenců, povely důstojníků, troubení rohů a rachot bubnů.

Avarský hrink je v největším poplachu.

Hřmotné kroky na chodbě. Dveře všech jizeb a komor se prudce otvírají a zavírají. Již jsou vedle!

Květa strčila bratra do kouta, hodila naň několik koberců a přikázala stařeně, aby si na hromadu sedla. Žena tak učinila beze slova – byla, chudák, šílená. Pomátla se na rozumu, když jí Avaři kdysi děti do výšky vyhazovali a na kopí nabodali. Ta neprozradí nic.

Květa jest již zase při práci na sedátku a prozpěvuje. Avšak píseň jí nejde z hrdla.

Avaři vrazili do dveří. Vůdce prošel komorou, všecko pátravě obhlédl a žen si příliš nevšímal.

„Co hledáte? Co se stalo?“ osmělila se Květa optat.

Teď si teprve avarský důstojník lépe dívky povšiml. Chtěl již hrubě odpovědět, ale spatřiv před sebou spanilé děvče, zabručel dosti přátelsky:

„Málem by se nám byl chán utopil v řece! Ještě že ho včas vytáhly poříční stráže. Chytáme teď toho lotra Nika – ten ho prý do vody hodil… Sám chán to řekl! Ten pes zhyne strašnou smrtí… nu, tady není, půjdeme dál!“

Stráž odešla a dívka si zhluboka oddychla.

Nik vystrčil hlavu z koberců.

„Květo, prchni se mnou!“ byla jeho první slova.

Dívka se chviličku rozmýšlela a pak řekla:

„Nejde to, bratříčku! Hned by nás chytili. Ty se musíš dostat z hrinku sám, a až budu jista, že jsi venku, uteku za tebou.

Sejdeme se ve skálách, tam k poledni od hrinku, na lesnatém kopci.“

„Dobře, jsi chytřejší než já, sestřičko. Musíme prchnout každý zvlášť – já hned! Teď je zmatek v celém avarském ležení, snad se mi podaří vyklouznout… Bohové s tebou, drahá sestro! Vyveď mě ven!“

Dívka hodila bratrovi starší, potrhaný koberec. Nik si jej dal přes rameno, aby měl tvář hodně zakrytou, a šel za sestrou.

Na dvoře bylo množství lidu. Pobouřený dav chtěl vědět, co je s chánem. Po celém hrinku se již bleskem roznesla ohromující zvěst, že právě vytáhli z řeky vládce světa, napolo utopeného. Velitel vojska ihned nařídil válečnou pohotovost, zmnožení stráží a přísné uzavření hrinku. Už se také vědělo, že velitelům vojsk a stráží jde o hlavy, nedopadnou-li smělce, který se odvážil útočit na chána – je prý to nějaký mladý otrok.

Přes veškerou námahu stráží vniklo do nádvoří a mezi budovy tolik lidí, že vznikla tlačenice. Cesta k bráně do okružní ulice byla zatarasena.

Ale co je tam? Jaký to rozruch? Nějaký jezdec si klestí cestu davem.

Hle, naproti právě nesou bezvládného chána do paláce! Všechen lid se teď hrne k paláci, aby zahlédl svého pána a vládce. Stráže hrubě odhánějí prostý lid i vojáky.

Trochu se uvolnilo. Květa chtěla vykročit, ale Nik pojednou vykřikl: „Sámo!“ a přiskočil k statnému kupci, jenž stál opřen o sloup, k němuž tu přivazovali koně.

Sámo zatáhl hocha trochu stranou. Nikdo si jich nevšímal. Franský kupec se podíval pátravě na dívku, jež stála vedle svého bratra. Nik honem pověděl, jak se tu právě shledal se svou dávno ztracenou sestrou.

„A ty, Niku, jsi opravdu hodil chána do řeky?“ ptal se tiše Sámo.

Nik přikývl a řekl: „Býk byl uvázaný, nu – vytrhl kůl! A teď musím utíkat. Pro všecky bohy tě prosím, ochraňuj Květu, než uteče za mnou.“

„Neboj se o ni. A ty jdi, jdi rychle a kéž tě Perun provází, statečný hochu!“ přál Sámo Nikovi štěstí na útěku.

Hbitý Nik se ihned ztratil v davu.

Z hlásné věže zazněl roh. Množství ztichlo. Hlasatel volal:

„Chyťte mladého otroka, který vztáhl zločinnou ruku na jasného chána! Je to otrok jménem Nik. Nedopusťte, aby utekl! Hlídejte valy, brány i řeku! Každého podezřelého zatkněte!“

Chánova družina se rozběhla na všecky strany, aby slídila jako psi po zmizelém Nikovi. Chán prý teď spí, a nežli se probudí, musí být drzý útočník chycen, jinak bude zle se všemi.

„Květo,“ pravil Sámo, „jdi teď domů a já se podívám po Nikovi, jak se mu na útěku daří. Za několik dní, až poplach utichne, vezmu tě s sebou odtud. Vím, kde tě najdu. Buď sbohem!“

Kupec se rozešel s Květou a pátral po Nikovi.

Zdá se, že se vše daří dobře. Aspoň nic není slyšet, že by už byli Nika chytili.

Nik si vskutku počínal velmi chytře. „Kdo chce s vlky býti, musí s nimi výti,“ říkávají zkušení a vtipný Nik řídil své chování, aby se podobalo chování ostatních lidí a aby mezi nimi nebyl nápadný. Se svým kobercem se prodíral davem právě tak, jak činili zvědaví výrostci. Všude se přitočil, kde jen mohl, mezi ženy. Tušil, že mu mezi nimi hrozí nejméně nebezpečí. Leckdo sice po něm koukl, ale Nik tak drze pitvořil obličej, že nikoho nenapadlo hledat v něm stíhaného útočníka.

Pomalu se dostal už k bráně v prvém valu. Tam ovšem na něho čekalo velké nebezpečí, ale Nik se musil odvážit všeho.

Stráže si ho povšimly, ježto se bral proti proudu. Všichni chtěli dovnitř, k chánskému dvoru, kdežto Nik se coural ven.

A už ho držel veliký Agar Karamag za krk:

„Mám tě, lotře!“

Sámo, přicházející opodál, se zachvěl. Zaslechl z davu slabé dívčí zaúpění. To Květa přece vyprovázela svého bratra…

Nik se bil udatně. Pokousal několik vojáků, kopal a trhal, ale podlehl přesile. Vlekli ho jako ovci k zabití.

Někdo vykřikl: „Už ho mají!“

Hned se přidaly hlasy a už znělo davem jako bouře:

„Už ho mají, už ho mají!“

Chánova družina si oddechla.

OREL MUCH NELAPÁ

Avarský hrink prožíval vzrušené chvíle. Co chvíli nějaká veliká novina letěla od úst k ústům.

„Chán umírá!“ povídali si vojáci na stráži.

„Není divu,“ rozumoval zjizvený rváč. „Nemocný byl a zesláblý – a teď ta studená lázeň – no, nevydržel!“

A již oceňovali naděje čekajících nápadníků na chánský stolec.

„Chán spí!“ přišla nová zpráva. „Lékaři jsou u něho a říkají, když se vypotí, že mu bude dobře.“

Pán světa spal opravdu jako dudek až do druhého dne. Chrápal, že to bylo slyšet až na chodbu. Když se konečně probudil, sházel se sebe zpocené plátno a křikl mocným hlasem:

„Pohár vína!“

Vypil jej, zhluboka si odfoukl a – byl zdráv. Zimnice pryč!

Lékaři, čarodějové, kněží, vůdcové vojsk a hodnostáři se hrnuli do světnice, aby na vlastní oči spatřili div, že se chán tak najednou pozdravil z dlouhé nemoci. Všichni mu chtěli blahopřát. Avšak chán je vyhnal, že prý má hlad a nejdřív se musí najíst.

„Připravte hostinu!“ poručil. „A přiveďte mi toho lotříka! Chci ho vidět!“

V chánském dvorci se zahemžilo. Kuchaři s pomahači se dali o překot do práce, aby vystrojili hody opravdu slavnostní. Stráže vyběhly a za chvíli přivedly svázaného Nika.

Věru, byl svrchovaný čas, že ho chytili. Kdyby se jim to nepodařilo, byli by se nyní loučili s životem. Ale takto vesele a s vtipkováním táhli ubohého hocha před chánův soud.

Před chánem, již přistrojeným do nádherného oděvu, plného zlatých ozdob, stál důstojník Karamag a děkoval za dary, které mu chán právě věnoval.

„Jasný cháne, spoléhej, že i dál vždycky budu poslušen tvých rozkazů! Dnes dám zajatým Chlumčanům uřezat uši. Zítra pak jim…“

„Nic už zítra!“ přerušil ho chán rázně. „Jsem právě v dobré míře a sluší se být někdy milostivý. Dnes jim uřežeš uši, ale zítra je propustíš na svobodu, jestliže složí přísahu věrnosti. Odpouštím jim ostatní tresty.“

„Stane se, jak pravíš, králi králů!“

Karamag se uklonil a odstoupil.

Stráže hodily Nika chánovi pod nohy. Karabáče měly připraveny, aby hocha třeba ubily k smrti, zachce-li se vládci světa.

Chán zachmuřil obličej a dlouhou chvíli se mlčky díval na ležícího hocha. Potom se ušklíbl a rozkázal:

„Po hostině bude roztrhán divokými koňmi – odveďte ho!“

Chánova družina se zaradovala. Odpoledne bude tedy pěkná slavnostní podívaná! Mladý otrok bude trhán koňmi! Dávno už neměli podobné divadlo! Je nutno si zabezpečit pěkná místa, aby bylo dobře vidět, jak mu budou přivazovat ruce a nohy ke koňským ohonům, neboť v nádvoří zase jistě bude tlačenice. Kdo byl lačný podívané, ruče hned snášel břevna a stavěl vyvýšené lešení.

Zpráva, že útočník na chána zahyne divokými koňmi, rozletěla se po hrinku. Avaři hlasitě schvalovali chánovu přísnost, avšak otroci a pomocné vojsko, z největší části slovanské, se škaredili a po straně na chána hubovali.

„Měl by mu raději poděkovat za uzdravení!“ šeptali mezi sebou, „a ne přisoudit tak strašnou smrt mladému nerozumnému hochovi.“

„Chán je ukrutník,“ přidával druhý, „i ten velitel stráže – vždyť on, slyšte, dal prý toho druhého hocha, co byl s Nikem, tak strašně zmrskat, že leží bez sebe a snad už ani k sobě nepřijde. A je docela nevinen – šel prý jen chánovi pro nápoj a o ničem ani nevěděl.“

V paláci zotvírali všecka okna, všecky dveře. Libé vůně se šířily do nádvoří. Pištci, bubeníci a dudáci seděli na zadních schodech a vesele vyhrávali. Před nimi jednooký medvědář vodil tancujícího hnědého medvěda.

Slavné hody začnou za chvíli.

Velitel stráže dal přivést Nika na dvůr a poručil přivázat ho k sloupu, aby byl vystaven na odiv všemu lidu. Tím se velmi zavděčil zvědavcům. Kolem Nika byla neustále tlačenice zevlounů. Bedlivější pozorovatel by si byl jistě povšiml, že leckdo z diváků přešel tudy s pěstmi zaťatými a stranou si odplivl.

Sámo prodával v rohu nádvoří s několika otroky rozmanité drobné cetky, které tu rozestřel na prodej. Neklidně přecházel, obchodu si málo hleděl a ponechával jej otrokům. Rukama si často vjížděl do vlasů.

Mezi davem proudícího lidu se objevila i Květa. Protlačila se až k Nikovi, avšak sotva zahlédla, jak je provazy přitažen k sloupu, že se nemůže ani pohnout, nesnesla toho pohledu a klesla. Vedle stojící žena ji soucitně zadržela, vyvedla ji na volnější místo a napomenula:

„Nelez podruhé, panenko, do tak veliké tlačenice, to není pro tebe!“

Květa se potácela pryč a cestou zahlédla franského kupce u jeho krámečku. Přichvátala k němu a s rukama sepjatýma prosila:

„Pane, pomoz mu! Jsi jeho přítel!“

Podívala se na Sáma očima zalitýma slzami, ale přesto zářivýma, plnýma důvěry a naděje.

Sámo viděl již hezký kousek světa a spatřil mnoho krásných žen a dívek, avšak pohled na tuto slzící dívku jej vzrušil. Mladá dívka, tak spanilá a tak nešťastná, drásala mu srdce, že nemohl snést její pohled. Neměl síly, aby ji odbyl planým slovem útěchy. Cítil, že se musí buď od dívky odvrátit s nějakou výmluvou, nebo že se za ni musí postavit jako pravý muž, a pak – děj se co děj!

Květa tiše prosila. Její malá ústa se sotva pohybovala. Stála trochu skloněna a Sámo viděl, že jen naděje ji udržuje na nohou. Pozbude-li jí, zhroutí se tu k zemi.

Sámo se ještě pokusil odpovědět, jak mu velel rozum:

„Není mu pomoci… Co vlk schvátí, nerad vrátí! Zprostřed hrinku ho nikdo nemůže vysvobodit.“

Kupec pohlédl směrem k Nikovi. Zástup lidu stojí okolo nešťastníka. Strážci si usedali po zemi, takže lid přes ně dobře vidí přivázaného hocha. Jak lidé přecházejí, je chvílemi i z místa Sámova vidět ubohého odsouzence.

Květa dlouze vzdychla, jako by všecku tíhu země nesla na svých slabých bedrech. Sklopila své velké oči a z jejích rtů vyšla poslední prosba:

„Nemám nikoho na celém světě – jen jeho jediného! Ztrácím jej, sotvaže jsem se s ním shledala… Pane, jsi prý mocný, zachraň ho! Budu tvou otrokyní!“

Květa vzhlédla vroucně vzhůru a Sámův zrak se zkřížil s jejím. Kupec se díval dlouhou chvíli do dívčiných očí. Uviděl v nich vysokost nebes, hlubokost moře, širošírost světa i oddanost důvěřivé naděje.

„Tys můj osud!“ řekl Sámo tiše a pohladil dívku jemně po vlasech.

Odešel zamyšlen k svým otrokům.

Dívka se ještě chvíli za ním dívala.

„Bohové, prosím vás, buďte s ním! Věřím, že on učiní, co jen člověk učinit může. Pomáhejte mu!“ šeptala zbožnou modlitbu z hloubi srdce.

Zprostřed zástupu kolem Nika se rozlehl smích.

„Hlehle – jak je bujný!“ volali strážní vojáci. Nik se totiž ze vší síly na ně vyplivl, když ho proutkem pošťuchovali.

V největší síni velitelského dvorce počínala slavná hostina. Hudebníci zahráli hlučné fanfáry a veliký chán s usměvavou tváří vstoupil.

Přítomná družina ho vítala hlubokými poklonami. Chán usedl za stůl v koutě s několika nejvyššími hodnostáři. U dlouhých stolů podél stěn i uprostřed světnice se rozsadili ostatní velmoži.

Otroci nalili víno do číší. Hosté čekali, až chán sáhne po své číši, a pak najednou vstali a s hlučným jásotem připíjeli chánovi na zdraví. Každý vypil víno až do poslední kapky. Kdo by to byl neučinil, prohřešil by se těžce proti dvorskému mravu.

Potom čtyři otroci přinesli celého upečeného kance i s rožněm a odsekávali chánovi i hostům, jaký kousek si kdo přál. Všichni drželi pečeni v rukou a ukusovali plnými ústy.

Teď vstoupil do hodovní síně kupec Sámo. Stráže na schodech i v předsíni ho vpustily; bylť tu franský kupec znám a vážen.

Sámo, bledý v obličeji, nesl košíček přikrytý bílou rouškou. Protlačil se úzkou uličkou mezi stoly až do kouta, kde seděl chán. Postavil košíček na stůl a sňal roušku. Pak stál s hlavou uctivě skloněnou, vyčkávaje, dokud ho pán světa neosloví.

„Nu, ukaž nám, kupče, cos přinesl!“ vyzval ho konečně chán milostivým hlasem. Sámo otevřel víčko hezkého košíčku, spleteného velmi uměle z tenkých oloupaných proutků. V košíku bylo něco zabaleného v jemné látce. Sámo rozbalil hedvábnou látku a vyňal z ní krásný skleněný pohár, pěkně hrající duhovými barvami.

Postavil pohár na stůl před chána.

„Přijmi dárek, ó králi králů, na znamení radosti nad tvým uzdravením! Bohové přejtež ti, mocný vladaři, zdraví a dlouhého života a Černoboh nechť zadáví tvé nepřátele! Nechť prchají před tvým hněvem vždycky tak, jak utíkal pyšný byzantský císař, jehož jsi, i všecku jeho družinu, s bičem v ruce hnal až do bran cařihradských.“

„Hahaha!“ rozesmál se chán slavnou vzpomínkou, jak před čtyřmi lety donutil byzantského císaře k poplatku. Pak utišiv se, počal prohlížet pohár. On i blízcí dvořané byli u vytržení nad skvostným pohárem vzácné cizí práce.

Věru, krásným darem uctil kupec mocného chána.

Na chánovi bylo vidět, že je polichocen. Velmi zálibně pohlížel na třpytivý pohár z dílny římského umělce a také Sámova slova lahodila jeho sluchu.

„Děkuji ti, milý Sámo! Těším se z tvého daru jako ze svého uzdravení. Pojez nyní u mé tabule a pak se s námi podíváš na smrt hanebníkovu.“

Sámo se uklonil na znamení, že si váží vzácné milosti chánovy, a v očích mu jaksi zasvítilo. Měl asi ještě něco na mysli, protože neustoupil do pozadí, nýbrž odvážně navázal s chánem další rozmluvu. Jindy by mu takový poklesek proti dvorním zvykům nebyl býval prominut. Dnes to však prošlo.

„Kéž tvá přízeň potrvá se mnou!“ jasným hlasem mluvil franský kupec. „Děkuji ti, cháne, a rád se podívám na smrt toho opovážlivého hocha.“

Chán držel kost v rukou a ukousl si masa. Žvýkal a spokojeně řekl: „Nu, Sámo, dosti přísný trest, nemyslíš?“

„Ortel tvůj je spravedlivý jako sudba bohů,“ mluvil chytrý kupec a v jeho očích jako by se oheň rozsvěcoval. „V tvých činech, mocný cháne, nenajdu poskvrny jako na tváři slunce… Mladý zločinec by zasloužil smrt nejhroznější, jakou lze vymyslit, neboť dávaje ti zdraví, opovážil se pozvednout proti tobě nectnou ruku.“

Sámo přicházel do ohně. Vida, že chán jeho řeč neodmítá a že naopak pozorně poslouchá, zesílil hlas:

„Tys orel, tvým sídlem jsou oblačné výšiny, ten chlapec jest jen bídná moucha, která po hnoji leze a žije, jen aby někdy orlovu pozornost na okamžik vzbudila. Tys nyní zdráv, vznešený orle, a bídná moucha nechť zhyne!“

„Ano, nechť zhyne!“ spokojeně potvrdil chán a okusoval kost.

„Jen slovo dovol mi ještě, vládce světa!“ honem Sámo využíval chánovy vlídnosti. „Moudří praví: Orel much nelapá!“

„Ha, kupče, pravdu díš! Orel much nelapá! Orel – much…“

A chán se opět zakousl do masa.

Sámo se uklonil a ustoupil. Posadil se ke stolu, kde ještě bylo trochu místa. Dvořané mu ustupovali dost neradi, avšak chánova přízeň dnes Sámovi projevená je donutila, že kupce vpustili mezi sebe jako sobě rovného.

Chán si dal nalít do skleněného poháru, a vyřknuv zálibně ještě jednou „Orel much nelapá!“, vypil víno doposledka. Pak seděl zamyšlen.

Správci kuchyně se zdálo, že se na chánově čele usadila chmura, i dal přinášet nová jídla a kořeněná vína.

„Přines teď, co jsem ti řekl!“ poručil chán veliteli tábora a domácímu pánu. A rozjasnil náhle tvář.

Za okamžik postavil velitel před chána ozdobnou skříňku, vykládanou kameny.

„Vyklop to na stůl!“ pobídl ho chán.

Na stole zacinkala a zachrastila hromádka šperků, zlatých a stříbrných náramků, spon, jehlic, prstenů a jiných drahocenných ozdob.

Chán bude rozdávat dárky! Všichni přítomní napjatě očekávali, koho chánská milost vyznamená a kdo bude před jinými poctěn darem.

Pán světa odhodil okousanou kost a kývl na připraveného otroka, který mu podal meč. Špičkou meče zarýpal v hromádce šperků a přitom utkvěl očima na jednom již hodně šedivém, avšak velmi statném a skvostně oděném bojovníkovi. Ten se okamžitě sesunul z dubového sedátka a kleče přijal dárek, který král králů milostivě podával na špičce meče. Starý loupežník – neboť jiným nebyl tento hrdina – zářil blažeností. Byl nejvyšším loupežníkem přede všemi vyznamenán – jaká to čest!

Trubači a pištci zahráli fanfáry a hodovní síní zazněly hlučné jásavé pozdravy poctěnému válečníkovi.

Chán znova bodl do hromádky, opět nabral na špičku meče nějaký šperk a obdaroval jím jiného svého oblíbence. Ten zase vkleče přijal skvost ze špičky meče. Podobně chán rozdával šperky dále, až zbývalo na stole jen několik málo skvostů.

Všichni, na něž se dosud nedostalo, žárlivě blýskali očima po šťastnějších, kteří si na sebe pyšně zavěšovali chánské dárky. Na koho nyní dojde?

Teď chán nabral skvostný zlatý náramek, nejlepší předmět ze všech ještě zbývajících, a upřel oči na franského kupce. V hodovní síni nastal vzruch. Hosté nelibě snášeli, že chán chce vyznamenati také cizího kupce, který si přece nezískal nižádné válečné zásluhy. Jakže? Toulavý kramář má mít přednost před řadou čekajících bojovníků, kteří v desíti zemích prolévali krev za chána, jenž na ně nyní zapomíná! Chán by neměl dráždit své oddané přátele! Ještě více se však rozhořčovali nad opovážlivě urážlivým chováním franského kupce. Hleďte toho kramáře!

Sámo doposud neprojevil žádnou účast při rozdávání dárků. Jeho myšlenky se kdesi toulaly. Proto byl překvapen, když mu nyní za všeobecného ticha dával chán pohledem najevo, že také jeho chce obdarovat a poctít. Neklekl hned na zem, aby poníženě přijal chánský dárek.

Vedle Sáma někdo zašeptl: „Klekni, kupče!“

Sámo ještě neklekl.

Chán začínal být netrpělivý. Myslil si, že franský kupec je překvapen jeho milostí a že si netroufá dárek vzít. I napřáhl meč s náramkem přímo proti Sámovi.

Sámo byl hrozně rozechvěn a v rozpacích. Má přijmout dárek od chána kleče jako jiní, chánovi poddaní? On, svobodný muž, má se před chánem pokořit do prachu? To nikdy neučiní! Není přece otrokem a chánovým sluhou!

Náhle se Sámo rozhodl. Vytasil meč, a nastrčiv jej proti chánovu meči, převlekl zlatý náramek na svůj meč a tak si jej odebral.

Všichni přítomní vstali bez dechu a čekali, že chán nad kupcovou opovážlivostí vybuchne hněvem. Vždyť cizí kupec se nepokořil a přijal vyznamenání od chána jako od osoby sobě rovné! To může Sámo zaplatit hlavou!

Na chánově čele naběhly žíly.

Sámo poznal, že zde překročil dovolenou mez a že mu teď hrozí strašný hněv chána, jenž urážku nestrpí. Avšak nemohl jinak – chánovým otrokem nebude!

„Jak to, kupče, že mi podáváš meč?“ začal chán přiškrceným hlasem. Bylo znát, že jen taktak v sobě zadržuje výbuch prudkého hněvu.

Sámo odpověděl:

„Vládce světa! Jen proto ti podávám svůj meč, abys jej milostivě ode mne přijal…“

Žíla na chánově čele se ztratila.

„Divně jsi mi však svůj dárek podával,“ mírněji, ale ještě chladně pravil chán a ostře se díval Sámovi do očí.

Sámo nepozbyl mysli a na obrátku pověděl:

„Vím, že král králů je zvyklý stát proti ostří mečů a že ne zlatý jilec, nýbrž břitký hrot je mu milý!“

Sámova slova, připomínající chánovu známou udatnost, byla přijata s hlučnou pochvalou všeho shromáždění, které si oddechlo, že nedošlo k prudkému a vášnivému výstupu. Mohlo to snadno skončit krvavě!

Chán plně spokojen zasedl opět na své místo a zbytek dárků rozdal svým blízkým soustolovníkům.

Sámo svůj meč zabodl do země vedle chána. Zlatý jilec meče se třpytil leskem, že to bylo vidět v celé síni.

Všichni obdarovaní, teď hlučně jásajíce, znova připíjeli chánovi. Na znamení pána domu vešli do hodovní síně dva pestře odění kejklíři a předváděli své kousky s dlouhými noži a s lesklými koulemi.

Chán se rozveselil. Vstal s pohárem v ruce a provolal v odpověď na přípitky: „Ej, pijme, co se do nás vejde, však nám život brzo přejde!“ a přihnul víno k ústům. Všichni hodovníci stojíce začali s chánem stejně pít. Nesměli ustat dříve, dokud sám chán nedopil. Prázdnými nádobami pak najednou udeřili do stolu. Co na tom, že se několik pohárů rozletělo.

Hluboké oddechování a funění napitých hostí se rozléhalo síní. Když byli v nejlepším, chán si utřel vousy a začal bujnou válečnou píseň. Hosté se sborem přidali a píseň s doprovodem hudců zněla daleko do avarského ležení.

„Orel much nelapá!“ vykřikl pojednou chán a svlažil si hrdlo opět novým douškem jižního vína.

„Orel much nelapá!“ začali volat všichni hodovníci po chánovi, ač nevěděli, proč si chán vzpomněl právě na toto pořekadlo.

Sotva utichlo volání, pokynul chán veliteli stráží a hlasitě poručil:

„Ten lotřík tam na dvoře – nebude koňmi roztrhán…!“

Všichni překvapením otevřeli ústa. Nebude tedy po hostině slíbené divadlo?

Sámo se chvěl napětím a svaly v obličeji se mu škubaly.

„Co poroučíš, jasný pane, aby se s ním stalo?“ ptal se velitel stráží.

„Bude sťat tímto mečem!“ řekl chán a ukázal na meč Sámem mu darovaný. „Orel much nelapá – haha!“

Chán se rozesmál, jako by byl řekl něco neobyčejně veselého.

Sámo zbledl a srdce mu téměř přestalo tlouci. Již zde nemohl vydržet, a jak jen mohl, odešel nenápadně od hostiny. Však už byl stejně konec hodování a škytající hodovníci se rozcházeli, aby po chvíli odpočinku byli přítomni popravě chyceného hocha.

Venku chytila Sáma ustrašená Květa, která tu čekala.

„Jak je?“ ptala se.

„Nebude roztrhán koňmi,“ vypravil ze sebe těžce Sámo.

„Ne?“ vzkřikla dívka, ale její radost byla hned zchlazena.

„Zato bude sťat mým mečem!“

Sámo se vyprostil dívce, jež ho držela za oděv, a odkvapil. Nemohl se dívat na její žal, když jí nemohl dát ani nejmenší naději. Těžko, těžko bylo ještě doufat v chánovo milosrdenství.

Po slavnostním obědě se avarské panstvo scházelo na nádvoří. Vlajky na žerdích a pestré praporce vlají ve větru. Hudba vesele vyhrává, trubači znova a znova fanfárami ohlašují příchod vzácných hostí. Nejvíc ovšem, když se na pavlači usadil chán s několika dvořany.

Lidu je plno, stráže už nikoho do nádvoří nevpouštějí. Nik je doposud přivázán u sloupu. Je bledý. Již mu řekli, že bude za chvíli sťat.

Chán je v dobrém rozmaru. Tváře mu zčervenaly, jen se svítí. Cítí se zas úplně zdráv. Rozpráví se společníky a rozjařeně se směje.

Zakýval šibalským posunkem na velitele stráží a něco mu šeptal, až ho smíchem poprskal. Velitel vyvalil oči údivem, ale pak se zasmál a pokývl hlavou. Hned odešel vyřídit chánův rozkaz.

Konečně dal chán bičem znamení, aby slavnost započala.

Předstoupili čaroději, kněží, lékaři. Uklánějí se chánovi, zpívají, tančí a velebí bohy za chánovo neočekávané uzdravení. Zapalují ohně s vonícím dýmem.

Příjemná vůně se šíří kolem.

Teď odvazují Nika.

Ubohý hoch má údy ztuhlé, že se nemůže na nohou ani udržet. Dva vojáci mu třou ruce a nohy a Nik může konečně jít několik kroků. Ale pak zas padá a vojáci ho táhnou až na popraviště.

Před chánovou pavlačí je už připraven špalek. Vedle něho stojí ramenatý silák, bezuchý, opírající se o meč – o Sámův meč se zlatým jilcem…

Ve shromážděném davu nastalo ticho, že bylo slyšet mouchy bzučet.

Nik se malátně rozhlédl. Snad se chtěl ještě aspoň pohledem pozdravit s někým milým. Avšak zahlédl jen směsici lidí a blýskavý katův meč.

Chán pozvedl bič a strážce smýkl hochem k zemi.

Nik klečí u špalku a sklání hlavu. Kat se rozmáchl mečem, zvedl jej oběma rukama, jak mohl nejvýš, a ostře švihl – vedle hochovy hlavy…

V témž okamžiku pacholek vylil na hocha připravené vědro studené vody…

Nik se svalil, jako by ho byl meč vskutku zasáhl. Avšak hned se zvedá se země, drží se za hlavu, ohmatává si ji a nechápavě kouká kolem sebe. Voda s něho teče…

Nik se pořád drží za mokrou hlavu a směšně kývá hořejším tělem jako bez rozumu.

Chán se na pavlači směje až nepříčetně. Řehotá, ječí, až se kucká a za boky popadá. Směje se tomu, jak ubohý Nik tancuje medvěda. Dvořané se přidávají k chánovi a chechtají se na celé kolo.

I diváci, překvapeni nenadálým obratem, dávají se za chánovým příkladem do hlučného, neutišitelného smíchu. Celé nádvoří bujně hlučí.

Všichni již chápou, že chán nařídil popravu jen naoko a spokojil se tím, že Nika dal polít studenou vodou. Oplatil mu lázeň!

Chán se při tak velikém úspěchu svého nápadu pobavil jako už dávno ne. Ještě teď, když si Nik ohmatává hlavu i tělo, smíchem se až svíjí.

Nik se potácí jako ve snu. Strážce ho postrčil před chána, aby mu na kolenou za milost poděkoval.

Chán se na chvilku utišil a zvolal:

„Vyžeňte k ďasu toho zpropadeného kluka! A toho druhého lotříka také pusťte!“

A otočiv se k družině, pravil s hrdým důrazem:

„Orel much nelapá!“

Chánova družina sice nechápala, co má toto pořekadlo znamenat, ale nablízku stál mezi diváky franský kupec a ten zaslechl chánův výrok a dobře mu porozuměl. Vyjasnil zrak, doposud těžce zachmuřený, a s hlubokým vydechnutím, jako by shodil ze srdce velikou tíhu, pronesl jen dvě slova:

„Díky bohům!“

Zatím už stráže odváděly ubohého hocha ven z přeplněného nádvoří. S biči v rukou si razily cestu zástupem. Za bránou prvého okružního valu vojáci několikrát Nika kopli a zanechali osudu. Nik, nesmírně znavený a vysílený, zůstal ležet na podupané trávě téměř bez vědomí. Ale je živ! Je na svobodě!

Dlouho se Nik nemohl vzpamatovat. Připadalo mu, že je opilý. Na slunci již téměř oschl. V hrdle mu vyprahlo. Velmi ho osvěžil doušek medoviny, kterou mu ve džbánku podal nějaký útrpný voják.

Zkusil jít, a když se mu po chvilce podařilo rozproudit v údech krev, poodešel stranou, aby se zbavil dotěrných diváků, kteří ho i zde obtěžovali zevlováním.

V prvé chvíli ani nedovedl řádně pochopit, co se s ním stalo, ale teď se mu již čím dále tím více tělem rozlévala radost ze života. Štípl se do ruky, aby se přesvědčil, že je opravdu živ. A pak si také vzpomněl na sestru a rozhodl se, že jí musí zvěstovat své osvobození.

Sotva ušel několik kroků k bráně vedoucí do nádvoří, vrazil na stráž, která právě podle chánova rozkazu vyváděla jeho věrného druha Chloupka z vězení. Chudák, je celý ztýraný!

Oba hoši si padli do náručí.

Strážci odešli, napomenuvše hochy, že ven z hrinku vyjít nesmějí.

„Drahý Niku!“

„Můj Chloupku!“

SLUNCI OBĚTOVANÁ

V jizbě kupeckého hostinského domu, v němž za svého pobytu v avarském hrinku přebýval kupec Sámo, bylo hovoru jako vody. Nik vykládal znova a znova, jak vše bylo a co všechno vytrpěl, čekaje na smrt.

„A slyšel jsi, Niku, co chán řekl, nežli tě propustil?“ vyptával se Sámo a Nik, odpočatý a najedený, hned vpadl odpovědí:

„Slyšel jsem, jak povídá: »Orel much nelapá!« – ale nevím, co to znamenalo.“

„Já vím, milý Niku,“ řekl Sámo a vypravoval, co mluvil s chánem při hostině.

„Tys tedy přivedl chána na myšlenku, aby netrval na Nikově smrti!“ s obdivem v hlase zvolala Květa a vroucně pohlédla na usmívajícího se kupce. Pak se mu bez rozmýšlení vrhla kolem krku a políbila ho na obě líce. Obrátila se k bratrovi a také jej zlíbala. Zářila radostí.

„Jsem tak ráda, že jsme se shledali! Kéž bychom se už nemusili rozejít! Ale já již musím zase domů – hledali by mě. Musím dnes pomáhat v kuchyni, máme mnoho hostů.“

Dívka se rozloučila se všemi úsměvem a odběhla.

„Sámo!“ začal vážně Nik a vzal Chloupka za ruku. „My odtud utečeme a já vezmu s sebou i Květu.“

„Niku, jen opatrně a chytře! Musíte si všecko dobře promyslit. Já se teď půjdu ještě podívat, co se děje na nádvoří – je mi tu trochu dusno. Počkejte zatím tady, venku se příliš neukazujte a já vám přijdu říci, co by se dalo dělat.“

Sámo si venku zhluboka vydychl. Byl rád Nikovu i Chloupkovu osvobození. Na tvářích pořád ještě cítil polibek sličné dívky… Slunce ho venku osvítilo a vlahý vánek od řeky ho osvěžil.

Sámo přemítal o svém velikém podniku. Tak pěkně měl k povstání všechno připraveno – a chán se pozdravil! Teď nutno vzpouru odložit na jinou příležitost… Ještě dobře, že se nedal svést pověstí o chánově nemoci a nezačal boj předčasně! Dobře učinil, že se šel do hrinku přesvědčit o pravdě… Aj, co se to tam ještě děje? Nádvoří je plné lidu – což není slavnost ještě skončena?

Sámo přidal do kroku a vmísil se do davu na nádvoří. Brzo se dostal kupředu a viděl, že hlavní čaroděj právě věští před chánem z posvátných dřívek.

Toto věštění záleželo v tom, že čaroděj pohazoval na stůl lísková dřívka, po délce rozštípnutá, a podle toho, zdali se dřívka položila vzhůru plochou nebo oblinou, prorokoval zdar nebo i nezdar. Také vzájemná poloha dřívek rozhodovala. Dřívka zkřížená měla zvláštní význam, rovněž i dřívka dotýkající se svými konci.

Sámo se dostal dosti blízko, i slyšel vše, co čaroděj říká.

Chán poslouchal velmi pozorně, a jak se zdálo, byl spokojen. Věštba byla veskrze neobyčejně šťastná. Chán bude dlouho a ve zdraví živ, dobude mnoha vítězství, pokoří nepřátele, získá poklady.

Když čaroděj skončil, zahráli hudebníci oslavné fanfáry. Chán poručil svému pokladníkovi, aby dal dobrému věštci dva zlaté pruty na důkaz svrchované přízně a nejvyšší spokojenosti.

Správce chánských pokladů položil na stůl před čaroděje dva skvoucí zlaté pruty jako brk tlusté. Byly úplně stejné. Aby přesvědčil chána i všechny diváky o své poctivosti, přezkoušel pokladník přede všemi délku zlatých prutů. Shrnul je do ruky a ťukl jimi o stůl. Druhou rukou ukázal sebevědomě na vrcholky prutů, vyčnívající z jeho hrsti.

Byly stejně dlouhé. Bylo by dobře znát, kdyby snad byl pro sebe uštípl sebemenší kus z některého prutu.

Chán schválil pokladníkovu poctivost spokojeným zamručením. Pokladník položil zlato a odstoupil s hrdým úsměvem. Hudebníci

dohráli a všichni shromáždění čarodějové a kněží předstoupili před chána až k samé pavláčce a hluboce se uklonili.

„Jasný cháne!“ začal mluvit hlavní čaroděj jménem všech. „Slyšel jsi, jakou budoucnost ti bohové připravili. Je však potřebí nejvyššímu bohu Slunci poděkovat a vzdát mu důstojnou oběť.“

„Mluv, kněže!“ pobídl chán. „Jsem hotov přinést Slunci oběť díků.“

„Obětuj, cháne, nejkrásnější pannu!“

„Stane se!“ souhlasil ochotně chán a poručil, aby byla vyhledána nejkrásnější panna, prodlévající v hrinku.

V chánově družině nastal rozruch. Velmoži se předstihovali, aby ukázali chánovi svou oddanost, a nabízeli mu své otrokyně.

Sámo odešel k řece a procházel se. Znal avarské obyčeje a nestál o hroznou podívanou, jakou je přinášení lidské oběti bohům.

Usedl na břehu a zadíval se do měnícího se proudu. Snil o svém pestrém, toulavém životě. Zdaří se mu veliký úkol, který na sebe vzal? Osvobodí Slovany od krutého jha sveřepých cizinců? Jeho život visel stále na vlásku; kdyby Avaři poznali, že se pod pláštíkem franského kupce skrývá jejich úhlavní nepřítel, který zasvětil svůj život povalení avarské moci – běda by bylo Sámovi!

Zazněly rohy, píšťaly i bubny. Sámo se vytrhl z myšlenek a pomalu se vracel k davu na nádvoří.

Už cestou slyšel volání diváků: „Chán obětuje bohům nejkrásnější dívku!“

Chtěl jít dále, ale jako by nějakým tušením jat, zahleděl se k chánově pavlači. Před ní stály tři dívky. Jedna, děcko ani ne desítileté – jak Sámo z dálky odhadl – odstoupila. Teď i druhá dívka se na chánův pokyn otočila a odešla. Zůstala třetí a hledí na chána bez pohnutí. Bohové – je to snad Květa?

Sámo vrazil do největšího zástupu lidu a klestil si bezohledně cestu vpřed. Nic nedbal bručení těch, které lokty odstrčil.

Za okamžik stál blízko dívky, vyhlédnuté za oběť Slunci. Vskutku – je to Nikova sestra! Stojí nepohnutě, bledá, ale vpravdě spanilá jako víla.

Sámo byl tak rozčilen, že bezděky vykřikl: „Ne, ne! Tu přece nemůžete obětovat!“

Všichni diváci se po Sámovi ohlédli. I chán povystoupil, aby uviděl v davu opovážlivce, který vykřikl. Ale už vystoupil do popředí velitel hrinku, Avar silné, rozložité postavy, a vytasiv meč, postavil se před dívku.

Každý věděl, co to znamená. Pán sličné otrokyně dal najevo, že je hotov zápasit mečem s každým, kdo by chtěl něco namítat proti učiněnému rozhodnutí!

Avarský velitel se posupně rozhlížel davem shromážděného lidu. Meč držel před sebou s oběma rukama na jilci. Dobře věděl, že se sotva kdo proti němu odváží, i kdyby to byl nejbližší příbuzný vyhlédnuté oběti. Ale zmýlil se.

V zástupu zašumělo, hlouček lidí se zakymácel a na volné místo v popředí vstoupil franský kupec. Vykročil pevně a postavil se zmužile proti Avarovi.

„Dobrá, jen pojď!“ zahučel Avar do vousů a rozehnal se mečem, aby diváci ustoupili. Sluha mu podal ozdobný štít, potažený kožemi.

Všeho lidu se zmocnilo neobyčejné rozčilení. Bude tu znamenitý souboj o dívku!

Chán kývnutím hlavy projevil souhlas, aby se po starém obyčeji rozhodlo božím soudem, má-li být dívka obětována či nikoli.

Stráže zatlačily lid a ohradily místo pro zápas na devět kroků v šíř i v dél.

„To dnes užijeme podívané!“ libovali si diváci, zapomínajíce na hlad, žízeň i na sluneční úpal.

Sámo, založiv ruce, stojí jako dub. Prohlíží si nejprve protivníka, který se s vytaseným mečem vypíná na vyhrazeném zápasišti na odiv všemu lidu.

Dívka, téměř nedýchajíc, polekaně vzhlíží k Sámovi a její ústa šeptají modlitbu.

Sámo si pevně narazil koženou přílbici, utáhl si pás i řemínky prošívanice.

„Hej, kupče!“ zvolal chán, sám jsa velmi žádostiv nastávající podívané. „Tu máš meč a tu i štít – a bojuj statečně!“

Chán poslal Sámovi jeho meč, aby zápas byl spravedlivý. Všichni očekávali, že avarský velitel v boji najisto zvítězí. Byl to válečník v bojích zkušený, kdežto kupec – jak ten může bojovat?

Zazněly rohy a souboj začal. Ti, kdož myslili, že zápas bude brzo rozhodnut, byli příjemně zklamáni. Z franského kupce se vyklubal bojovník kupodivu zdatný. Hned bylo znát, že nenosíval meč po boku jen pro ozdobu.

I Avar brzo poznal, že nebude vítězství tak snadné, jak se domníval. Sámo, nabyv klidu, odrážel jeho rány s plnou jistotou. Štíty duní, meče zvoní, oba zpocení zápasníci pobíhají z rohu do rohu a ni-

komu z nich se doposud nepodařilo zasadit soupeři významnější ránu.

Znenadání Avar silněji zaútočil a prudce sekl po Sámovi. Sámo byl příliš blízko a nemohl odskočit, jen se uhnul a nastavil štít. Protivníkův meč břinkl o vrchní okraj štítu, až odskočila ostrá tříska a vletěla Sámovi do obličeje. Neranila hluboko, ale Sámova tvář se přece zbarvila krví.

Tu kupec rozzuřen bil soupeře ránu za ranou mečem i štítem, a povaliv Avara, stoupl naň jednou nohou. Meč opřel hrotem o prsa ležícího soupeře.

Zástupem diváků zaburácelo volání slávy statečnému kupci.

Květa zčervenala a prudce dýchala. Oči jí hořely obdivem nad statečným Sámem.

Vítěz sňal přílbici s hlavy a oddychoval, nesnímaje meč s hrudi soupeřovy.

„Pít! Žízeň mě pálí jako oheň!“ zvolal poražený Avar, ležící nehybně na zemi.

Tu Sámo zabodl meč do udusané země, zavěsil naň štít a odešel k blízké řece. Zástup mu ochotně ustoupil z cesty.

Smyl si pot i krev s hlavy, opláchl si obličej a nabral do přílbice vody. Donesl ji na zápasiště a podával napít svému soupeři, který se pomalu zvedal.

Avarský velitel uhasil palčivou žízeň a po něm i Sámo nahnul přílbu k ústům, aby se také osvěžil.

Sotva však učinil první doušek, ucítil vedle sebe prudký pohyb a současně uslyšel děsivý výkřik. Zdálo se mu, že naň dívka volá:

„Zachraň se!“

Odtrhl mžikem od úst přílbu s vodou a ještě včas zahlédl, jak jeho potměšilý soupeř chce po něm lstivě seknout mečem.

Nebylo možno se rozmýšlet a nezbýval ani zlomek vteřiny času na obranu proti neočekávanému útoku. Sámo nemohl ani sáhnout po svém meči. Naštěstí byl duchapřítomný. Nepatrný okamžik mu stačil, aby přílbu i s vodou hodil zrádnému protivníkovi do obličeje. Tím právě včas odrazil jeho hrozivou ránu. A pobouřen soupeřovou falešností na nejvyšší míru, Sámo po něm skočil a sevřel ho pažemi jako rozlícený medvěd. Zatočil Avarem, strhl jej níže, a vyzvednuv si jej poněkud, hodil jím k zemi jako otýpkou dříví.

Avar zaúpěl – chtěl zvednout paži, ale nešlo to, měl levou ruku vymknutou.

Diváci jásali nyní trojnásobně víc než předtím. I sám chán byl uchvácen Sámovou silou a statečností.

Konečně Sámův soupeř vstal, šklebě se bolestí z vyvrácené levičky. Při sebemenším pohybu paže krutě bolela. I přivázal si ji k pasu, aby se neklátila, a pravicí znova uchopil meč.

„Odhoď štít, budeme ‚bojovat jen meči!“ vyzval Avar Sáma a bojovně se proti němu postavil. Tento avarský velitel byl zajisté tvrdý a houževnatý chlapík, který se nepoddával bolesti.

„K čemu bojovat, když zápas je rozhodnut!“ zvolal Sámo, ukazuje na raněnou ruku soupeřovu.

„Kupec zvítězil!“ volali diváci spravedlivě. Ale avarští dvořané a přátelé velitelovi se cítili pokořeni a neméně hlasitě vyhlašovali, že boj zůstal nerozhodnut.

Do vřavy zazněly nástroje hudebníků. Křik utichl. Chán povstal, vyzvedl bič – své panovnické žezlo – a hlasitě provolal:

„Zápas je skončen – bez vítězství!“

Fanfáry zavřeštěly a lid hlučně opakoval chánovo rozhodnutí.

Čarodějové obstoupili avarského velitele a rovnali mu vymknutou paži. Sámo, přistoupiv k pavláčce, odevzdal chánovým otrokům meč a štít.

„Ty, kupče, překvapils mě svou hrdinností!“ pravil chán. „Tebe je škoda pro kupecký život. Vstup do mého vojska a propůjčím tobě vysoké důstojenství. Meč si podrž – i štít, takového bojovníka nemohu o zbraň připravit!“

Chán milostivě pokynul a Sámo potěšen, že má opět svůj meč, odstoupil.

Kněz zatím vložil Květě na hlavu věnec a na ramena jí přehodil bílou roušku. Je zasvěcena Slunci…

Sámo neodešel daleko. Žhavé dívčiny oči ho přitahovaly jako magnetickou silou. Nemůže dívku opustit v poslední chvilce. Bude ji hájit doposledka – je už jeho osudem. A hlavou mu bleskla nová myšlenka.

„Ta dívka je – vědma!“ pravil Sámo několikrát po sobě k blízkým lidem. Ačkoli to řekl tiše, zvolání se uchytilo a mnozí je opakovali.

Kněz ozdobující dívku na smrt odstoupil na krok a vykřikl do zástupu:

„Jakáže to vědma?“

„Povím vám to, chcete-li vědět!“ vystoupil Sámo opět do popředí.

Uklonil se před chánem a pravil:

„Tato dívka milostí bohů umí dělat zlato! Vím, že na její pokyn roste zlato.“

„Aj, aj!“ překvapeně zvolal chán. „Je pravda, dívko, že umíš dělat zlato?“

Květa sklopila oči a v rozpacích tiše odpověděla:

„Neumím, pane.“

Ale jak zvedla oči, zahlédla Sáma, který jako by jí dával jakési tajné znamení. Tak upřeně se na ni dívá, ano – nic jinak, nežli že jí Sámo dává znamení, aby přisvědčila. Jistě jí chce pomoci. Květa znovu mluví, a již hlasitěji:

„Nevím – snad jsem to již zapomněla, ale uměla jsem zlato dělat a dojista umím učinit, aby rostlo…“

Sámo předstoupil a rázně řekl:

„Jasný cháne! Poruč, ať ta dívka ukáže ihned své kouzelné umění!“

Chána i všecku družinu nesmírně upoutala překvapující zvěst, že Květa umí dělat zlato, a chán ovšem svolil, aby se bez meškání provedla zkouška.

Sámo ochotně přistavil stolek k pavláčce. Byly na něm doposud na odiv vystaveny dva zlaté pruty a doposud se na něm válela pohozená větší dřívka.

„Tato kouzelnice dovede hroudy hlíny proměnit v zlato,“ vyprávěl Sámo odhodlaně. „Avšak k tomu jí třeba kouzelných bylin a nevímčeho ještě, co právě po ruce nemá. Zato vám může hned a bez příprav ukázat, jak zlata přibude. Třebas – hle, toto zlato na stole! Vyroste před vašima očima!“

„Učiň tak, dívko!“ žádal chán a už hořel zvědavostí. „Je to v tvé moci?“

Dívka se třásla strachem, ale pohled na klidného Sáma jí stačil, aby se upokojila. Sámo řekl, že to dovede, a tedy – to dovede.

„Ano, pane, hned!“ řekla Květa. Nevěděla však, jak si pomoci v úloze, kterou jí Sámo přidělil, a proto stála bez hnutí.

Zato Sámo byl čilý. Obrátil se na chána.

„Rač oznámit, jasný pane, který z těchto zlatých prutů má vyrůst! U obou by to trvalo déle.“

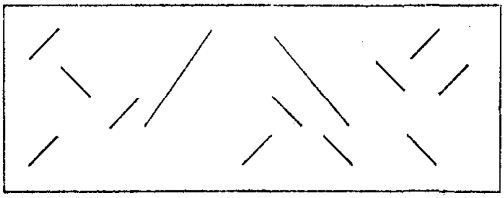
Na stole se leskly dva zlaté pruty, přesně stejně dlouhé. Chán se chvilku rozmýšlel a pak ukázal bičem na druhý zlatý prut:

„Ten ať vyroste!“

Sámo spěšně zvolal:

„Stane se, ó mocný cháne! Teď však nesmí k prutům dosáhnout moc zlých duchů. Ohradím je posvátnými dřívky…“

Shrábl několik věštebných dřívek a narovnal je kolem zlatých prutů. Pak strhl dívce bílou roušku s ramenou a přikryl jí zlaté pruty.

„Nuže, dívko bohům milá, vykonej svá kouzla!“ řekl pak hlasitě a přitom k ní obratně zašeptl: „Poslechni!“ a odstoupil.

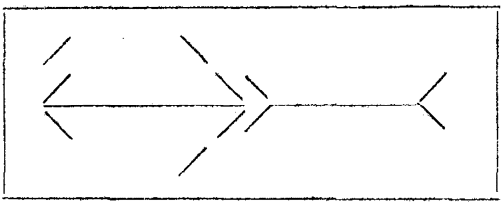
Chytré dívce stačilo Sámovo slovo a uhodla, co asi na ní Sámo žádá. Vše učiní pro něj. Přivřela oči, roztáhla paže, stoupla si na špičky a s hlavou k obloze pozdviženou začala kouzelný tanec kolem stolu. Její rty šeptaly něco nesrozumitelného.

Chán, dvořané i diváci v nádvoří ji napjatě pozorovali.

Třikrát obešla stůl, vztáhla holé paže nad zakrytým zlatem, zvedla ruce k obloze a znovu to půvabnými pohyby opakovala. Pak zhluboka vydychnuvši, postavila se zase na své místo. Dobře porozuměla tajnému Sámovu mrknutí, že to stačí.

Nikdo z přítomných při kouzelném obřadu ani nedýchal.

Sámo odkryl roušku. Všecky zraky se upřely na zlaté pruty.

Hoj, ej, áh! Druhý prut, chánem označený, je zřejmě větší nežli první! Jaký to div!

Velmoži se tlačí blíž a všichni plni překvapení souhlasně volají k zadnějším, vzdálenějším divákům: „Pravda jasná – označený zlatý prut vyrostl!“

Sám chán povstal na pavláčce, aby lépe viděl, a zakroutiv hlavou, užasle vyznal: „Ano, zlato opravdu povyrostlo!“

Sama Květa byla překvapena divem, který způsobila. Nemohla jej pochopit, a přece úplně zřetelně viděla, že druhý prut je teď o kousek delší nežli první.

Chán se drží za bradu a beze slova pohlíží na zlaté pruty. Věru, takovou kouzelnici by mohl dobře potřebovat! Ta nesmí být obětována!

Franský kupec stojí v první řadě diváků, mne si ruce a rozčilením rudý přešlapuje jako medvěd.

Ke stolu se tlačí noví a noví diváci a všichni potvrzují pravdivost zázraku.

Pojednou přistoupil ke stolu i čaroděj, jemuž chán zlato daroval, a shrnuv s lakotným chvatem zlaté pruty dohromady, postavil je v hrsti obemknuté na plochu stolu…

Jak se teď vítězně zašklebil na zaleknutou Květu!

Chán vyskočil ze svého sedadla a udiveně hleděl na čarodějovu ruku, jež svírala zlaté pruty. Vždyť jsou oba stejně dlouhé, jako byly dříve!

Kouzlo se ztratilo – co je to?

Ale už zasáhl pohotový Sámo.

„Jasný vládce! Viděl jsi na vlastní oči, že jeden zlatý prut vyrostl. Stejně to vidělo i sto přítomných svědků. Avšak tento čaroděj se dotkl všetečnou rukou zlata dříve, než bylo kouzlo dokonáno, a ono ovšem zase zmizelo. Je potřebí, aby zlatý prut byl potřen šťávou jedné lesní byliny; pak nabude kouzlo trvalé moci… Nuže, požádej, cháne, tuto dívku, aby podruhé natřela zlatý prut šťávou byliny, nežli se cizí ruka zlata dotkne. Učiní-li tak, zůstane zlato větší navždycky.“

Zahanbený čaroděj musil teď slyšet všelijaké úsměšky ze zástupu za svou nevčasnou všetečnost.

Sámo získal okamžik, aby mohl Květě ukázat směr ven. Neporozuměla hned. Má jít ven? Vždyť se nemůže na krok hnout.

Ale už se jí chán ptal:

„Dívko, přesvědčila jsi nás o své kouzelné moci a nepochybujeme, že ti bohové přejí, avšak učiň ještě jednou, jak franský kupec pověděl, a natři zlatý prut šťávou, aby kouzlo nepominulo. Máš takovou bylinu zde?“

Bleskem šlehl Květě hlavou nápad. Proto jí tedy Sámo ukazoval ven!

„Nemám, pane!“ odpověděla a pak už hlasitě vykládala jako stará, zkušená vědma:

„Kvítí, po němž zlato roste, nutno hledat v hlubokém lese a jen já je znám. Dovolíš-li, půjdu je hledat do lesa a zítra ti naroste zlata po chuti a po žádosti.“

„Budiž tak!“ vykřikl chán, jehož lakota byla podrážděna. „Čtyři muži půjdou s tebou pro kouzelné kvítí a přivedou tě zase bezpečně zpět!“

Fanfáry zavřískly a velký zástup se pomalu rozcházel. Věru, dnes diváci užili podívané a měli o čem rozprávět u večerních ohňů!

Velitel stráže přistoupil k osamělé dívce s několika vojíny a vedl ji k bráně. Chánův rozkaz musil být řádně, rychle proveden.

Květa se ohlédla, ale Sámo byl ztracen v množství davu a nezahlédla ho.

Z oběti bohu Slunci zatím sešlo.

Vrchní čaroděj se škaredě mračil.

Květa si zachovala život – aspoň pro dnešek.

ÚTĚK Z OTROCTVÍ

Na dvoře kupeckého domku někdo zabouchal.

„To je dost, Sámo, že ses konečně vrátil!“ uvítal Nik vstupujícího kupce.

„Hoši, rychle k činu!“ začal Sámo, a v krátkosti pověděl, co se přihodilo.

Hoši strnuli děsem, když řekl, že Květa byla vybrána jako oběť bohu Slunci za chánovo uzdravení. Když pak vyprávěl o zápase s Avarem, hoši se Sámovi obdivovali a velice litovali, že při tom nebyli. Zlobili se nad chánovou stranickostí při rozhodnutí o zápase, ale potom se zasmáli tomu, jak Květa čarovala zlato a zachránila si život.

„Tvá sestra, Niku, jde teď s několika vojáky do lesa hledat kouzelné kvítí,“ vyprávěl Sámo. „Je to bystrá dívka a hned pochopila, jak to navléci – ale rozumí se, že nebude hledat byliny, nýbrž –“

„– příležitost k útěku!“ zvolal rychle Nik. „A při tom my nesmíme scházet, viď, Chloupku!“

„Ovšem,“ potvrdil věrný Chloupek, „už jsem se tak zotavil, že si troufám s tebou na všecko.“

„Ano, hoši,“ vážně začal Sámo, „nyní přišla chvíle k chlapským činům. Mne si vzal na starost ten protivný čaroděj a jeho špehouni se mi teď stále věšejí na paty – dobře jsem si všiml! Já se odtud nemohu hnout, nebo bych všecko zkazil, ale vy, hoši, hleďte se s pomocí bohů dostat ven za Květou a nějak jí pomoci. Dva nebo tři své otroky vám pošlu na pomoc. Víc udělat nemohu, aby to nebylo nápadné. Budou mít zbraně pod šatem a budou čekat u skal na vršku v lese. Jsou spolehliví. Podaří-li se mi upokojit čaroděje, přijdu sám také a se všemi otroky, ale zatím spoléhejte jen na sebe. Bohové s vámi!“

Hoši se vyplížili z domku opatrně jako lišky, každý zvlášť, a teprve za hlohovým křovím se sešli, aby se uradili o další cestě.

Štěstí jim přálo. Bránou prvního náspu procházelo teď množství lidu. Vraceli se ze slavnosti u chánského dvorce. Hoši se připletli mezi chasu a proklouzli bránou jako ještěrky.

Horší to bylo u druhého valu. Tam procházelo velmi málo lidí a stráže bedlivě hlídaly. Hoši leželi za hromadou dříví a číhali na vhodnou příležitost.

„Niku, teď to půjde!“ upozorňoval Chloupek, a sebrav pohozený prut, připojil se k houfu dobytka, který tudy vedl kulhavý hlídač. Pasák kulhal napřed a dobytek šel po cestě za ním. Jen pes obíhal okolo a udržoval pořádek. Chloupek se k stádu připojil, jako by patřil k průvodu, a prutem pošlehával krávy, aby se nerozbíhaly.

A hned tu byl i Nik a udržoval v houfu kozy.

V bráně je nikdo nezdržoval. Stráže si připravovaly večeři při ohni. Jeden voják chtěl ukázat svou vtipnost, a když dobytek procházel bránou, zavolal:

„Nezapomněli jste někde čtvrtého vola?“

Nik drze odpověděl:

„I nezapomněli, právě tu na nás otvírá hubu!“

A klidně šel dál.

Za chvíli se hoši odkradli stranou, aby obhlédli, jaké to bude u třetího valu, jehož bránou se vycházelo do volného pole.

Brzy poznali, že je nemožné projít bránou. Silná stráž přísně hlídala hlavní vjezd do hrinku. Nikdo bez průvodu důstojníka nesmí dovnitř ani ven!

Hoši nechtěli vzbudit pozornost stráží, proto se až k bráně neodvážili. Přes val uniknout nelze, ježto se po celé délce valu táhne vy-

soká a pevná kolová hradba. Brána je sice otevřená, ale sedí v ní silná hlídka.

Nik a Chloupek leželi skrčeni vedle sebe v dolíku a marně přemýšleli, jak by se přece jen dostali z hrinku ven.

Na svobodu!

„Nezbude asi nežli čekat do tmy," řekl Nik, a lehnuv na záda, díval se na obláčky, zlacené zapadajícím sluncem.

„Ale jak potom v noci najdeme Květu?" tázal se Chloupek starostlivě.

„Jsem jist, že Květa bude i za svitu měsíce tahat Avary za nos tak dlouho, dokud do těch skal nepřijdeme," odpověděl Nik a ukázal druhovi na nevysoký a nepříliš daleký lesnatý vrch.

„Tak se mi zdá, že něco slyším!" upozorňoval Chloupek. Nik přitiskl hned ucho k zemi.

„Někdo sem cválá na koni," řekl Nik.

Vskutku, za chvíli přijel k vjezdu nějaký jezdec. Něco se optal hlídky a hned pobídl unaveného koně k bráně v druhém valu.

„Viděl jsi, jak je uštván?" divil se Chloupek, když jezdec jel kolem nich.

„To je jistě posel," hádal Nik, „asi nese chánovi nějakou zprávu."

Kůň už námahou sotva klopýtal. Byl zablácen a kouřilo se z něho.

Slunce se schovává za modré hory, a hoši jsou pořád v dolíku.

„Budeme tu trčet do tmy, uvidíš!" mrzel se netrpělivý Chloupek.

Zprostřed hrinku od chánského dvorce se v té chvíli ozvalo mocné troubení. Hned se přidávali trubači druhého i třetího okruhu a v chvilce zněly válečné rohy po celém avarském ležení.

„Poplach!" řekl Nik a pozvedl hlavu z dolíku.

Avarský hrink byl ihned na nohou, jako by hrozil nepřátelský útok. Avšak Nik brzy poznal, že se nečiní přípravy k boji, nýbrž že je jen nařízena pohotovost všeho vojska.

„Ten jezdec asi přinesl nějakou důležitou zprávu," usoudil Nik.

„Koukej, Niku," upozorňoval Chloupek, „tady pořádají koně. To jich je!"

„Chloupku, něco mě napadlo… Ty přece umíš jezdit na koni?"

„Jak bych neuměl! Leckdy jsem jezdíval s hochy koně plavit, a to jsme…"

„Mlč a pojď za mnou!" velel Nik. Vylezl z dolíku. Chloupek jako vždy slepě poslouchá.

Nik se plíží ke koním. Je u nich několik hlídačů, ale všichni jsou na druhé straně a bezradně běhají. Je zřejmě mezi nimi veliký zmatek.

Hoši se mohli postavit a nikdo jim nevěnoval pozornost. Přiblížili se klidným krokem až ke koním.

Koně jsou neosedlaní a některým visí od huby provazce, jimiž byli přivázáni.

„Chloupku, hop na toho černého!“

Nik trochu Chloupka vysadil a poslušný hoch se vyhoupl na pěkného klusáka. Nik upravil koni pořádně provazec, aby jej měl kůň dobře pod jazykem. Pak ještě utáhl provaz uzlem pod čelist, ale jen tak, aby to koně nebolelo. Konec provazu hodil Chloupkovi do klína.

„Tady máš uzdu a dobře se drž! Hráz je protržena!“

Sám si vyhlédl štíhlého hnědáka a upravil mu podobně šňůru, ukroucenou ze surové kůže, a upevnil ji koni za dolní čelist. Tato jednoduchá uzda mu k řízení koně úplně stačila.

Nik se přidržel za hřívu a vyskočil koni na hřbet. Kůň se začal vzpínat, ale Nik ho ukrotil silným trhnutím.

„Co to tam děláte?“ začali křičet na hochy hlídači.

Nik se přikrčil, sevřel kolena a kůň tryskem vyrazil k bráně. Chloupkův kůň za ním.

Proletěli bránou dříve, než se strážci vzpamatovali.

Koně pádili jako splašení. Chloupek ještě plný bolesti po krutém ztýrání, držel svého vraníka kolem krku a jen pečoval, aby při prudké jízdě neslet̆el. Řídit koně nemohl. Nebylo ani potřebí, neboť vpředu letěl Nik a vraník za ním, jak byl vojensky vycvičen, skok co skok.

Z hrinku vyrazilo několik jezdců. Nik se ohlédl a uviděl je. Byli to pronásledovatelé.

Musí se zachránit v lese! Však už je nedaleko. Nik řídil hnědouše k onomu skalnatému vršku. Na jeho úbočí začínal les, a kde je les, tam jsou i úkryty.

Koně byli odpočinutí a běželi vytrvalým tryskem. Pronásledovatelé se však přece jen poněkud přibližovali. Bylo slyšet zlostné hulákání.

Avšak les už je blízko. Hle, tu jsou již první břízky a tam začínají skupiny smrků.

Nik na hnědouši se již přiřítil k prvním stromům. Bylo nutno zmírnit jízdu. Rozhlížel se po vhodném úkrytu. Ano, ještě kousek dojede, tam pustí koně a sám se ztratí v lese. Bude zachráněn!

Nik se zastavil, svezl se s koně a dal mu svobodu. V lese koně potřebovat nebudou… Ale kde zůstal Chloupek? Nějak se opozdil mezi stromy a teď nemůže seskočit. Jeho vraník chce běžet dále za svobodnou hnědkou a obrací se zpátky k pronásledovatelům.

Běda! Avaři jsou blízko, jedou plným tryskem a budou tu za okamžik.

Vraník se vzpíná, nechce poslechnout nezkušeného, slabého jezdce. Skáče sem tam, staví se na zadní nohy a zoufalý Chloupek ho nemůže zastavit, aby mohl seskočit na zem.

Nik běží zpátky k unavenému druhovi, nemůže ho přece opustit.

A už jsou tu Avaři, stíhači!

Obstoupili zpěněného vraníka, jeden z nich uchopil provazec a trhnutím koně utišil. Chloupek v té chvíli sjel s koně jako had a skokem běžel vstříc Nikovi. Hledal u něho spásu.

Nik mu ukazuje mezi stromy a na hustý porost. Tam je záchrana!

Avaři ovšem ani teď nechtějí dopustit, aby jim malý uprchlík unikl. Rozjíždějí se obloukem, aby oběma hochům uzavřeli cestu do lesa.

Ale sotva avarští jezdci vnikli na kraji lesa za první skupiny stromů, ozvalo se ze všech stran bojovné volání a šípy zahvízdaly Avarům kolem uší. Jejich koně, poranění šípy, se vzpínají.

Avaři se zděšeně dávají do křiku:

„Zrada! Zpátky! Zachraňte se – je tu záloha!“

Obrátili koně na útěk a za okamžik byli v bezpečné dálce. Prchali do hrinku.

Nik a Chloupek plni překvapení dívali se kolem, a pořád neviděli nikoho, kdo jim tak znenadání v tísni přišel na pomoc.

Tu se ozval z houštin veselý smích a ze všech stran sem přibíhají – stateční hoši Nikovy slavné tlupy!

Bylo to radostné shledání!

„To jsme rádi, milý Niku, že jsme tě konečně našli!“ volali vesele. „A ty, Chloupku, ty ses na tom vraníku pěkně natřásl, hahaha!“

„Tři dni tu čekáme a nevěděli jsme, jak se k vám dostat a zprávu vám podat.“

„Bratři, přátelé, hoši, krásně jste Avarům nasypali písku do očí!“ chválil Nik svou tlupu. „Všecko mi pak povíte u táboráku a já vám také budu dost vypravovat, ale teď mi, prosím vás, řekněte, zdali jste tu někde neviděli mou sestru Květu.“

„Hlehle, Nik má sestru? Vida, hledá dívku a říká, že to sestra!“ dobírali si lesní chlapci svého vůdce, ale pak mu pověděli:

„Nějakou dívku tu vedli čtyři vojáci – šli tuhle kolem skal, ale nevíme kam, protože jsme se skryli, aby nás neviděli… Potom jsme se už jen dívali, kdo se to sem tak kvapně hrne na koních.“

„Já jsem tě poznal, Niku!“

„Já také.“

„Druzi moji věrní, děkuji vám, ale teď za Květou! Pomozte mi vysvobodit sestru!“

Lesní chlapci poznali, že Nik mluví vážně, a proto nechali žertování. Byli hotovi jít za ním, kam je povede. Tlupa ztichla a zmizela za Nikem v šeru porostu.

TÁBOROVÝ OHEŇ

Na večerní oheň v skálách lesa u avarského hrinku nezapomene nikdo z těch, kdož se ho účastnili.

To bylo nějakého vypravování!

Nik s Chloupkem společně vypravovali své příhody a lesní chlapci ani nedýchali, jen oči údivem vyvalovali. Nik se i na samého chána odvážil!

Pak hoši zase vyprávěli jeden přes druhého, jak se protloukali od té doby, kdy je Avaři u Vltavy rozehnali. Jak pátrali po Nikovi a po Chloupkovi a jak se dověděli, že jsou v otroctví v avarském hrinku. Jak přemýšleli o tom, kterak je vysvobodit, a jak se dnes konečně přece šťastně sešli.

Květa, šťastná na svobodě, vesele líčila své příběhy a jak tady ten statečný a chytrý kupec pro ni život nasadil, aby ji vysvobodil.

Sámo při tomto vypravování spokojeně ležel na mechu, maje hlavu položenu vedle své milé Květy, která se mu probírala ve vlasech…

„Jsou ti Avaři strašpytlové!“ znova se vracela dívka k svým příhodám. „Já jsem vás hned poznala! Bylo už hodně šero, pravda, a v houštinách skoro úplná tma, ale já jsem se nebála, když začala řádit divá zvěř a zlí duchové… A srdnatí vojáci se strachem třásli, když z té nebo oné houštiny zavylo hrozné zvíře a zaskřečel zlý duch. Když jste pak spustili všichni, až se les hýbal a ve skálách se to ozývalo, křikla jsem, že se duchové zlobí a nechtějí si dát vzít kouzelné byliny. Tehdy Avaři, strachem zuby jektajíce, dávali se jeden za druhým na útěk, aby zachránili životy… Zůstala jsem sama!“

„Ale tys myslila, že ti přišel na pomoc Nik s Chloupkem a Sámo se svými otroky, viď?“

„Nu ovšem, že to jste vy, hoši, to jsem arci ještě nevěděla. Však mě to pak dost překvapilo, když jste vylézali z houštin, a přiznám se, že jsem se vás začala bát…“

„Hahaha! To bys byla, Květo, málo srdnatá!“

„Nu, a pak jsem uviděla bratra a bylo po strachu.“

„Dost zábavy!“ řekl vážně Sámo a vzchopil se. „Není daleko k půlnoci, jestliže už nepřešla, a čeká nás ještě veliký úkol. Poslouchejte, hoši!“

Lesní chlapci se sesedli kolem ohně a upjali oči na kupce. Věděli už, že Sámo je hlavou odboje proti Avarům, a vážili si ho i proto, že se tak přičinil o vysvobození Nikovo, Chloupkovo a Květino. Poslouchali s opravdovou vážností.

„Dnes před večerem,“ pravil Sámo, „přijel do hrinku posel s důležitou zprávou. Neznám ji, ale pochytil jsem ledaco v tom zmatku mezi chánovou družinou. V daleké zemi odtud k poledni, až na druhém konci chánovy říše, postihly chánovo vojsko nějaké těžké nehody a kromě toho krutý mor hubí obyvatele i vojsko. Hrozí nebezpečí, že Avaři ztratí veliké území… Proto dal chán dnes vytroubit válečný poplach a zítra vyrazí do pole proti Byzantincům…“

„Se vším vojskem?“ ptal se Nik.

„Se vším, které je zde,“ potvrdil Sámo. „Je asi opravdu velmi zle tam v dáli, ale je možné, že některé drobné posádky zde zůstanou, aby udržovaly slovanské kmeny v poddanství,“ vysvětloval Nikovi. „Použil jsem večerního zmatku v hrinku, a složiv zboží, vyšel jsem, nevzbudiv zvláštní pozornost, se svými otroky z avarského ležení. Věděl jsem dost – věděl jsem, že naše chvíle přišla! Buď teď, anebo nikdy!“

„Ano, Sámo, teď, nebo nikdy! Veď nás, jdeme s tebou!“

„Věděl jsem, že tu někde najdu Nika s Chloupkem, třeba jsem ani netušil, že se i s vámi sejdu, milí hoši, zrovna v pravý čas. Jsem tomu velmi rád. Zítra z naší země odtáhne avarské vojsko – za měsíc vypukne naše povstání!“

„Sláva Sámovi! Do boje!“ vzkřikli nadšeně hoši.

„Buďte tiši, nekřičte, abychom se neprozradili! Niku, stráže hlídají dobře?“

„Ano, Sámo, spolehni se!“

„Nuže slyšte. Za měsíc vzplanou ohně na horách a kopcích a ve všech bratrských zemích zazní naše volání: »Do boje! Do boje za svobodu!« Musíme překvapit zbylé avarské posádky a jedním rázem je potřít! Pak nám bohové dají vítězství. Záleží na tom, aby žádný kmen ani rod nezůstal dřepět za pecí, když se počíná svatý boj. Proto se rozejdete po třech a půjdete ke všem kmenům, do všech osad a dvorců, které vám označím, a všude ohlásíte mé poselství… Rozejdeme se ihned! Ranní zora nás zde nesmí zastihnout, Avaři by nás

mohli pochytat. Kdo z vás zná cestu k Pšovanům? Kdo k Lučanům, k Zličanům a k Charvátům?“

Lesní chlapci se ochotně ujali uloženého úkolu.

Za svobodu vlasti!

„Jděte, milí, a dobří bohové střežte vaše kroky!“ loučil se s nimi Sámo a se založenýma rukama se díval zamyšlen do polovyhaslého ohně.

„Hráz je protržena, jak říká Nik!“ pověděl Chloupek a vyhrábl z popela upečená vejce.

Prudká bouře zavířila a zalomcovala zemí. Ohně vzplály na horách a veliké povstání zatřáslo slovanskými kmeny. Avarské posádky byly na všech místech obklíčeny a těžce se bránily útokům rozhořčeného domácího lidu. Jen převaha jízdy a větší zkušenost v bojování dovedla ještě ubránit Avary před úplným vyhlazením. Hrdinný Sámo jako veliký osvoboditel táhl od kmene ke kmeni, ze země do země, a všude porážel avarská vojska, která se proti němu vzchopila. Kam Sámo přitáhl, všude ho vítal lid s plesáním a podřizoval se s důvěrou a oddaností jeho moudrému velení.

Za několik měsíců byly osvobozeny celé Čechy. A Sámo neustal. Táhl jako mocný král v čele vzrůstajícího vojska na Moravu a ničil všude avarské posádky jako slunce jarní sníh.

Na každém kroku ho provázeli stateční lesní chlapci a jako rychlí odvážní poslové a vyzvědači mu konali neocenitelné služby.

Ani Květa se neodloučila od Sáma a statečně snášela všecky strasti namáhavých tažení. Obětavě ošetřovala raněné a po bitvách mnohdy kolik dní a nocí ani nespala.

Za rok byla Morava osvobozena.

To již avarský chán poslal proti Sámovi silné vojsko z dalekých balkánských zemí. A poslal je nadarmo. Avarům se nepovedlo vylákat slovanské zástupy do otevřených, širých rovin, kde by byla divoká avarská jízda zcela jistě zvítězila. Slované se podle příkazů moudrého Sáma obezřetně drželi lesnatých kopcovin, kde se nemohla proti nim jízda útočně rozvinout. Avarům se již ani nepodařilo Slovany ustrašit rozličnými hroznými výjevy a strašidelnostmi, které jejich kouzelníci před bitvou i při ní provozovali.

Veliký Sámo vítězil napořád a Avarům byl nakonec strašný jako sám bůh války.

V třetím roce války byla Sámova moc již veliká. Sudetské země a jejich okolí, na severu daleko po Labi, na jihu až za Dunaj, na zápa-

dě po Mohanu, na východě za Tatry – vše se sklánělo pod mečem statečného krále osvoboditele.

Přicházeli poslové od cizích kmenů a dobrovolně se přihlašovali k nové slovanské říši.

Sámo byl moudrý král. Neosvobodil národ proto, aby snad úpěl pod novým jhem, nýbrž ponechával kmenům svobodu a lid nevykořisťoval.

Na slavný Vyšehrad nad šumnou Vltavou přijel tehdy hrdý lucký kníže s velikým průvodem a přivedl svou dceru Sámovi za manželku, aby spojení své země utvrdil.

Byla slavná svatba.

Podobně přijel i veliký kníže Charvátů od východu a dal moudrému králi svou dceru za manželku a mnoho skvostných darů.

Byla opět slavná svatba.

Ale svatba ze všech nejslavnější byla, když veliký král Slovanů posadil k sobě na zlatý stolec prostou dívku z lidu – uhodnete kterou? – nu ovšem, spanilou sestru Nikovu, hodnou Květu.

O té svatbě se dlouho zpívalo – jako o celém životě slavného krále. Nedivíme se.

Čtrnáct dní trvaly hody.

Pak předstoupil před krále Nik, nyní již vzrostlý a silný junák, jeden z nejpřednějších a nejváženějších v královské družině, a že se jde rozloučit.

Překvapený Sámo se chtěl zlobit, ale Květa to odbyla zasmáním, že bratr asi žertuje.

Ale Nik objal krále, objal i políbil Květu a prohlásil, že jde se svými hochy opět do lesů za volným životem.

Klidný, všední život na královském dvoře věru nebyl pro podnikavé a neposedné Nikovy mládence.

„Nu, jdi si tedy, milý Niku, však víš, že u nás je brána pro tebe vždycky otevřena. Děkujeme ti za vše a – nezapomeň na nás!“

Nik vyšel z Vyšehradu. Dvanáct hochů, sivých sokolů, čekalo naň na dvoře. Šli do lesů na polední straně.

Junák po světě, co včela po květě…

Díl druhý
KRÁL SÁMO VELIKÝ

NA BOBŘÍ ŘECE

Starý Chunzák si spokojeně žije v rozdrchané chajdě na břehu Bobří řeky. Zalíbila se mu tamější samota. Široko daleko nemá sousedů, nikdo ho nenavštěvuje. Snad nikdo ani neví o jeho nuzném hnízdě, přilepeném pod skalnatou strání, kromě tlupy mladých mužů, která se nedaleko utábořila tenkrát, když byli už všichni Avaři z této země vyhnáni.

Chunzák nemá rád lidi; rozešel se s nimi. Les, řeka a zvířata – to je jeho svět. Netouží po ničem jiném.

„Lidé jsou na sebe horší nežli divá zvěř!“ říkává si, když sedě pod skalkou vyhřívá se na sluníčku a vzpomíná na zašlé doby. Nebýval dříve takovým nepřítelem světa a lidí jako teď, vždyť mnohá léta prožil na bouřlivých výpravách ve vojsku velikého chána – oh, to býval ještě jako ostatní! Pil, hrál v kostky, bojoval – jako všichni. Až jednou – díky věčným bohům – konečně prohlédl.

Tenkrát – bylo to v oné strašlivé bitvě s vojskem Sámovým – padl raněn do zajetí a očekával muka a krutou smrt. Ležel krví zbrocen na kvetoucí mateřídoušce – jak silně voněla! Avšak místo rozlícených ozbrojenců s meči přišla spanilá dívka, jistě dcera některého boha, s otrokyněmi a pomocnicemi a jemu, bídnému, rány omyla, léčivou mastí natřela a ovázala. Bylo mu to divné, i zeptal se dívky, bude-li nechán naživu a bez mučení. Krásná panna mu vlídně pověděla, že se nemusí obávat o život.

„Ani nos, ani uši mi neodřežou?“ optal se ještě a laskavá ošetřovatelka ho s úsměvem ukonejšila:

„Bojoval jsi v bitvě jako nepřítel, po vítězství buď nám teď přítelem – bohové tak chtějí!“

Nedůvěřivě přijal ta slova. Nevěřil, že by mohl po krvavém zápase přijít smír. Není možno, aby si mohl Avar se Slovanem podat ruku po všech krvavých bitvách a zarputilém nepřátelství. Avar bude vždy přepadat, loupit – je to jeho přirozenost, od bohů mu daná… Jak možno žít bez bojů a bez loupeží?

Ale když se tehdy probral z horeček, ožil jako nový člověk.

Oj, převrátila se v něm duše a poznal, že jeho dosavadní vojenský život byl prázdný, třeba pln surových násilností. Pocítil v sobě žhavou touhu po novém, jiném způsobu života, a puzen nezadržitelnou silou, uprchl do lesů. Vlekl se o berli, kterou si urobil z nalezené větve, a se zuby zaťatými do rtů ploužil se dnem i nocí hledat cestu nového života.

Unikl do samoty, do vlídného náručí laskavé matky přírody, stranou od běsnící lidské krvežíznivosti, chamtivosti a ukrutnosti. Podařilo se mu nalézti klid, štěstí a spokojenost.

Zprvu se živil jen lesními plody, ale když každodenní koupele a vypalování na slunci mu zahojily téměř docela ránu na noze, zařídil si u Bobří řeky malé hospodářství, v němž hladem ani zimou netrpěl. Pravda, kulhá a běhat již nemůže, ani šplhat po stromech a lézt po skálách, ale ani mu to příliš nevadí. Zejména když téměř celý den jezdí na své kolísavé lodičce.

Žije tu, jak si předsevzal. Chunzák nebude již prolévat krev ani loupit; vždyť vše, co potřebuje, vydobude si vlastníma rukama, aniž koho obtěžuje. Slunce naň svítí, lesy mu šumí a údolí Bobří řeky je krásnou kolébkou jeho snů.

„Ocásku, Ocásku!“ zavolal starý Chunzák na svého ochočeného bobra. Na dvorečku zašramotilo mezi otýpkami dříví. Otýpky se zahýbaly, jedna z vrchu spadla a dole se z mezery vybatolil pěkný bobr. Hned se motal k svému hospodáři.

Kulhavý Avar drží v ruce misku s povařenými planými jablíčky. Ocásek už cítí pochoutku a radostně kňučí. Chunzák položil misku na zem a bobr se hned dává chutě do jídla, až mlaská.

Hromada klestí se znovu zahýbala.

„Aha!“ řekl hospodář s úsměvem, „bodejť by si Blecháč zapomněl přijít pro podíl!“

Z otýpek chvojí se vyhrnul tlustý jezevec. Přihrabal se rovnou k misce a postavil se vedle samého bobra. Oba mají čumáčky v misce vedle sebe a berou si sousta od huby.

Bobr Ocásek vstrčil do misky přední nohy; zarejdil jimi a přihrnul si k tělu jablíček, co mohl. A už se s nimi klátil zpátky do hromady dříví.

Jezevec Blecháč byl rád, že bobr odešel, a spokojeně vylizoval obsah misky. Vrčel si přitom chrochtavě: „Hu, gu, gu, gu!“

Chunzák, starý avarský bitec, odkulhal od chaty a vrátil se na dvorek, maje za pasem zastrčený nůž. Zvedl vrši, vyspravenou několika novými pruty, a otevřev branku, vyšel k vodě. Sotva jeho kroky za plotem doznívaly, vylezl z hromady chvojí bobr Ocásek a kolíbavě běžel za svým pánem.

Chunzák jej uslyšel. Zastavil se a počechral bobrovi kožíšek.

„Aby ses ty nešel vykoupat, vodníku jeden! Nu, pojď se mnou!“

Avar odvázal loďku a dlouhou tyčí se odstrkoval. Bobr vklouzl do vody tak tiše, že ani nezašplouchl.

Plul za loďkou úplně potopený, jen špička čenichu čeřila tichou hladinu vody.

Sotva znatelnou pěšinkou podle Studeného potoka kráčejí dva mladíci, věrní přátelé, Nik s Chloupkem.

Z obou stran se zvedají vysoké lesnaté stráně. Neveliký potok skáče po kamenech a vine se křivolakým žlabem, hustě zarostlým houštinami.

Mladí muži minuli statný buk, poškrábaný medvědími pazoury.

„Teď již nemáme daleko k Bobří řece (Sázavě),“ řekl Chloupek.

„Jsem zvědav, vypátráme-li vskutku něco,“ víc pro sebe než k druhovi zahovořil Nik. „Nerad jsem dnes opouštěl naše Zlaté údolí, neboť úplněk je už blízko a Sámo vzkázal, že si v den po úplňku přijede pro zlato, které nám bozi v takové hojnosti darovali.“

„I tady je tě potřebí, Niku! Obávám se, že našemu táboru při Bobří řece hrozí nebezpečí. Starý Avar sice doposud nikdy nic proti nám nepodnikl, ale zlý duch nikdy nespí! Jak jsem ti už vyprávěl, byl dnes ráno u něho návštěvou podezřelý cizinec. Zaslechl jsem, jak se Avar při loučení ptal: »Kolik vás asi přijede?« A cizinec zavolal: »Na šesti lodích nás bude mimo pěší průvodce!« To je, Niku, síla, která by nám mohla být velmi nepříjemná! V táboře jsme zůstali jen čtyři, všichni ostatní jsou s tebou v Zlatém údolí.“

„Doufám, Chloupku, že jste se připravili!“

„To víš, že se nedáme překvapit! Ale přece jen jsem hned pro tebe běžel, abys tu byl, až cizí tlupa přitáhne.“

„Kdy přijedou, nevíš?“ ptal se Nik.

„Nevím, ale ze všeho jsem vyrozuměl, že brzo – snad už zítra.“

„Dobře jsi učinil, Chloupku, žes mě přivolal. Nechci špatně věštit, ale není nemožné, že Zličané zamýšlejí něco podniknout, nevěřím jim! Nelibě snášejí přísnou vládu Sámovu a potají šíří pobuřující smýšlení. Snad bychom měli upozornit královskou posádku na Vyšehradě.“

„Ale Niku, vždyť vlastně ještě nic nevíme!“

„Máš pravdu, napřed se přesvědčíme!“

Hluboké údolí se zúžilo, kopce vyrostly do výšky a potok jako bránou vyběhl skalnatou úžinou do rozevřené kotliny. V zeleni pažitu se zaleskla hladina Bobří řeky.

Oba mladíci se zastavili a zahleděli se na utěšenou krajinu, ozářenou sluncem. Přechod z chladu stinného údolí do vyhřáté krajiny zveselil jejich myšlenky.

„Pojďme se vykoupat!“ pobídl Chloupek a už běžel k řece.

Osamělý Nik pojednou silně zahvízdl. Chloupek se hned zastavil a pohlížel na Nika, co asi chce. Jistě nedal znamení zbytečně.

Nik stál na úpatí skály a upjatě se díval k řece. Rukou upozornil Chloupka, že něco vidí, a seběhl k němu. Oba teď opatrně a tiše kráčeli dále. Využívali všech úkrytů, aby nebyli od řeky zpozorováni.

„To je Avar!“ zašeptl Chloupek a ukazoval na blýskavý pás říčního zákrutu.

Mezerami pobřežního porostu bylo chvílemi možno zahlédnout lodici, plovoucí proti vodě. Avar se odstrkoval tyčí a choval se docela klidně.

Oba lesní chlapci dlouho čekali v úkrytu olšin, uvidí-li něco neobyčejného, avšak Avar plul jako jindy na rybolovu.

Za chvíli jim lodice zmizela za ohybem řeky.

„Pojďme do tábora!“ vyzval Chloupek. „Hoši na tebe jistě čekají.“

„Ještě počkej!“ namítl Nik. „Podívejme se za ním za tento ohyb!“

A plížil se pobřežními houštinami. Chloupek za ním.

„Vidíš ho, zrádce?“ zašeptl Nik. „Dojel až k bobří hrázi a vystupuje na ni. Tam nikdy neloví.“

Starý Avar se postavil na bobří hráz, jež tu uzavírala řeku tak, že voda jen slabě místy přetékala, a rozhlížel se, jako by očekával někoho, kdo přijde po vodě. Patrně nikoho nespatřil, protože po chvíli sestoupil z hráze a vsedl do loďky. Nechal ji teď volně unášet proudem.

Když míjel ukryté hochy, přitlačili se oba k zemi.

Voda nesla Avarovu lodici dolů k táboru. Všude bylo ticho, klidno, nikde nic podezřelého.

Dříve než mladíci znova vylezli, pečlivě se rozhlíželi. Nikovi se zdálo, že se na pokraji lesa něco mihlo.

„U Peruna, tam je rys!“ rozčileně zašeptl Nik. Vskutku, statný rys skočil z borovice na skalní balvan. Chvíli stál nehnutě, pak se jeho pružné tělo zavlnilo a rys, přeskočiv dolík, plížil se okrajovým porostem k řece.

Oba lesní chlapci sotva dýchali.

Rysa nebylo už dále vidět. Ztratil se.

„Chloupku,“ zatoužil Nik, „toho takhle dostat! To by byl kožíšek!“

„Škoda, že utekl!“ přisvědčil Chloupek. „Ještě se podíváme na tu bobří hráz – možná že něco uvidíme. Starý Chunzák tam nadarmo nešel.“

Tichým loveckým krokem zamířili po břehu k bobří hrázi. Již bylo za ní vidět vrcholky bobřích hradů.

„Hle, Niku, tuhle je pěkná skalka! Odtud budeme dobře vidět!“ ukázal Chloupek a hned vylezl na skalisko.

Oba bedlivě vyhlíželi proti vodě. Neviděli nic zvláštního. Sázava pod nimi tiše plynula a jen pod bobří hrází slabě šumí voda. Nad hrází je voda nejméně o sáh vysoko, vzduta a řeka se tu značně šíří.

Bobři jsou mistry vodních staveb a dovedou si nadržet dostatek vody i pro nejsušší léto. Z tisíců kamenů, propletených větvemi a vycpaných hlínou, pískem a bahnem, zbudovali si tu prací mnoha pokolení napříč řeky pevnou hráz, mírně vydutou proti proudu.

Mladíci se přikrčili k malé břízce, která se na skalisku uchytila, aby nebyli z dálky zpozorováni, a ani se nehýbali. Upoutal je pohled na bobří osadu. Bylo tu vidět ve vodě při břehu více než deset bobřích chýší, vyčnívajících nad hladinu.

Všecky jsou pěkně spleteny z menších větví a opevněny kameny a blátem. Vchody není vidět, jsou ukryty pod vodou. Žádný suchozemský nepřítel se nedostane do bobřího hradu. Vlastní doupě je uvnitř chýše nad hladinou vody. Bobrům velmi záleží na tom, aby jim velká voda nezaplavila celé doupě nebo zase aby malá voda v době sucha neodhalila chodby, vycházející z jejich rodinných hradů. Proto udržují hladinu vody s velikou péčí v stejné výši chytrým ošetřováním zbudované hráze.

Vprostřed řeky se objevila nepatrná čeřinka na povrchu vody.

Nik šťouchl Chloupka, aby ho upozornil, a zašeptal: „Bobr!“

Zřídka se podaří lovcům pozorovat plaché bobry při jejich stavitelské práci. Bobři jsou velmi nedůvěřiví a opatrní. Vědí, že mají mnoho nepřátel, a proto si počínají velmi obezřetně. V obydlených krajinách pracují jen v noci. Zde asi žijí v klidu, nevyrušováni, protože se odvažují na své zajímavé dřevařské výpravy i za dne.

Naši mladíci měli vzácnou podívanou.

Mohutný bobr vylezl na břeh nedaleko nich. Setřásl vodu, posadil se na ocas a rozhlížel se.

Voda se na řece znova začeřila; na břeh vylezli ještě dva bobři a nemotorně se ploužili pobřežní trávou. Běželi za sebou k topolu, asi jako paže silnému, usedli kolem kmene na své zploštělé ocasy a hned se jali topol ohlodávat, až odletovaly třísky na prst veliké.

Než si mladí muži pomyslili, byl strom přehryzán, zapraštěl a skácel se k zemi. Vrcholové větve spadly do vody. Bobři se pokusili stáhnout celý strom do vody, ale nezdařilo se jim to. Vadily některé větve koruny, které se zachytily o půdu a blízké křoviny. Bobři si věděli rady: překážející větve odhryzali. Šlo jim to velmi rychle. Větev silnější než prst překousli jedním hryznutím ostrých hlodacích zubů. Větev ihned odpadla, jako by byla uťata sekyrou. Odkousané větve hned odtahali k vodě a pluli s nimi k hrázi. Bylo asi třeba hráz vyspravit.

Nik sotva dýchal. Bál se vydechnout, aby snad bobry nezaplašil. Vždycky když Chloupek příliš vylezl, stáhl ho zpět. Najednou rýpl Chloupka silně a zašklíbnutím ho upozornil, že se děje něco neobyčejného.

Jeden bobr byl právě sám u poraženého stromu a pilně přehryzával větve; ostatní dva byli v řece. Asi třicet kroků od pracujícího bobra přesmykl se přes holý skaliskový kopeček nějaký stín a směrem k bobru se zavlnila vysoká tráva.

Nik i Chloupek dobře viděli ze své skalky, že se tam plíží rys.

Nese smrt nic netušícímu bobru!

Nepatrný okamžik, kdy se rys přesunul přes holé místo, stačil však jednomu z bobrů, kteří právě vytahovali z vody větve na hráz, aby zahlédl rysa, největšího nepřítele bobřího rodu. Ještě než mohl rys skočit po osamělém bobru, aby ho zadávil, plácl bobr na hrázi silným ocasem do vody.

Rozlehla se silná rána, jako když se veslem uhodí do vody. To je bobří znamení poplachu a ohlašuje celé osadě hrozící nebezpečí. Pracující bobr sebou hodil a uháněl k řece. Rys se vzepjal a skočil za bobrem, ale už ho nedostihl – zlomek vteřiny se opozdil. Bobr se vrhl do vody a zachránil se.

Rys zlostně prskal.

Nik, rozpálen touto příhodou, nemohl v sobě potlačit lovecké vzrušení. Skočil ze skalky a vytáhl sekyrku, kterou měl za pasem.

Postavil se proti rysovi.

Rys naň vycenil ostré zuby a zlostně vrčel: „Jou – jou – karrrr!“

Nik hbitě pozvedl sekyrku, ale rys se nelekl. Výhružně zaprskal: „Pff – pff – pff! Karrrr!“ a chystal se skočit na odvážného mladíka.

Vtom přiskočil Chloupek s kamenem v ruce a trefil rysa právě do hlavy. Zuřivá šelma se zalekla nového nepřítele a dala se na zbabělý útěk.

„Za ním!“ vykřikl Nik. Utíkali, ale rysa už nedohonili. Zmizel jim v lese.

Udýcháni zastavili se na výšině. Nevěděli, kam se dát za uprchlým rysem. Najednou Chloupek překvapeně ukázal na řeku. V dálce se objevila loďka!

A za ní druhá, třetí a ještě několik…

V té chvíli docela na rysa zapomněli a upjali veškerou pozornost na přijíždějící výpravu cizích plavců.

Kdo jsou ti lidé? Přijíždějí v míru, či se zlým úmyslem?

Nik i Chloupek se ukryli na břehu a očekávali, až lodi přijedou blíže. Už mohli rozeznat, že plavci na lodích jsou ozbrojeni.

„Půjdeme k bobří hrázi a tak si je dobře prohlédneme!“ radil Nik. „Zde by nás snadno našla jejich hlídka, kterou možná vyslali po břehu.“

Mladíci se zvedli a našli si u bobří hráze dobrý úkryt.

Cizí plavci musili u hráze plavbu přerušit. Přetahovali lodice přes hráz. Přitom vykládali z lodí nějaké balíky, pytle a kožené měchy, aby lodím ulehčili. Hodně křičeli, jako by se hádali.

„Jsou to kupci!“ rozhodl Nik.

„Zbytečně jsme se strachovali,“ dodal Chloupek.

„Pojďme k nim!“ vybídl Nik a hned sestoupil k řece.

Plavci ho uviděli, ale nevšímali si ho.

Nik šel po hrázi až k cizincům. Chloupek za ním. Bez vyptávání začali jim oba mladíci ihned pomáhat. Přenášeli náklad přes hráz a tahali lodice na dolní vodu.

Po skončené práci kupci mladíkům poděkovali lámanou slovanštinou a chystali se k další plavbě.

„Vezměte nás s sebou, pomůžeme vám na druhé bobří hrázi!“ řekl ochotný Nik. „Je tu nedaleko, tam za tím ohybem…“

Kupci rádi souhlasili a karavana lodic vyplula.

Teď měli naši mladíci čas k hovoru a za chvíli se s kupci seznámili.

Franští kupci z daleké západní země se vracejí domů z Charvát a Zličan. Jsou již dosti unaveni přetahováním lodí na četných bobřích hrázích a těší se, že zítra doplují k Vltavě.

„Sjedete po Vltavě na Vyšehrad, že ano?“ dotazoval se Nik. „Na královském dvoře mívají kupci dobré obchody.“

„Ne – ne!“ odpovídali rozpačitě kupci. „Nepoplujeme dolů po Vltavě, opustíme lodice a dáme se rovnou k nám!“ a kupci zastavovali loďstvo u pobřeží, aby nenarazilo na novou překážku.

Když kupci vystoupili na bobří hráz, uviděli opodál na břehu pod skálou bídnou chatu. Jeden z kupců zahoukal táhlé plavecké znamení.

Z chaty se vyhrnul starý Avar.

Volající kupec řekl k ostatním svým druhům:

„Tam ho vidíte, Avara! U něho jsem byl na noc a vyhledal jsem tam příhodné tábořiště!“

S námahou, ale bez nehody přetáhli kupci s otroky všechen náklad i lodi přes hráz a brzo se zase rozjeli k blízkému již cíli.

Avar přivítal kupce a ukazoval, kam mohou bezpečně s loďmi zajet, aby nenarazili na kameny, skryté ve vodě. Za chvíli byli všichni na místě a ihned na suchém břehu rozbili stany.

Slunce již dávno na své denní pouti překročilo lesnatý Medník a sklánělo se za vzdálené kopce. Bylo třeba se připravit na blízkou noc. U táborového ohně přichystávají otroci společnou večeři.

Teď teprve sem dorazila část kupecké výpravy. Byla hrozně unavena po namáhavé pobřežní cestě. Tito ozbrojenci nenesli žádné zboží, nýbrž měli na starosti jen zabezpečení loďstva před útokem, jakož i službu pátrací a výzvědnou. Na skalnatých březích Sázavy nebyl to úkol snadný. Vysíleni stěží doklopýtali do ležení a klesali na trávník, sluncem vyhřátý.

Nik s Chloupkem pozorovali se zájmem táborový život. Bylo jim trochu divné, že franští kupci mají s sebou tolik zbrojného průvodu. V Sámově říši je přece klidno a bezpečno! Obchodníci mohou beze strachu procházet starobylými stezkami ze země do země a nikdo jim neublíží. Či snad nemají tito kupci pokojných úmyslů? Kdo ví?

K oběma zamyšleným mladíkům přistoupil zamračený vůdce kupecké výpravy, sám slovutný Dankwart, muž vysoké, urostlé postavy, ryšavých vousů i vlasů.

„Jaké jsou tam chaty?“ vyptával se jich slovansky, avšak cizí výslovností.

„To je táborová osada naší družiny lesních chlapců,“ vykládal ochotně Nik. „Zveme vás k návštěvě ráno, než odjedete – i nějaké obchody doufám sjednáme. Nemyslete, že lesní chlapci nemají čím zaplatit!“ dodal s úsměvem, v němž bylo znát sebevědomí.

„Nikova družina má i zlato!“ vmísil se do hovoru starý Avar. Nik pokyvováním hlavou přisvědčoval.

Kupci se nedůvěřivě usmívali. Chloupek si odvázal od opasku kožený měšeček a rozhrnul jej.

Zlatá zrnka zasvítila v míšku. A kupcům zaplanuly oči.

„Nuže, přijďte si třeba hned něco od nás vyměnit!“ zval Dankwart se sladkým úsměvem. „Zítra možná nebude už dosti času…“

„Budiž, dojdu do tábora pro druhy,“ souhlasil Nik a odešel s Chloupkem z kupeckého ležení.

Hrdý Dankwart obdaroval starého Chunzáka několika hřebíky a přezkou. Avar byl šťasten a ochotně vykládal o všem, nač se lstivý franský kupec tázal. Pověděl, co věděl o Nikově družině, jak tu lesní chlapci žijí jako volní lovci, ač prý je jim král velmi nakloněn a rád by je měl u svého dvora na Vyšehradě.

Dankwarta to vše velmi zajímalo, ale především chtěl vědět, jak ti mladí muži přišli k zlatu zde, v divokém pralese. Cožpak je tu snad nějaké zlaté naleziště?

„Je, můj pane!“ potvrdil Avar. „V kopcích, tamto dále od Bobří řeky, našli opravdu zlato a je ho tam asi hodně… Říkají tam »Zlaté údolí« – a již dvakrát poslali na Vyšehrad těžké pytle zlatého písku.“

Kupecký náčelník zakýval rukou na dva své nejpřednější druhy a přivolal je k sobě, aby také poslouchali, co Avar vypravuje.

Poodešli stranou, sedli si pod olši a přikrčili se k sobě, aby jim slovo neušlo.

„Viděl jsi, Chunzáku, někdy to jejich Zlaté údolí?“ tázal se chtivě Dankwart.

„Neviděl, pane,“ odpovídal Avar. „Jsou opatrní a své zlato dobře hlídají… Ani jsem se nepokoušel vypátrat jejich tajemství. Tuze špatně chodím do vrchu a jsem sám a stár – nešpehoval jsem je… Ale daleko to není! Když tam vyměňují stráže, odcházejí ráno odtud a ještě dopoledne jsou staré stráže už zase tady v osadě.“

„Rozejděme se, přátelé!“ napomenul Dankwart. „Lesní chlapci již přicházejí, nesou kožešiny – připravme jim nějaké zboží, nežli se setmí!“

Toho večera plál na Bobří řece táborový oheň dlouho do noci. Nakonec i starý Avar se rozjařil a rozveselil. Když lesní chlapci, velmi spokojeni výměnným obchodem, zazpívali několik písní, k nimž i tančili pohupováním a poskakováním, přistoupil k ohni a Chloupek mu podal kobzu o třech strunách. Chunzák, zapomenuv na svou nechuť k lidem, začal k překvapení všech přítomných zpívat.

Zpočátku jen zpěvavě pobručoval a brnkáním se doprovázel, ale když kupci i lesní chlapci volali, aby začal něco pořádného, odkašlal si a zazpíval silným, dosti příjemným hlasem svou oblíbenou dumku o slavném avarském hrdinovi:

„Hoja, hoja, slavné doby
mého mládí junáckého!
Mým vůdcem byl Athingavar,
slovutný rek Athingavar,
nejstarší syn Bajanchána,
velikého Bajanchána.

Od všech kmenů podrobených
daně, dávky přísně sbíral,
nikomu on, Athingavar,
nepolevil, neodpustil.

»Hlásíme ti, Athingvare,
lucký kníže nechce platit,
Bajanchána neuznává,
výběrčí tvé psy štvát dává!«

Hněvem zrudl Athingavar.
Zatroubí – a tři sta jezdců
na kůň sedá, ztrestat vzpouru
tak, jak trestá Athingavar.

Na hradišti ukryli se
Lučané i jejich kníže.
V bázni za hradbou se krčí,
strachují se Athingvara.

Z brány vystupuje posel,
kleká na zem před Avary,
volá, co mu uložili,
by odpustil Athingavar.

Nezměkčí se jeho srdce,
hněvem plane na Lučany.
Slovo řekne – posel leží
zabit v trávě přede všemi!

Znova otvírá se branka,
druhý posel přistupuje,

ruce vzpíná, prosí, pláče –
jako kámen Athingavar.
Slovo řekne – posel leží
zabit v trávě vedle druha!

Potřetí se branka hýbá,
lucký kníže se tam loučí
s mladou dcerou Vojislavou,
posílá ji na smrt jistou.

Vojislava dary nese,
dary vzácné jako zlato,
k tomu za dar nejvzácnější
podává, hle – samu sebe.

Zaškareděl Athingavar:
Co se žena mužům plete
do cesty? Zde meč rozhodne!
Vojislava oči zvedá,
vroucně hledí, slzy v líci
– tiché jehně před obětí.

Athingavar dívku chápe,
k sobě na kůň posazuje,
mečem mávne, rozkaz dává,
cestu domů nastupuje.

Lucká dívka Vojislava
ženou byla Athingvara,
statečného Athingvara,
syna avarského chána.

Nepřáli si věční bozi,
aby dál žil Athingavar.
Nepomohla kouzla, čáry,
morem zemřel Athingavar.

Na koně ho posadili,
syrou zemí zasypali.

Jenom jeho kopí dlouhé
vzhůru trčí – vzdechy loudí.

Tré údolí k sobě běží;
v jejich uzlu mohyla je.
Na ní trnky kvetou zjara,
nad ní vrána poletuje.

Odtud do tří dolů vidí,
na oblohu sivomodrou
i na slunce Athingavar,
udatný rek Athingavar
s Vojislavou, mladou ženou,
dcerou kněze lučanského."
– – – – – – – – – – – – – – –

ZLATÝ POKLAD

Franští kupci byli chtiví zlata jako ovce soli. Když lesní chlapci večer odešli z kupeckého ležení, radili se dlouho do noci.

Ráno přišel Nik s několika druhy a přinesl mléko a chléb. Nikova družina měla dvě krávy a i několik vlastních polních záhonů. Kupcům přišlo toto pohostinství vhod, třeba nestačilo pro ně pro všecky; měli jen trochu nalovených ryb, které dali otrokům, a divoké sele, jež pěší průvodci ulovili v údolí Studeného potoka.

Nik se s kupci brzy rozloučil, řka, že má jakousi cestu. Dankwart mu přátelsky potřásl rukou a pravil, že porouchané lodi je nutí, aby se zde ještě den zdrželi.

Vůdce lesních chlapců jim popřál šťastnou cestu a s pěti ozbrojenými druhy stoupal do lesnatého vrchu.

Dankwart s pošklebným úsměvem hleděl za nimi.

Sotva se lesní chlapci ztratili z dohledu, Dankwart pokynul dvěma připraveným mužům, aby se vydali na cestu. Zvědové se pokřižovali a dali se ihned po stopách Nikovy družiny. Plížili se jako lišky a pod jejich koženými střevíci ani kamínek se neudrobil, ani větvička nezapraskala.

A přece někdo ty muže zahlédl!

Starý Chunzák sem přichází s měchem kozího mléka a těžce se belhá. Odpočívaje ve skupině stromů, z neveliké dálky spatřil odcházet Nikovu družinu a za chvíli i ony dva podezřelé muže. Že jsou to vyzvědači, poznal zkušený voják hned. Zarazilo ho to. Přemýšlel, proč asi kupci špehují lesní chlapce…

Najednou se mu v hlavě rozsvítilo! Nohy se pod ním zatřásly, že musil usednout.

Zlato!

Kupci baží po zlatě!

Co asi zamýšlejí?

Chunzák se za chvíli vzchopil a donesl kyselé mléko kupcům. Bystře si v ležení všeho všímal a uši nastražil, avšak nic podezřelého nepostihl. Kupci klidně vyspravují loďky a někteří loví ryby. Přece však zaslechl, jak Dankwart přikazoval, aby byli všichni v poledne pohotově. Proč? Vždyť chtějí odplout až zítra! Proč se tedy připravují již na poledne? Ovšem, v poledne by mohli být zpátky špehové ze Zlatého údolí…

Starý Avar si láme hlavu, aby uhodl, co a jak. Nemá sice nikoho z lidí rád, ale dnes cítí, že mladí muži z Nikovy tlupy mu přece jen nejsou lhostejní. Dobře se s nimi snáší, leckdy mu vypomohou a nedávno mu dali i dva pěkné hrnce. Byly sice nakřáplé, ale Chunzák si je dovedně stáhl drátem a teď se jimi pyšní! Lesní chlapci jsou dobří!

Chunzák se vrátil s prázdným měchem do své chaty. Byl chůzí tak unaven, že si musil sednout na špalek. Jezevec zachrochtal před vrátky, čenichem do nich strčil a vkolébal se do jizby.

„To víš, Blechoune, že jsem ti trochu mléka nechal!“ promluvil naň hospodář a odlil z hrnce mléka na misku. Jezevec si pochutnával a mlaskal.

Na zápsí zaduněly kroky. Jezevec zalezl hospodáři pod nohy. Do šeré jizby vstoupil Chloupek.

Přinesl Chunzákovi dvě krásné bronzové udice a nůž v kostěné rukojeti.

„Koupili jsme od kupců a můžeme ti něčím posloužit, chceš-li,“ řekl Chloupek vlídně a nevtíravě.

„Děkuji, Chloupku, hodí se mi to velmi dobře – a sedni si trochu, rád bych s tebou promluvil,“ řekl Avar vážným hlasem.

Za chvilku zvěděl Chloupek, z něhož dávno už vyrostl silný mladík, co podezřelého Chunzák vypozoroval v kupeckém ležení.

„Jistě se strojí vpadnout do našeho Zlatého údolí, aby se zmocnili zlata!“ vykřikl rozhořčeně Chloupek.

„I já tak soudím,“ doložil Avar. „Myslím, že v poledne vytáhnou…“

„Pak běda našim hochům!“ zahořekoval mladík a rukama se hrabal v dlouhých vlasech. „Neodolají přesile! – Musím jít, musím je varovat!“

„Je pozdě, hochu! Špehové jdou v patách tvých druhů jako vlci za raněným zubrem. Nedohoníš je. Kupci objeví vaše Zlaté údolí a zmocní se zlata…“

„Ne, ne, Chunzáku – Nik před nimi neprchne! Bude bojovat!“

„A pak, Chloupku, nasypeme nad těly lesních chlapců velikou mohylu…“

„Musíme přece něco učinit pro jejich záchranu!“

Chloupek běhal rozčileně po jizbě kolem ohniště a jezevec před ním prchal z kouta do kouta.

„Přiveď pomoc!“ radil Avar.

„Kde bych teď koho našel? Jedině na královském Vyšehradě – ale tam je daleko – přivedl bych pomoc pozdě…“

Starý Avar uchopil šedivou hlavu do rukou a usilovně přemýšlel. Po chvíli vzal Chloupka za ruku:

„Kdy asi by tvá pomoc z Vyšehradu mohla dojít do Zlatého údolí?“

„Kdybych běžel teď hned na královský Vyšehrad, sotva bych tam dorazil před večerem. A kdyby šla posádka hned se mnou, mohli bychom být v Zlatém údolí hned ráno… Ale to by už bylo po všem…!“

„Nebude pozdě, Chloupku. Napadlo mi něco, zdržím kupce, že nebudou moci v poledne vyrazit – hodně je zdržím, uvidíš.“

„Jak bys je mohl ty, Chunzáku, zdržet, když Dankwart je už pevně rozhodnut?“

„To je má starost!“ řekl rázně Avar a vstal. „Běž, Chloupku, nemeškej, zachraň život i zlato svým druhům!“

„Mohu se spolehnout, Chunzáku, že nepřivedu pomoc nadarmo?“

„Spolehni se, Chloupku! Starý Chunzák ještě něco dovede! Kupci v poledne nevytáhnou!“

„Sbohem, Chunzáku!“

„Perun i všichni bozi s tebou!“

Avar stál dlouho na dvorku a pohlížel za běžícím mladíkem, dokud se mu neztratil z dohledu.

„Běží jako jelen," pochvaloval si spokojeně starý Avar. „Avšak proti Medníku skálami neprojde! Jsou tuze vysoké a padají strmě do řeky… Snad ho napadne, aby přeplaval – ale na levém břehu jsou také skály, jak si vzpomínám… Inu, bude mít ten hoch zlou cestu! Nu, zná tu všecko dobře, jako já svůj dvorek, a snad si poradí, kudy nejlépe na Vyšehrad… Kdyby ho tak napadlo obejít vysoký Medník polední stranou – to by se tam dostal snadno… Nu, bozi s kroky jeho!"

Starý Avar si vzal dlouhou sekyru kálačku a belhal se zvolna ke kupeckému ležení.

Tam již bylo živo. Zřejmě se tu chystala bojovná výprava. Kupci připravovali zbraně a ozbrojovali i otroky. Chunzák běžně napočítal čtyřicet ozbrojených mužů.

Dankwart, opásán mečem, přecházel po táboře a co chvíle vyhlížel do kopce, odkud se měli vrátit jeho zvědové.

Chunzák si sedl u táborového ohniště. Řekl, že si vyhlédl v lese u vody pěknou souš a jde si pro ni. Splaví si ji po vodě. Ale noha ho dnes nějak tuze bolí… Jeden z kupců vytáhl dřevěnou krabičku, v níž bylo ještě trochu masti. Pomazal Chunzákovi bolavou nohu a přitom mocným kouzlem zaříkával.

Avar řekl, že se mu ulevilo, a vyšel z ležení podle vody k bobří hrázi.

Slunce pomalu stoupá na obloze a blíží se k poledni. Do kupeckého ležení se vracel znavený vyzvědač. Dankwart mu okamžitě spěchal naproti a nedočkavě tahal z posla zprávy.

„Vyšpehovali jsme Zlaté údolí – ani deset mužů nehlídá zlatý poklad – viděli jsme jej…! Vynesli z jeskyně pytlíky a vážili zlatá zrnka – zase je pak uložili do jeskyně… Hromada zlata – veliký poklad! – Já jsem hned pospíchal vám povědět – druh tam zůstal a hlídá, dobře ukryt v houští…"

„Výborně, Etrichu!" pochvaloval Dankwart. „Přinesl jsi skvělé zprávy, dostaneš zaslouženou odměnu."

V kupeckém ležení nastal čilý ruch. Velitel Dankwart uděluje poslední rozkazy před výpravou…

Na břehu Bobří řeky u hráze stojí starý Chunzák, opřen o svou těžkou kálačku. Je zakryt houštinou, ale může dobře pozorovat vše, co se děje v kupeckém táboře.

Uviděl vracejícího se špehouna.

Chunzák sebou prudce hnul a již pospíchá, třebaže kulhavými kroky, na bobří hráz, která je téměř celá skryta za ohybem řeky. Uprostřed hráze popadl velikou větev, kterou už prve uvolnil, a s napětím veškeré síly ji vytáhl a hodil z hráze. Objevila se v hrázi dutina, do níž se voda vírem hrnula. Chunzák vytáhl ještě několik uvolněných větví. Ty, které vázly, přeťal sekyrou. Teď již musil ustupovat po hrázi, aby ho dravý proud nestrhl.

Nadržená voda se rozhučela. Klokotným proudem rvala kameny, hlínu, drobné větve a hnala se protrženou hrází dolů. Chunzák vytahuje nové a nové větve, ruší mohutnou bobří hráz a divá povodeň trhá pak už sama zbytky hráze a odnáší je vzrůstajícím proudem.

V kupeckém ležení čtyřicet ozbrojených mužů stojí v tlupě kolem velitele Dankwarta, jenž jim právě slibuje bohatou odměnu, provedou-li nastávající úkol podle jeho rozkazů.

Najednou tlupa rozpačitě poskakuje: „Kde se tu vzalo to mokro? Vždyť stojíme ve vodě?“

Otrok u ohniště křičí: „Oheň hasne!“ a skáče sem tam okolo syčícího ohniště, z něhož se valí sloup bílé páry.

Někdo vykřikl:

„Ve stanech je voda! Zachraňte zboží!“

V ležení je už vody po kolena.

Zmatek vzrůstá. Dankwart, červený zlostí nad nenadálou pohromou, brodí se vodou a ukazuje na loďky:

„Chytejte lodice, uplavou nám!“

Muži odnášejí mokré balíky a pytle z ležení na výše položená místa u lesa. Někteří honí lodice, které jim vzala nenadálá povodeň.

Výprava nemůže vyrazit. Budou mít až do tmy co dělat.

V lesnatém sedle mezi Chlumem a Medníkem namáhavě se prodírá divočinou obětavý Chloupek.

Teče z něho, jako by právě z vody vylezl. Trním a ostrými větvemi poškrábaný mladík nabral teď dechu a rozhrnul lískové mlází. Vypadl na volnější místo a stojí – probůh! – naproti silnému medvědu.

Huňáč, vyrušený v své samotě, mrzutě zabručel a postavil se na zadní nohy.

Chloupek se díval na medvěda vyjeveně. V prvním okamžiku ani nemohl pochopit, že se tu tak znenadání před ním objevil.

Medvěd udělal několik kroků proti mladíkovi. Avšak Chloupek nemá na zápas ani pomyšlení. Uskočil stranou – a již se drápe na strom. Naštěstí se naň vyšvihl dříve, nežli ho medvěd mohl chytit za nohu.

Chloupek se bránil sekyrou, aby medvěd nelezl za ním na strom. Několikrát udeřil medvěda do hlavy, ale pak se už medvěd jeho ranám obratně uhýbal.

Konečně se rozzuřenému medvědu podařilo chytit sekyru do zubů za dřevo u čepele. Chloupek se s ním o sekyru úporně tahal, ale medvěd měl ovšem větší sílu a vytrhl mu sekyru z ruky. To bylo pro Chloupka velmi zlé a namáhal se, aby se zmocnil ztracené zbraně.

Medvěd chtěl Chloupka drapnout za ruku a pustil sekyru z huby. Sekyra buchla na zem.

A již se medvěd hrne na strom. Chloupek se potí ještě víc než prve, ale zuby mu rozčilením cvakají jako za největšího mrazu.

Medvěd leze až k němu a rozvírá strašnou tlamu. Chloupek se vytáhl ještě kousek výše, ale pak se pustil a spadl do mechu. Ležel okamžik jako v bezvědomí.

Než mohl jen pomyslit na záchranu, buchlo něco vedle něho, až země zaduněla – a medvěd mu leží za hlavou!

Chloupek okamžitě vyskočil, ale medvěd byl ještě čilejší: popadl ležící sekyru do huby, zuřivě se do ní zakousl, aby se jí pomstil za rány, které mu dala – a upaloval s ní do lesa!

Překvapený mladík stál jako zdřevěnělý hezkou chvíli, až nezbylo po huňáči ani slechu.

„Vzal mi sekyru, lupič!“ odlehčil si Chloupek, ale byl rád, že příhoda takto dopadla.

„Bohové mne zachránili!“ šeptal.

Kéž by mu již nepřišla do cesty žádná překážka a podařilo se mu přivésti včas pomoc Nikovi a ostatním věrným druhům! – tak se cestou k Vyšehradu modlil Chloupek, odhodlaný i život nasadit pro své přátele.

Zlaté údolí není veliké. Zarostlo stromovím a malý potůček se v něm vine jen jako nitka.

Na několika místech jsou vyhloubeny jámy a vedle nich nakupeny hromady písku. Je to pustý, divoký a pochmurný kraj, široko daleko neobydlený.

Slunce už dávno vyšlo.

Před jeskyní sedí několik mladíků u malého ohně.

Nikdo sem nezabloudí, po všechen čas nepřijde sem živá duše.

Přesto třeba Zlaté údolí dobře hlídat. Lesní chlapci jsou pyšní na svůj objev a střeží jej bedlivě. Zítra nebo pozítří sem přijede královská stráž, která od nich převezme nashromážděný poklad – věno Nikovy sestry.

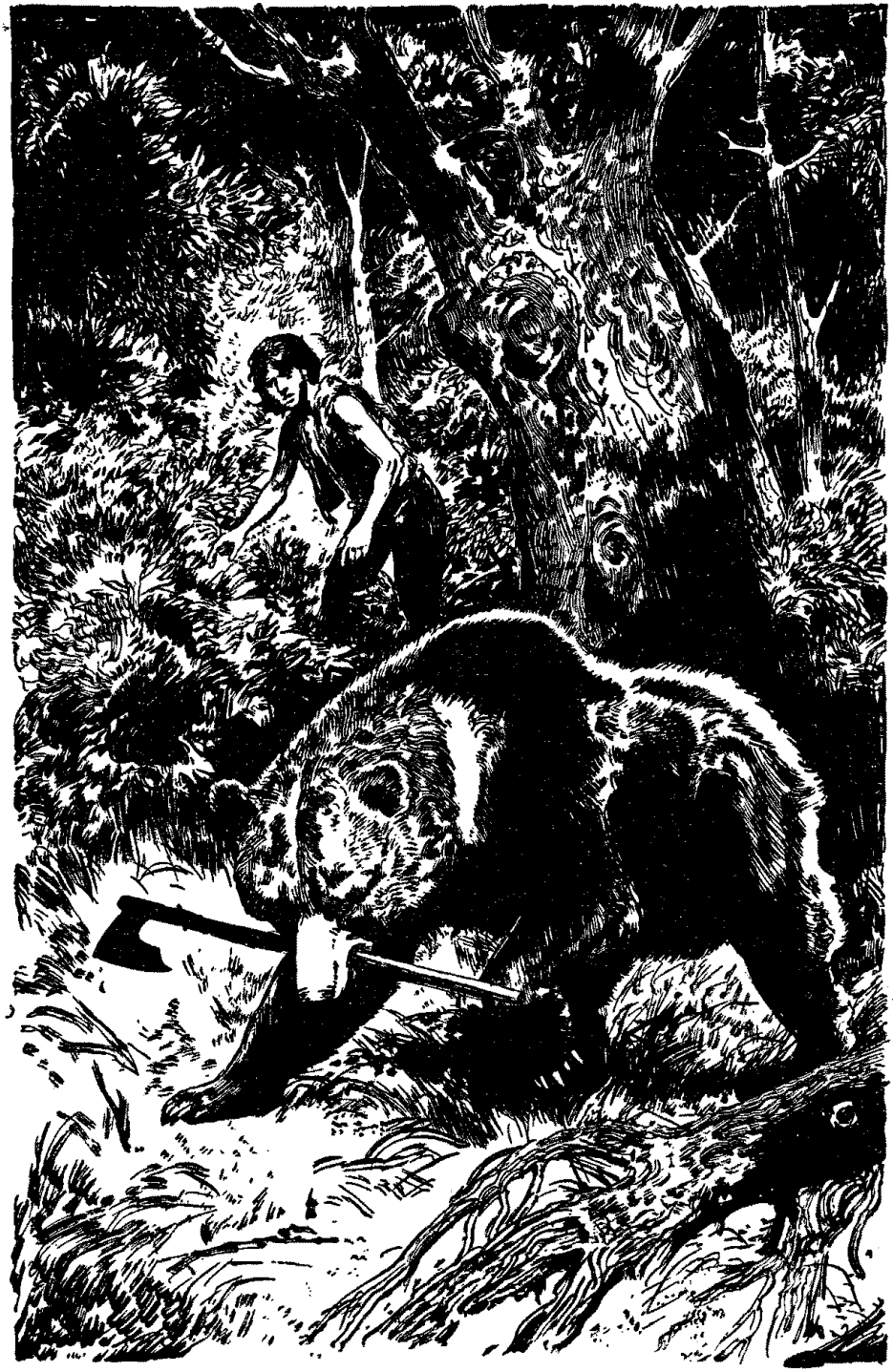
Nik je šťasten, že může Sámovi nabídnout knížecí poklad. Nikdo pak nebude moci Květu pomlouvat, že je chudačkou na královském stolci.

Pojednou přibíhá hlídka a vzrušeně hlásí, že se blíží nějací ozbrojenci.

„Což by tu byli již Sámovi lidé?“ nejistě se táže vůdce lesních chlapců.

„Přicházejí z polední strany!“ oznamuje hlídka.

„To nemohou být oni! Naši přece přijdou od půlnoci!“ překvapeně volá Nik. „Buďte připraveni a všichni na místa!“

Nik se vracel s hlídkou na její stanoviště, aby vyzkoumal sílu a úmysly ozbrojené tlupy. Ale daleko nedošel. Z houštiny naň vyskočili ozbrojenci a ťali po něm meči. Mrštný Nik vykřikl poplašné heslo a přikrčiv se proklouzl mezi dvěma stromy blízko sebe rostoucími; pak několika skoky vběhl do ležení u jeskyně.

Jeho hoši stáli už připraveni k boji, ale rozvážný Nik hned viděl marnost všeho odporu. Proti několika lesním chlapcům se hnala veliká přesila. Zbraně zatřeskly a ozval se výkřik raněného.

Nik hlasitě zavolal:

„Hoši, marně se bráníme! Život je dražší než zlato – dáme jim je!“

Lesní hoši složili zbraně.

Ryšavý Dankwart obíhal s vytaseným mečem okolo zajaté tlupy. Byl všecek rozradostněn rychlým vítězstvím. Poručil zajatce odzbrojit a svázat jim ruce.

Pak nedočkavě vlezl do jeskyně a vynesl dva pytlíky zlata. Jeho druhové vynesli zbytek zlatého pokladu.

Kupecký zástup se seřadil dokola. Dankwart, zlatý poklad i zajatci byli uvnitř kruhu. Raněný Holec, statečný vůdce hlídky v Zlatém údolí, sténal pod stromem nepovšimnut.

Teď, když byla kořist zabezpečena, ukázal se podlý Dankwart v pravé podobě. S posupným úsměškem vítězného násilníka si prohlížel pytlíky, potěžkával je a spokojeně mručel. Když svou lakotu potěšil, postavil se proti bledému Nikovi.

„Pěkně jste nám to, hoši, připravili, děkujeme! Hahaha! Nenadáli jsme se, že si z vaší prokleté země odneseme tak hezký dárek. Však nás tu víckrát nikdo neuvidí – tohle nám už postačí! – A co s vámi, holoubkové?“

Dankwart se obrátil k své družině a vyzval ji k poradě, co učinit se zajatci.

Neradili se dlouho. Všichni byli zajedno v tom, že zajatce třeba ubít – takový byl odevždy mrav u poctivých Franků!

Z lesní dálky sem dolehlo táhlé vlčí zavytí. A kdesi na jiné straně vlk odpověděl.

V té chvíli Nikovi zaplály oči. Nepatrnými posunky upozornil své druhy, aby dávali pozor.

Vlci opět zavyli.

Kupci si toho nevšímali a chystali se pobít zajatce. Dankwart si neodepřel zlomyslnou radost, aby ubohé na konec ještě neponížil. Ohlásil jim ortel.

Viděl, že bezmocní mladíci vyslechli ohlášení smrti bez pohnutí. Popudilo ho to a křikl:

„Budete ubiti jako myši!“

„Nebudeme!“ ozval se rázně za všecky Nik.

„Čeho se opovažuješ, pohanský pse? Pojdeš první!“

Nik pohleděl pevně na kupeckého vůdce a vmetl mu do očí odvetu:

„Jste bídní lupiči a teď nás chcete ještě bez příčiny zavraždit.

Ale naši bohové jsou mocní, a sáhnete-li na nás, pomstí nás krutě!“

Frank se uštěpačně rozesmál:

„Hahaha! Pohanští psi štěkají. Uvidíme hned, jak vám vaši bůžkové pomohou! Kde jste, Perune, Svantovíte, Radegaste, a jak se všichni jmenujete? Pomozte přece těmto –“

Vlčí zavytí se táhlo hlubokým lesem a přerušilo Dankwartovy hrozby. Znělo nějak podezřele. Ozývalo se z několika stran a blížilo se.

Náčelník lesních chlapců neustoupil před hrozícím Frankem, jenž mu vytaseným mečem mával kolem hlavy.

Dankwart byl zklamán. Byl by se rád pokochal pohledem na třesoucí se prosebníky, ale u žádného ze zajatých se nedočkal projevu slabosti. I raněný Holec, jenž ležel zkrvácen na trávě, volal na Dankwarta:

„Styď se, nectný lupiči!“

„A ty zhyň, pohanský pse!“ vzkřikl Dankwart, a vzteky se necítě, hnal se s napřaženým mečem po ležícím chudákovi.

Duchapřítomný Nik mu nastavil nohu – Frank upadl na zem. Meč mu vyletěl z ruky. Nik v mžiku přiskočil k meči a šlápl na jilec, takže se čepel vzpříčila, a rychle si o jeho ostří přeřezal pouta na rukou. Několik lesních chlapců se zatím vrhlo na ležícího kupce. Třebaže měli ruce svázané, zabránili mu vstát.

Překvapení Frankové hleděli několik okamžiků strnule na to, co se děje. Když se vzpamatovali a chtěli zbraněmi zaútočit na vzpurné zajatce, bylo již pozdě. Aby nezranili svého vůdce, jenž sebou zmítal v chumlu lesních chlapců, nemohli užít své převahy. Uvolněný Nik již také jednomu druhovi přeřezal provazy a oba teď zbraněmi hájili obklopenou tlupu proti celému zástupu nepřátel.

Pojednou zazněl z lesa strašný pokřik a do Zlatého údolí se ze všech stran hrnulo vojsko jako vše drtící povodeň.

Už se míhají zbraně, meče bijí, štíty duní. Kupci i jejich otroci padají.

Frankové jsou překvapeni, že se ani mnoho bránit nemohou. V mžiku jsou zajatci osvobozeni a ještě pomáhají bojovat. Řinkot zbraní brzy umlká a vojenská posádka z Vyšehradu, vedená zářícím a výskajícím Chloupkem, slaví vítězství.

Kupci jsou zničeni. Ani jeden nevyvázl.

Všichni zbývající, kromě patnácti mrtvých a několika raněných, šourají se klečíce po zemi a prosebně zvedají ruce.

Chloupek se objímá s Nikem.

Dankwart leží v trávě těžce raněn. Cítí, že ztratil vše. Sám vypustí za chvíli duši a jeho druzi budou od vítězů nelítostně ubiti.

Posledním dechem volá:

„Zvítězili jste – ale ne nadlouho! Třes se, králi Sámo! Dagobert zvedne meč – Zličané i Charváti půjdou s námi – už nám dali slovo. – Padnete, vy psi…!“

Ale jeho slov si nikdo nevšímá.

Vzplál veliký táborový oheň, zazněly vítězné písně.

Nik srdečně děkoval veliteli královské posádky za všecky své zachráněné druhy i za zachráněný zlatý poklad.

Celé odpoledne si vítězové měli o čem povídat a poražení se chvěli strachem o svůj život.

Tu noc málokdo spal, ač byla tichá a teplá.

Ráno se ještě z lesů kouřilo, když vojíni nastoupili zpáteční cestu na Vyšehrad.

Nik ohlásil zajatým kupcům, na čem se večer dohodl s velitelem vojenské čety.

„Frankové, jste cizinci v této zemi, ale nechovali jste se jako hosté. Honosíte se nad nás, že máte lepšího boha než my, avšak vaše srdce jsou plna jedu a lačnosti. Zlato vás svedlo a zlato vás zahubilo. Zvítězili jsme, ale nebudeme se vám mstít. Darujeme vám život. Vraťte se svobodně do své země a mezi nás již nikdy nechoďte, ani naše sousední kmeny proti králi nepodněcujte. Podruhé by se vám zle vedlo!“

Kupci plačky děkovali za udělenou milost a přidali se k vojenskému zástupu, který táhl na Vyšehrad.

Lesní chlapci vyzvedli Nika a Chloupka na ramena a nosili je s veselým hlaholem kolem táborového ohně.

Jásavý zpěv zněl lesem do daleka.

SNĚM NA VYŠEHRADĚ

Na Vyšehradě je dnes hlučno. Koná se obvyklý letní sněm přede žněmi.

Sámo každoročně vítá na svém sídelním hradišti nad Vltavou staršiny rodů a vladyky (vynikající staršiny) ke sněmu. Podobné sněmy se konají i v ostatních zemích Sámových, v Charvátech, v Zlicku, na Pšovsku, v Lučanech a jinde. Nebyl-li král nějak zaneprázdněn, býval jim vždycky sám přítomen.

Královští úředníci si tu vyřizují daňové pohledávky, upomínají dlužníky, slevují nebo zvyšují stanovené dávky podle změněných poměrů. Všeliké různice mezi rody se odklízejí přímou dohodou staršinů a vladyků. Větší spory musí arci urovnávat sám král. Také se projednávají otázky vojenské a bezpečnostní, střežení kupeckých stezek a tržišť, vybírání cel a výsady cizích hostí.

Takový sněm trval obyčejně několik dní. Tentokrát (roku 631) se protáhl přes týden. Všechny účastníky rozrušoval spor dvou rodů, Holasiců s Vršovci. Obě strany byly neústupné a rozhořčeně stály proti sobě, nedbajíce přátelských domluv. Obě si už mezi přítomnými sněmovníky získaly mnohé pomocníky.

Sámo jest již mrzut. Zvedl se a dlouhými kroky přechází pod stinnou, právě kvetoucí lípou. Její koruna hučí tisíci včel.

Všichni, kdo krále znají, vědí už, že připravuje rozhodnutí. Sámo si nakroutil kníry, několikrát stáhl rty a pak se postavil před svůj stolec, okrášlený umělými řezbami.

„Hanba, hanba, hanba!“ vykřikl tak silným hlasem, že ve sněmu hned nastalo ticho.

„Sotva jsme se osvobodili, už se mezi sebou škorpíme! Vězte, že mnoho nepřátel kolem nás číhá na příležitost, aby si nás podmanili! Nezůstane jim skryto, že se nedovedeme porovnat v pokoji, že se hašteříme a tím že upadá naše síla. Radovat se budou nepřátelé, až uslyší, že krevní msta hrozí roztrhnout české rody na dvě strany, které jedna druhou povraždí! Což nepozorujete, slepí, že se vrháme do záhuby? Proto jsme v těžkých bojích krváceli, aby teď bratr bratra udával? A proč to všechno? Zdaliž není k smíchu, že spor tak krvavý vznikl – pro zajíce?! Vzpamatujte se!“

Sámův hlas zněl mohutně a opravdu otřásal svědomím sněmovníků.

„Uvažte jen," horlil Sámo dále, „jak nepřátelství Vršovců proti Holasicům začalo! Slyšte mě, povím vám to krátkými slovy! Chlapec z rodu Holasiců – výrostek ještě nepřijatý mezi muže – zranil na lovu zajíce. Hoch pronásledoval zajíce, ale ten zaběhl na pastviny Vršovců, kde jakýsi pastevec zajíce chytil a dobil. Hoch žádal pastuchu o zajíce, ale Vršovec se mu vysmál Výrostek uhodil pastuchu holí přes hlavu. Vršovec vykřikl a padl na zem zabitý. Přiběhli ostatní pastýři, kteří byli nablízku, a dohonili hocha, když už byl na území svého rodu. I zabili ho v svém hněvu. Nazejtří se oba rody bojovně srazily. Víte už, že v bitce dva muži padli a čtyři byli zraněni. To však ještě nebylo dosti. Rozlícení Vršovci vpadli jako vlci do dědiny holasické, odkud byl ten nešťastný hoch, a řádili tam jako Avaři.

Dvanáct chalup vypálili a patnáct lidí ubili. Přiběhli Vranovici, hlukem přivolaní, aby krevní mstu smířili, ale Vršovci spálili ještě pět chalup a zabili nových sedm Holasiců, mezi nimi tři děti…

Prolitá krev volá o pomstu a zbylí Holasici se nyní vztekle připravují, aby přepadli Vršovce a pobili je… Kdy se ten zápas skončí? Obě strany získaly pomoc u přátel, a tak se nám rozrůstá válka, jakou jsme ani s Avary neměli – válka do vyhlazení, válka bratrů s bratry!“

Rozhorlená Sámova slova způsobila v posluchačstvu veliké pohnutí. Všichni dávali králi za pravdu a uznávali, že krevní msta nese zhoubu mezi rody a oslabuje národ.

„Slyšte teď mé rozhodnutí!“ znova zahřměl Sámo a pozvedl do výše vytasený meč. „Od této chvíle zastaviž se veškeré nepřátelství mezi oběma rody a vyobcován budiž, kdokoli by svár tužil a mstu

živil! Předstupte sem oba vladykové a tu, před celým sněmem, podáte si ruce! Prohlašuji od této chvíle mír a pokoj mezi Vršovci a Holasici!“

Prostranný dvůr zabouřil pochvalným křikem uspokojeného množství. Lubigoj, vladyka Vršovců, všecek rudý a rozčilený, vložil svou ruku do ruky bledého a pohnutím se třesoucího Holasice. Král sklonil meč a držel jej nad spojenýma rukama obou vladyků. „Sláva! Sláva! Nechť žije mír!“ zaburácelo sněmovním zástupem. Všichni si oddechli, že zlý spor je konečně Sámovým rozhodnutím šťastně ukončen. Přítomní Vršovci sice ještě vyměnili s Holasici urputné pohledy, ale to byly projevy už jenom nucené a na odiv, aby se neřeklo, že si hned padli do náručí.

Sámo spokojen sedl na stolec pokrytý kožešinou a vypil pohár medoviny, který mu otrokyně přinesla z paláce.

„Když se nám toto podařilo,“ pověděl Sámo k družině, „mohli bychom ještě dnes skoncovat i půhon (žalobu) Milgostův. Zavolejte žalobce Milgosta i Soběslava, jím na soud pohnaného!“

Stařešina Milgost hned vystoupil ze zástupu a v hrdém postoji vyčkával soud o své žalobě proti Soběslavovi.

Trubač zadul do rohu a hlasatel již vyvolává Soběslava, aby se k soudu postavil.

Však už ho přivádějí. Stařešinové odtahují lavice, na nichž seděli, aby pohnaný mohl projít až pod královský stolec před posvátnou lípou.

„Mluv, Milgoste!“ vyzval Sámo žalobce.

„Slyšte mne!“ volal Milgost ke sněmu pevným hlasem. „Pokutu uznejte za spáchané bezpráví! Poslal jsem svého raba, aby pásl dobytek. Uznávám, že nehlídal dobře, neboť stádo přešlo Rokytku – to je mezní potok, který odděluje pozemky našeho rodu od pozemků rodu Soběslavova. Pravda, dobytek se popásl na jejich pastvině, ale – věřte mi! – škoda nestojí ani za řeč. Tehdy Soběslav, jsa na lovu, přišel na to místo, mého raba psy uštval a zabil… Nemůže to popřít Soběslav, zde přítomný. Vizte jej a právem najděte, že mi za ubití otroka má složiti náležitou pokutu…“

„Je pravda, Soběslave, co jsme od Milgosta slyšeli?“ zeptal se Sámo.

„Tak se stalo!“ přiznal Soběslav a sklopil oči.

„Nuže, uraďte se, kmeti, o nálezu!“ přikázal král, povstav ze stolce.

Kmeti, zasloužilí to stařešinové a vladykové, seděli blízko krále a na jeho vyzvání sestoupili se k poradě. Neradili se dlouho. Skutek byl zjevný a nález musil odpovídat starým obyčejům a zvyklostem. Zprostřed kmetů vystoupil muž, (který byl jejich mluvčím. Uklonil se králi a hleděl k němu. Sámo mu pokynul, aby přednesl soudní výrok.

„Veliký králi, slavný sněme, Milgoste i Soběslave! Poslyšte nález soudu! Známo všem, že potok Rokytka je mez pozemků obou stran. Proto, Milgoste, neučinil jsi z nevědomosti, když jsi pásl na pozemku rodu Soběslavova. Přisvojil sis jejich vlastnictví! Soběslav pak ti zabil raba, dopadnuv ho při skutku. Proto je Soběslav osvobozen z viny a tobě nenáleží náhrada za ubitého otroka. Ani kdyby to byl býval člověk svobodný, nenáležela by ti zaň pokuta v takovém případě. Avšak tys, Milgoste, myslil, že můžeš olupovat Soběslavův rod o jeho vlastnictví, a pásl jsi na jeho půdě. Tím ses provinil a za pokutu ti budou odňaty pozemky od potoka Rokytky až k hořejšímu lesu. Budou připojeny bez náhrady ke statku královskému."

Řečník se opět králi poklonil a odešel na své místo mezi kmety.

„Takové je právo!" souhlasně znělo mezi shromážděnými. Všichni byli se soudním nálezem spokojeni. Že nějaký rab ztratil život, to nestálo téměř za povšimnutí, avšak sebemenší porušení vlastnické držby rodů bylo tehdy těžkým zločinem.

Soběslav pohlížel vítězně na poraženého žalobce. Zamračený Milgost zaťal zuby a tlačil se do pozadí mezi své zklamané přátele. Reptat se neodvážili.

Nakonec byli k soudu přivedeni ještě dva zloději dobytka. Zapírali, všemi bohy se zaklínali, že nic neukradli. Proto sněm rozhodl, že bude vykonána očista z obvinění neboli boží soud, a to vařící vodou.

Otroci připravili oheň a zavěsili naň kotlík s vodou. Až se bude voda vařit, vhodí některý kmet do kotle kámen. Nařčení zloději budou pak vyzváni, aby holou rukou kámen z kotle vytáhli. Jsou-li vskutku nevinni, nic se jim nestane: boží voda jim neuškodí. Opaří-li si však ruce, žádná škoda, ježto boží soud zjevil jejich zlodějství.

Všecky přítomné zajímaly přípravy k této očistě. Pozorují tiše práci otroků i prohlížejí si oba zloděje, kteří, jsouce hlídáni stráží, posupně hledí do země.

Kdo se to protlačuje zástupem až do přední řady ,k samému královskému stolci? Hle, jakýsi vetchý stařík tu přešlapuje a vydří čepici rozpačitě v rukou muchlá. Král ho již zahlédl a poznal.

„Aj, tys tu opět, starý brachu?“ promluvil naň Sámo vlídně.

Teď si staroch dodal odvahy a skoro naráz vyhrkl:

„Přicházím poděkovat, jasný králi…“

„Zač?“ tázal se Sámo.

„Mám již zase všechen svůj poklad, všecko mám, nic neschází… Bohové ti žehnejte, králi náš, za moudrou radu tvou!“

S velikým dobrořečením a klaněním vzdaloval se staroch od královského stolce, zatlačován jsa tísnícími se sněmovníky. Sámo za ním hleděl s úsměvem. Vzpomněl si, že před několika dny přišel tento staroch sem k němu, aby mu poradil v těžké příhodě.

Ztratil se totiž ubohému starci poklad, který si zakopal na zahradě. Měl nějaké krásné zbraně a šperky po svém synovi, který je ukořistil v bojích s Avary, ale nedávno zemřel. Staroch, obávaje se o tyto cenné věci, myslil si, že je nejlépe ukryje, když je zakopá. Ale naneštěstí ho někdo uviděl a poklad mu vybral.

„A máš na někoho podezření?“ zeptal se tehdy Sámo zarmouceného starocha.

„Mám!“ odpověděl. „Nikdo jiný to neučinil nežli můj soused – avšak důkaz nemám…“ A staroch měl oči plné slz.

„Nuže, dojdi k němu,“ poradil Sámo po chvilce přemýšlení, „a řekni mu, žes na své zahradě zakopal jen polovinu svého pokladu, že však bys rád ukryl i ostatek. Zeptej se ho na radu, máš-li tam zakopat i druhou část svého pokladu. A přisvědčí-li, uvidíš, že tam pak v úkrytu najdeš zase svůj starý poklad, jak jsi jej tam zakopal!“

Staroch tedy hned učinil podle rady královy a chtivý soused neměškal a honem uložil vybraný poklad zase nazpět do zahrady, aby získal – jak doufal – po čase poklad celý, dvojnásobný. Avšak staroch si včas svůj poklad zase vyzvedl a byl šťasten.

Zlodějský soused neměl nic.

Z myšlenek vytrhlo krále Sáma trojí zatroubení. To bylo znamení, že někdo stojí před bránou a žádá o přístup ke sněmu.

Někteří z královské družiny se hned šli přesvědčit k bráně, kdo to přijel tak opožděně.

Za chvíli přiběhli zpět a udýchaně hlásili:

„Veliká novina, jasný králi!“

„Co je, povězte!“

„Poselstvo franského krále Dagoberta stojí před bránou a žádá o vpuštění…“

Tato neočekávaná zpráva způsobila ve sněmovním shromáždění veliký rozruch. Mžikem se rozneslo do všech končin vyšehradského

hradiště, že přišli poslové mocného franského krále, západního souseda slovanské říše Sámovy.

Sámo seděl na stolci, jsa opřen o opěradlo. Byl klidný. Jen oči přimhouřil.

Již chtěl dát svolení, aby byla brána otevřena a poslové počestně uvítáni, když se přihnal vrátný se dvěma vojíny.

„Jasný králi!“ volal vrátný. „Divní hosté se k nám hrnou.“

„Vypravuj, Těchu!“ kázal Sámo.

Všichni sněmovníci ztichli a pozorně naslouchali.

„Bylo nám poručeno střící brány v době sněmu a nikoho nevpouštět. Před chvílí přijela tlupa jezdců. Hned jsem poznal, že jsou to cizinci, a zatroubil jsem. Volal jsem na ně, co chtějí. A přední z těch jezdců začal křičet, abych jim ihned otevřel bránu, že nebudou čekat před vraty. Mluvil dost dobře naším jazykem…“

„Nu, co dál!“ pobízel Sámo.

„Ostýchám se to říci,“ nesměle se omlouval vrátný.

„Poroučím ti, abys vše věrně vypověděl!“

„Na tvůj rozkaz, jasný králi!“ podvolil se vrátný Těch a vypravoval dále: „Řekli, že jsou poselstvo franského krále Dagoberta a – povím to jejich vlastními slovy – přední z nich na mne volal: »Nekřápej a spěšně otevři bránu! A svému pánovi jdi vyřídit, že mocný král Dagobert žádá o zadostučinění za zločin, který byl spáchán na jeho kupcích, když putovali po Bobří řece.«

A když jsem zůstal jako vyjevený nad tou drzostí, dodal: »No tak, hni sebou, starý jezevče!«

To jsem se obrátil a běžel jsem k tobě, králi!“

„Dobře!“ pochválil Sámo vrátného a seděl klidně dál na stolci s očima přivřenýma.

Sněmovním shromážděním zabouřila nelibost nad drzým chováním franských poslů, nicméně všichni potlačovali své pohnutí, vědouce, že franský král je mocný panovník, s nímž radno žít v míru. Napjatě očekávali, jak se zachová Sámo.

Sámo se konečně pohnul, jako by chtěl vstát, ale řekl jen:

„Takto vaříte vodu? Vždyť vám zatím oheň uhasl!“

Otroci hned znova oheň rozfoukali.

Za chvíli se vrátný osmělil zeptat:

„Co poroučíš, jasný pane!“

„Nic!“ řekl Sámo úsečně. „Nezdvořákům neotvírej! Ani vidět je nechci…“ A obrátiv se k své družině, dodal: „Sám o pořádek v své říši dbám a netřeba mi k tomu Dagobertových pokynů!“

Vrátný odešel.

Brána Vyšehradu, ozdobená třemi prapory, zůstala zavřena.

Jezdci před bránou chvíli čekali. Když nikdo neotvíral, volali a bušili na ni. Ale na hradišti bylo ticho, jen stráže obcházely palisádu, nic si nevšímajíce netrpělivých cizinců před bránou.

Vůdce franského poselstva hněvivě odplivoval. Viděl už, že Sámo je úmyslně odbývá a že jim otevřeno nebude. Zklamaně tedy obrátil koně, a těžko skrývaje v sobě zlost, vedl svou družinu od Vyšehradu.

Frankové odtáhli s nepořízenou a jako politi studenou vodou.

Těšili se na královské pohoštění a příjemný odpočinek po dlouhé cestě, a teď musí o hladu nastoupit zpáteční cestu!

Jezdci hlasitě reptali proti svému vůdci Sicharovi.

On je však utišil:

„Hle, tam dole je osada blízko Vltavy! Tam si odpočineme, a co hrdlo ráčí, sobě dopřejeme.“

„Voda se vaří!“ zvolali otroci na vyšehradském hradišti.

DVA KRÁLOVÉ

Na vltavském břehu v Podskalí sedí tři muži na převrácené loďce a dívají se, jak nazí hoši loví ryby.

Je pěkný den. Slunce ještě stojí nevysoko, takže je docela příjemné nechat se opalovat jeho paprsky.

„Sotva jsem toho sumce unesl, jak byl těžký,“ prášil trochu jeden z mužů, jak je obyčejem u rybářů. „Však se hodil zrovna k večeři!“

„Hospodář se radoval, že může uctít nenadálé hosty,“ potvrzoval druhý. „Pochutnali si znamenitě.“

„Však takoví sumci jako tady pod Vyšehradem nejsou nikde,“ přidal třetí. „Bozi ti, Čekane, popřáli dobré kořisti, poděkuj jim! Co živ jsem tu ještě tak velikého sumce neviděl…“

„Vždyť já také, Škrate, ještě nikdy takového klacka z vody nevytáhl!“ přiznával Čekan. „A na udici! Považte, přátelé, na udici! Ukroutil jsem si z drátu silný trojháček, vzal jsem krátký silný prut k vrhání přes hlavu – to víte, že s dlouhým prutem bych sumce nevytáhl – a zajel jsem si tuhle k Botiči. Včera odpoledne se pěkně za-

chmuřilo jako před bouřkou, a to je nejlepší lov. Začal jsem vláčet udici ve vodě hezky pomalu. Chvílemi jsem ji zdvihl a opět spouštěl, abych přivábil sumce k hladině.“

„Cos dal na udici, Čekane?“ chtěl vědět třetí společník, Klen.

Šťastný rybář ochotně pověděl:

„Nejdříve jsem napíchl žábu – a nic ani nezaťukalo. Dojel jsem až skoro pod hradiště – jak je tam to rákosí u břehu – a zavěsil jsem na udici železnou rybičku.“

Čekan vyňal z váčku umělou nástrahu v podobě rybičky, omotanou třpytivou, jako zlatou nití. Oba druzi ji prohlíželi s velikým zájmem.

„Tak na tohle se chytil?“ podivovali se.

„Ano, na to!“ potvrdil Čekan hrdě.

„A ještě jsem měl v zásobě škeble, na ty jdou sumci také dobře… To víte, braši, že sumec řádil, když se mu trojháček zadrhl ve chřtáně. Rozhoupal mě, div mi loďku nepřekotil. Čekal jsem, až se unaví, a pomalu jsem přitahoval. Když jsem ho měl blízko, zachytil jsem ho hákem, ale zas mi vyklouzl a divoce ve vodě rejdil. Za chvíli jsem ho znova chytil hákem za skřeli a přitáhl si ho k loďce. Druhou rukou jsem ho popadl za druhou skřeli a tahal jsem ho do loďky, až se mi voda nabírala. Naštěstí jel zrovna okolo Trebek a pomohl mi sumce ubít. Byl by mi snad loďku rozbil.“

„Hle, volají nás!“ vzkřikl Klen a ukazoval k nedalekým chalupám.

Tři muži zanechali besedy a pospíchali domů.

Na malé návsi svítí dva bílé stany a před nimi stojí několik cizinců. Jsou z tlupy franských poslů. Stařešina Vševlad je u nich a všemožně pečuje o jejich pohodlí. Ale těžko se s nimi dorozumívá. Cizinci znají jen několik slov z jazyka slovanského a musí používat posunků. Jejich vůdce Sichar, jenž mluví dobře slovansky, není právě mezi nimi.

Cizinci jsou v dědině hosty. Přijeli včera a brzo prý zase odjedou.

Stařešina jen září štěstím, že jsou hosté s jídlem spokojeni. Teď však ještě něco chtějí, a nikdo neví co. Ukazují na sebe a zase chytají zdejší muže za oděv, jako by je chtěli o šaty oloupit – a přitom se usmívají!

„Kdožpak jim může rozumět? Vždyť oni nemluví – jsou němci!“ (němí) řekl Trebek a zahoukal na tři muže sedící u Vltavy na loďce. Ti ochotně přišli a hola! – porozuměli cizincům.

„Chtějí, abyste jim půjčili svůj oděv!“ zvolal chytrý Čekan.

„Ano, tak je to!“ vesele přisvědčil stařešina. „Přineste, co máte!“

Sám pak šel domů, aby připravil oděv pro vůdce cizinců, jenž byl u něho ubytován a ještě se nevrátil z ranní vycházky.

Všichni obyvatelé podskalské osady pomáhali strojit cizince. Děti běhaly z chalupy do chalupy a přenášely součástky oděvu, jak bylo právě kde zapotřebí.

Za nějakou dobu byli všichni Frankové za pomoci domácího lidu již téměř úplně oblečeni.

Konečně přichvátal i sám vůdce Franků Sichar. Hned se sháněl po oděvu a ptal se, jsou-li jeho lidé už připraveni, jak jim nakázal.

Stařešina Vševlad pomohl vzácnému hostu se obléci. Jeho drahocenný franský šat zavřel starostlivý Vševlad do truhly. Za chvíli vyšel Sichar před chalupu, přistrojen jako rozený Slovan. Jeho druzi byli už také převlečeni a čekali naň. Sotvaže svého vůdce v přestrojení hned poznali!

Sichar nebyl s některými spokojen a vyloučil je. Vybral si jen šest mužů, kteří vypadali po slovansku nejlépe. Ihned s nimi odešel k Vyšehradu, přikázav ostatním, aby se nerozcházeli a koně pokrmili.

Na Vyšehradě ještě vlály praporce na počest sněmu, právě skončeného. Někteří hosté se již rozjížděli, nevyčkávajíce ohlášeného velikého honu na medvědy. To již také chytrý Sichar zjistil na své výzvědné obchůzce.

Malá tlupa přestrojených Franků přešla po lávce Botič, a vyhnuvši se otevřeným místům, zaměřila řídkým porostem k cestě na Vyšehrad. Tam se ukryli v křoví.

Pasák přihnal k Botiči několik krav a napájel je čistou vodou bystré říčky. Frankové dobře slyšeli jeho zpěv:

„Chodí mladá dívčina
po borečku,
sbírá sobě jahůdky
do hrnečku.

Nasbírala jahůdek
plnou misku,
zranila si nožičku
na strnisku.“

Sichar trochu povylezl, aby lépe viděl na cestu vedoucí úvozem na hradiště.

Nějaká žena nese nahoru košík vajec a s ní kráčí dívka s hrncem medu na hlavě.

Sichar si zase lehl a nepovstal, až když jeho pozornost upoutaly hlučné hlasy. Tlupa selských mužů brala se tu okolo do královského sídla.

Sichar zakýval na své druhy a všichni se prodrali křovím do úvozu, kousek za vesničany hlučně hovořícími. Nedohonili je úplně, nýbrž následovali za nimi opodál jako unavení poutníci.

Stezka se točila vzhůru do kopce a brzo stál celý houfec sedláků i Franků před bránou pevného hradiště.

„No, že již jdete!“ volal na ně vrátný Těch, otvíraje těžká vrata, „od rána vás vyhlížím! V poledne se má vyjet na medvědy, a honci ještě nepřišli!“

Sicharova družina nepozorovaně prošla bránou mezi ostatními lidmi.

Frankové se nenápadně rozhlížejí po hradišti. Hemží se tu množství účastníků ukončeného již sněmu. Hlučný hovor se rozléhá, volání, smích i rozčilené rozprávky. Ze stájí vyvádějí pěkné koně, připravené na zpáteční cestu k domovu, tu se loučí přátelé, objímajíce se a volajíce: „Za rok na shledanou!“ – jinde opékají ovce na rožních, sedíce okolo ohniště a poslouchajíce vypravování starých válečníků. Pod lípou, kde stojí opuštěný královský stolec, zpívá si stařec – asi slepý – kupodivu silným hlasem o slavných bojích s Avary. Se zanícením ho poslouchají mnozí přítomní účastníci těch bitev.

Sichar obhlíží s netajeným úšklebkem nepříliš výstavné chalupy, stojící okolo prostranného nádvoří. Některé jsou ozdobeny řezbami, sloupovím, pavláčkami nebo jsou i omalované. Přistoupil k jedné, do níž vcházelo a z níž vycházelo ,mnoho lidí.

Právě tu čtyři kuchaři nesou koše plné ryb. Sichar se otázal posledního z nich, kdeže je knížecí obydlí.

„Otoč se třikrát a jdi rovně!“ odsekl ve spěchu tázaný, ani se neohlédnuv.

Po této málo vlídné odpovědi se Sichar mrzutě obrátil. Někteří lidé nablízku stojící zaslechli jeho otázku a ozvali se:

„Kdo se to zde ptá po knížeti?“

Sichar vypjal tělo a tvrdě pohlíží na okolostojící.

„Tos ty? Nu, copak chceš, brachu?“

Sichar hlasitě odpověděl: „Doveďte mě ke knížeti, jsem posel krále Dagoberta!“

„Aj – hej – ááá!“

Všichni jsou nadmíru překvapeni touto odpovědí. „Ke knížeti chce, hleďme!“

Hned se sem nahrnulo množství lidu a obstoupili malou tlupu Sicharovu.

„A copak bys rád našemu králi, holoubku?“

Sichar mlčí a hledí na muže pánovitě. Domnívá se, že takto vzbudí úctu. Jeho společníci se již dost bázlivě ohlížejí na vzrůstající zástup. Avšak nikdo na ně nehledí nepřátelsky.

„A povídá, že přichází od krále Dagoberta, vida! Máme to dnes vzácné hosty! Nu, hosty přece třeba něčím uctít – pojďte tedy dále a zasedněte s námi k tabuli!“

„Nechci vaše pokrmy! S vaším knížetem Sámem si přeji mluvit!“

„Nedurdi se hned, holoubku! Nechceš-li s námi pojíst, dobrá, dovedeme tě ke králi. On již bude vědět, co vzkázat tvému Dagobertovi.“

Všechen zástup se hrne přes nádvoří k Sámovu dřevěnému paláci. Sichar je uprostřed houfu a mlčky se mračí ke všem dotazům. Jeho společníci jsou čím dále tím stísněnější a stísněnější.

Před královským obydlím se průvod zastavil. Služebníci stojící na schodech pravili, že král se právě odebral do lázně na dvorku, a odešli s nádobami, aby vodou polévali rozžhavené kameny v koupelně. Dva otroci s březovými metlami čekali před lázní, až král zavolá, aby jej pošlehali. Sámovi jako všem Slovanům byla parní lázeň a šlehání metlami obyčejem nade vše příjemným a nutným.

„Třeba čekat!“ říkají lidé v zástupu a pomalu se rozcházejí.

Sicharovi druzi usedli na široké schodiště. Sichar sám se opřel o zábradlí a prohlížel si hemžící se lid.

Až sem je slyšet zpěv starého guslara pod lípou. Vroucně opěvuje touhu po svobodě, po volné přírodě:

„Do dálek neznámých
prales mě vede,
za hory, za doly,
vítr mě žene.

Oblaka ve výši
cestu mou řídí,

táhne mě řeky proud
ode všech lidí.

Hvězdo má třpytivá,
svítíš mi z nebe,
bez tebe byl bych sám
opuštěn v světě.

Dražší je nade vše
svoboda ptáčku,
zazpívá, zavolá,
kdy chce, svou družku.

Domove ztracený,
vzpomínko sladká!
Nikdy už nestiskne
děti své matka…“

Píseň zní truchlivě do šumu a ruchu nádvoří. Zpěvák sám je tak dojat, že již nemůže dál zpívat. Slzy mu zalévají poloslepé oči a on usedá na drn.

Posluchači naň hledí soucitně. Uhodli, že ta píseň probouzí v starci nějaké truchlivé vzpomínky. Obdarovali guslara a rozcházejí se.

Před královským obydlím zástup vytrval. Lidé jsou zvědavi na to, jak Sámo dnes přijme franské posly. Vědí, jak je včera odbyl.

Konečně se dočkali. Král, koupelí osvěžený, objevil se na pavláčce a táže se, proč k němu přichází tak veliký zástup; vždyť už je po sněmu!

„Vedeme ti, hospodáři náš, posly franského krále!“ ozval se zástup.

„Aj! Tedy nepomohlo, že jsem je včera odmítl?“ diví se král. „Jsou tu dnes opět… Nu, budiž! Jsou vytrvalí – uvidím, čeho sobě žádají. Ale kde je máte? Nevidím mezi vámi cizince!“

Z lidu zaznívají výkřiky:

„Tu na schodech jsou!“ – „Oblékli se za Slovany, aby se dostali na Vyšehrad!“ – „Hle, vlci natáhli na tělo beráncí kože!“

„Zaveďte je k mému stolci pod lípu, přijdu hned, jen se lépe obléknu!“ rozkázal Sámo a vrátil se do síně.

Lid se nahrnul okolo královského stolce. Franští poslové se postavili na prázdné místo uprostřed zástupu a očekávali příchod krále.

Trubač zatroubil na palácovém schodišti a Sámo, přioděn nádherným pláštěm, přichází důstojně špalírem diváků, provázen několika dvořany. Vážně usedá na stolec a chvíli si mlčky prohlíží franské posly.

V jejich popředí vykročen stojí Sichar. Sámo naň hledí zkoumavě a znamená zpupnost v jeho tváři. Přesto se král ovládá a mírným hlasem praví:

„Dalekou cestu jsi vážil – jistě důležité je tvé poselství. Nuže, mluv, poslouchám tě!“

Vůdce franských poslů upřel oči na Sáma a neukloniv se vyřizuje hlasitě, co mu bylo uloženo:

„Veliké jsou vaše hvozdy, ale zvěst o zločinu přece je přeletěla a k hněvu popudila mého pána Dagoberta, nejmocnějšího krále.

V zemi, nad níž ty vládneš, stalo se zpupné násilí našim kupcům, kteří se po Bobří řece pokojně vraceli domů. Mnozí z nich byli zabiti, jiní zraněni a o všecko své zboží tvými lidmi oloupeni.

V žádné zemi křesťanské nechová se obyvatelstvo k cizím hostům tak, jako se stalo zde, kde ty vládneš. Jak odpovíš za takový zločin a jak škodu nahradíš?“

Sámo chvíli mlčel. V mysli užasl nad touto smělou žalobou. Vždyť dobře ví, jak se vpravdě ona příhoda udála. Tehdy, po neslýchaném pychu franských kupců, přišel hned čacký vůdce lesních chlapců na Vyšehrad a vše dopodrobna vypravoval. I velitel výpravy pověděl, jak to bylo. Nestala se přece franským kupcům žádná křivda, naopak, oni se hrubě provinili proti řádům pokojné země.

Při těchto vzpomínkách přelétl mráček přes čelo Sámovo. Král však přesto zachovává rozvážný klid. Opět pokojně praví k Sicharovi:

„Nevím o tom, že by se byla vašim kupcům stala křivda v této zemi. Můj národ nemá ve zvyku cizince olupovat, naopak, je všeobecně známo, že je přijímá pohostinně, pokud jen zachovávají úctu k zákonům a obyčejům našim. Ale pravím tobě, Franku, že naši lidé byli již několikrát ve vaší křesťanské zemi oloupeni a tvůj král jim to nikdy nenahradil!“

Tato slova pronesl Sámo již trochu povýšeným a důrazným hlasem, přičemž pohlížel přísně na franského vůdce. Dodal pak:

„Jestliže byli vaši kupci opravdu u nás oloupeni a snad i zabiti, stalo se to za jejich zločiny. Nicméně vyřiď svému pánu, že v své

říši pořádek zavedu, takže u nás nebude ublíženo žádnému cizinci. Ale jen ať se také on postará o to, aby moji lidé mohli po vaší zemi stejně bezpečně za obchodem cestovat!“

Na to řekl Sichar:

„Hrdou řeč vedeš! Nevíš-li, že král Dagobert je i pánem tvým a má moc ti poručit, co za dobré uzná, a vzdorného potrestat?“

Posluchači trnuli nad smělostí té řeči. Drzý cizinec si troufá králi do očí vyhrožovat!

Sámo sevřel rty, jako by chtěl v sobě potlačit hněv, a zvolal na Franka:

„Je-li Dagobert vskutku tak mocný král, proč nás tedy nezbavil Avarů? Proč dovolil, aby nás po dlouhá léta utiskovali? Jaký to pán, jenž svůj lid ostavuje bez pomoci?“

Sámo náhle povstal a jeho hlas zaburácel jako hrom:

„Nejsem sluhou tvého krále, ale vládcem svobodného lidu! Vrať se ty k svému pánu a vyřiď mu: »Sámo rád uzavře s tebou přátelský spolek na obranu proti Avarům nebo jiným nepřátelům, ale svým pánem tě neuznává a tvých pohrůžek se nebojí!«“

Sámo toto prohlášení své nezávislosti pronesl hlasem plným opravdovosti a důstojnosti, ale také pevného sebevědomí.

Všechen shromážděný lid poslouchal s libostí jeho rozhodná slova a provolával za ně králi slávu.

Když Sichar viděl, že se Sámo neleká jeho hrozeb, rozlítil se a uštěpačně vyprskl smíchem:

„Král Dagobert tvým přítelem? Hahaha, nikdy! Nesluší se křesťanskému králi, aby se přátelil s pohanským psem, nýbrž aby nad ním panoval!“

Tato neslýchaně drzá urážka rozhořčila přítomný lid. Zbraně se zvedly nad hlavy zástupu, který hodlal hned ztrestat zpupného posla.

Sámo mávnutím ruky utišil pobouřený lid. Vyhlásil:

„Nikdo se nedotýkej utrhačného cizince! Není hoden, aby zašel pod vašimi meči.“

Když se zástup utišil, pokročil Sámo proti Sicharovi a ve spravedlivém rozhořčení mu pravil:

„Slyš, zpupný Franku! Jste-li vy sluhové boží a my pohanští psi, tedy že svého boha neposloucháte, bude nám dovoleno vás zuby trhat!“

„Dobře tak! Sláva Sámovi! Sláva našemu hospodáři!“ rozlehlo se hradištěm bouřlivé volání zástupu.

Rozlícený Sichar se již chtěl vrhnout proti králi, ale byl v mžiku povalen k zemi.

Sámo se s opovržením odvrátil a řekl družině:

„Zavolejte otroky vyklizující stáje! Pryč s tímto Frankem!“

Sichar i na zemi se ještě bránil jako vlk a vztekle kopal. Ale již tu byli silní otroci a popadli ho umazaným rukama. Vlekli ho nádvořím za hlučného posměchu všeho lidu. Ostatní Frankové táhli schlíple jako zmoklé slepice za svým vůdcem. Ačkoli nerozuměli rozmluvě svého vůdce s králem, dobře pochopili, že své poselství na Vyšehradě prohráli a že jim nyní jde o krky.

Sichar byl přesvědčen, že ho otroci jistě vedou na smrt, a cestou ještě zlořečil Sámovi, slovanskému lidu, pohanským psům…

Sámo odešel s družinou do svého paláce. Protože nedal rozkaz, aby franský posel byl popraven, otroci vyvlékli Sichara z hradiště a vyhodili ho spílajícího za vyšehradskou bránu.

Jeho polekaní průvodčí se šeptem těšili nadějí, že snad přece nebudou uvězněni… Měli pravdu, nikdo se již o ně nestaral.

Poslové krále Dagoberta odcházejí z Vyšehradu krokem čím dále rychlejším a rychlejším.

Toho dne se stařešina Vševlad velmi podivil svému vzácnému hostu. Vrátil se se svými společníky před polednem znaven a schvácen. Ale nežádal jídla ani odpočinku, nýbrž zhurta křikl, aby mu navrátili jeho oděv.

Všichni Frankové se opět přestrojili do svých šatů.

„Kde jsou koně?“ křikl vůdce poselstva.

Když svolal družinu, Sichar vyskočil na koně a bez rozloučení vyrazil na cestu.

Všecka dědina se sběhla kolem franské tlupy, když sedala na koně. Za chvíli pohltilo cizince lesní šero a jen dusot koní doléhal k sluchu obyvatel tichého Podskalí.

Jezdci zamířili asi nejspíše k nedalekému vltavskému brodu před ohybem řeky.

Opět je ticho a klid v osadě. Obyvatelé jsou zaraženi a potřásají hlavami.

Vševlad sedí na drnovém pažitě pod dubem uprostřed svých přátel. Hovoří o podivných hostech.

Slunce skončilo svou denní pouť krvavým západem. Planoucí obloha až děsí pověrčivý lid.

Hvězdy se jasně třpytí a netopýři poletují kolem stromů. Pražská kotlina se ukládá k spánku.

Na pavlači královského paláce na Vyšehradě stojí žena. Opírá se o dřevěný sloup a hledí přes kolovou hradbu do daleka. Královské sídlo spí, jen stráže bez hluku obcházejí hradiště na skalním ostrohu.

Královna Květa vzhlíží k obloze a se rtů se jí line tichá zádumčivá píseň teskné touhy:

„Hvězdo má třpytivá,
svítíš mi z nebe.
Dávno jsem, rodná vsi,
ztratila tebe!

Domove ztracený,
vzpomínko sladká!
Dávno, co tiskla mě
na srdce matka…“

V keři nad Vltavou se rozepěl slavík. Z jizby je otevřenými dveřmi slyšet dětské zavrnění. Královna se blaženě usměje, pošle hvězdičce polibek a svižně vskočí do tmavé komnaty.

SHLEDÁNÍ

Věru, teď se Chunzákovi jede po Vltavě velmi pohodlně. Žádné bobří hráze, žádné balvany ve vodě ani ošemetné mělčiny. Inu, Vltava je přece jen řeka radosti pro veslaře. Ale Sázava – ta dala Chunzákovi co proto! Ještě má paže jako zpřelámané a celé tělo unavené… Už ani neví, kolik peřejí přejel a kolikrát uvázl na mělčinách. A těch balvanů! Věru, že jen mocný amulet zachránil Chunzákovi loďku aspoň desetkrát před rozbitím.

Když na noc šťastně dojel k Vltavě, oddychl si po namáhavé plavbě z hloubi duše. Ráno pak pokorně obětoval Vltavě a prosil, aby ho donesla šťastně až k cíli. Nu – a jede nyní úplně klidně, takže do večera snad bude pod Vyšehradem.

Chunzák řídil lodici doprostřed řeky a nechal ji unášet proudem. Sedí na dně a hraje si s jezevcem i s bobrem. Nemohl se od svých zamilovaných společníků samotářského života odloučit a vzal je s sebou na dalekou cestu.

Proud přihnal loď ke skalnatým stráním na pravém břehu, kde se na chvilku otevřel pohled do utěšeného údolí Zahořanského potoka. Stačily dva rázy veslem a lodice zase pluje středem veliké řeky. Teď už mizí krásný pohled na pevné hradiště, vypínající se vysoko na ostrohu nad soutokem řek. Lesnaté kopce stále se tísní k Vltavě a provázejí její tok k půlnoci.

Starý Chunzák nezná tuto krajinu a se zájmem se dívá na míjející břehy. Nikde ani slechu po človíčku, po osadě.

Spokojený Avar si pěkně hoví mezi svými zvířaty, až se mu najednou z ničeho nic něco mihne před očima, ale daleko ve výši.

„Ajaj, orel! Copak asi obmýšlíš, dravý ptáku?“ řekl si Chunzák jako pro sebe.

Královský pták krouží s rozpjatými křídly nad vltavským údolím. Snáší se v dlouhých obloucích níž a níže, až je jen tak vysoko, že by naň Chunzák kamenem dohodil. Pojednou se dravec spustil úplně dolů. Chunzák může rozeznat, jak má paňáty roztažené a hlavu nataženou dopředu.

Obě zvířata také již orla zpozorovala. Blecháč se postavil přednímа nohama na okraj loďky a Ocásek rozčilením mhouří oči a hubou zčerstva pohybuje.

Orel vletěl prudce až do vody, takže se na chvilku potopil. Proud ho kousek zanesl, a když se zase vynořil z vody, divoce mával křídly, avšak nemohl vzletět. Měl drápy zaťaty do statného, těžkého kapra, který sebou ve vodě zuřivě mrskal, aby se osvobodil. Orel zaryl paňáty tak silně do veliké ryby, že je teď ani nemohl vyprostit a musil se nechat vléci kaprem po hladině. Namáhal se jistě ze všech sil, aby vytáhl drápy z těžké kořisti, ale kapr ho dokonce několikrát stáhl úplně pod vodu.

Unavený dravec vypětím posledních sil zatřepotal křídly tak mocně, že pozvedl zmítajícího se kapra nad hladinu. Hned mu zasadil zobákem do hlavy ránu, po níž se bezvládný kapr již nebránil. Orlu se teď podařilo drápy vytáhnout a kapr spadl zpátky do vody.

Tam ho orel znova chytil, a drže ho za hřbet, dotáhl ho po hladině na ploché skalisko nedaleko břehu. Položil si těžce zaslouženou kořist na balvan, setřásl vodu s peří a protahoval si křídla v slunečních paprscích.

Chunzákova lodička se blížila ke skalisku. Orel si hleděl svého, jako by o loďce ani nevěděl. Ale když byl Chunzák už velmi blízko, orel vytrhl několik soust masa z kapra, a rychle je zhltnuv, vznesl se i s kořistí vysoko do oblak.

Chunzák napětím při této podívané ani nezamrkal. Dlouho již neviděl něco tak zajímavého.

Další pouť už k ústí Berounky minula bez příhod. Tu Chunzák zastavil u břehu, něco pojedl a trochu se prospal. Blešák s Ocáskem se zatím poohlédli po čerstvé potravě. Bobr ani nemusil hledat; rostlo tu dost pěkných břízek i olší. Však se také dal hned chutě do nich! Jezevec slídil v okolí a hledal brouky, žížaly i červy pod kameny a i dvě myšky chytil. Když potom padl na silné čmeláčí hnízdo a začal v něm řádit, probudil se Chunzák ještě včas, aby mohl utéci před zuřivými čmeláky. Blešák však nedbal štípnutí a s rozkoší si pochutnával na plástvích plných medu a tučných larev.

„Nu pojďte už, pojďte, tuláci!“ zavolal Chunzák svá zvířata do loďky, když je prve písknutím přivolal.

„Tamhle někde už je Vyšehrad!“ poznával Chunzák krajinu, když se postavil u loďky, aby ji sešoupl na vodu.

Bobr vklouzl do vody a rejdil kolem loďky. Funěl rozkoší z příjemné lázně.

U Vltavy pod Vyšehradem sběhl se zástup lidí. Kdekdo v Podskalí přiběhl, ano i z Moráně, z dvorců na Slupi – bůhvíjak se tak honem dověděli, že tu naši chytili franského vyzvědače.

Leží svázaný, tváří do země.

Čekan a Bolek ho hlídají. Vypravují zvědavým divákům, jak cizího chlapa chytili. Teď čekají na stařešinu Vševlada, aby rozhodl, co s ním mají učinit.

„Je to špehoun – bude viset!“ rozumují diváci.

„Jistě se Dagobert chystá k válce.“

„Ten už je dobře připraven!“

„Však náš Sámo ví, jak ho přivítat!“

„Dáme Frankům jako Avarům!“

„Ty mlč! Tobě ještě teklo mléko po bradě, když jsme my pod Sámem Avary honili.“

Ale již přichází rychlým krokem stařešina Vševlad. Čekan s Bolkem mu ihned hlásí svého zajatce.

Stařešina vše bedlivě vyslechl a pak přikázal:

„Dobře jste si, hoši, vedli! Přicházejí zlé doby – je slyšet o válce s Franky. Tento vyzvědač nám může povědět mnoho důležitých zpráv. Odveďte jej ihned na Vyšehrad, kde ho král vyslechne. Ale neubližujte zajatému!“

Diváci se pomalu rozcházeli, hovoříce o blízké válce. Jejich mysl byla naplněna starostí. Franský král je mocný, má velikou říši a všude je známo, jak je ukrutný, on i jeho vojska. Nebyla by to snadná válka!

Stařešina hledí vážně za tlupou mužů, která odvádí zvěda na královské hradiště: Praví k pozůstalým přátelům:

„Věděl jsem hned, že se Frankové strojí k válce, když jsem doslechl, jak zpupný posel urážlivě na sněmu mluvil k našemu králi. Jistě tehdy už i Sámo tušil, že si Dagobert přeje vyvolati válku, v níž by naše kmeny pokořil.“

„Pravdu díš, hospodáři! To, že prý jsme přepadli franské kupce, byla jen záminka ke zpupnému zakročení. Kdybychom byli bývali mrzké kupce za jejich loupež ve Zlatém údolí uctivě vyprovodili, našel by si Dagobert jinou příčinu. Frankové se chtějí zmocnit naší země – tak je to!“

„Pravdu díš a srovnávám se s tebou, Škrate. Křesťanští národové říkají, že jim jejich bůh poroučí, aby se zmocnili všech našich zemí. Ale dojde-li k válce, věřím v bohy, že nás neopustí, nýbrž dovedou k vítězství jako v letech minulých,“ ukončil stařešina rozprávku a popošel ke skupině lesních stromů, která tu krášlila břeh potoka. Pod borovicí tam stál poloslepý zpěvák Bořislav, jenž častokrát už zdejším mužům přednášel staré zkazky a písně.

„Bořislave,“ zavolal naň stařešina, „přijď k nám večer pod lípu! Budeme dnes dlouho besedovat.“

„Přijdu, hospodáři! Ach tos ty, poznávám tě po hlase!“ odpověděl starý zpěvák. „Ale ne dnes. Je mi jaksi divně okolo srdce – a zvěsti o hrozící válce, které jsem zaslechl, těžce rozdírají mysl mou truchlivými vzpomínkami… Víš, hospodáři, že jsem v hrůzách válečných ztratil milou ženu, ,líbeznou dcerku, nadějného pacholíčka i všechen statek. Věru, až teskno je mi dnes… Dám se převézt a v svatoboru na Petříně budu s bohy rozmlouvat. Promiň, stařešino.“

Vševlad s přáteli odchází k svému dvorci a starý Bořislav se váhavě ubírá k vltavskému břehu. Opatrně zkoumá cestu holí, neboť vidí velmi málo a všude tu je plno balvanů a dolíků na překážku.

Zpěvák Bořislav usedá na travnatý břeh, sluníčkem vyhřátý, a čeká, přijede-li sem někdo na lodi.

Dnes již od rána je Bořislav nesvůj. Chvílemi ho mrazí, že se až choulí do vlčiny, jindy ho polévá horko, že si vyschlou rukou stírá s čela pot. Je starý, Bořislav, není v něm už zdraví ani síly. Od té doby, co mu krutí Avaři zahubili rodinu, jen živoří, chřadne a čeká na smrt. Ještěže v svých písních ožívá. Jen vzpomínkami se duše udržuje v jeho vetchém těle. I oči si už téměř nadobro vyplakal… A zas se chystá nová vojna, nové bědy, nové potoky krve a slz…

Zabrán v trudné myšlenky, zlehka drnká na své gusle. Jemné zvuky utišují rozechvělou mysl jako kouzlem. Starý zpěvák sklání hlavu, opírá se o balvan vyčnívající ze země a usíná.

Dobrotivé slunce hladí jeho tvář, přestálými strastmi zbrázděnou. Svěží větřík vane od vody a pohrává si s dlouhými bílými vlasy starého pěvce.

Kolem vyšehradské skály pluje loďka. Blíží se zvolna. Plavec na ní zapomíná veslovat. Je uchvácen pohledem na slavné hradiště, střed české země. Jako u vytržení pohlíží na strmé srázy královského sídla.

Je to Avar Chunzák.

Jaké myšlenky se rojí v jeho hlavě! Kdysi zuřivý avarský válečník, pluje dnes kolem sídla vítězného slovanského krále a přibližuje se po dlouhé době opět lidským obydlím – on, Chunzák, nepřítel lidí!...

Nerad tu pouť koná, ale musí! Vlka z lesa žene hlad a Chunzáka pobouřená čest. Chunzák nenechá na sobě lpěti hanu zrádce! Očistí se a vrátí se zas do své klidné samoty.

Hle, tuto za skálou se objevuje pěkné, mírné pobřeží. Tam bude možno se utábořit a po dlouhé cestě si odpočinout.

Zamířil s loďkou k břehu. Za chvíli se lodice třela o mělčinu při kraji a Chunzák ji vytáhl zpola na břeh. Ocásek spí v loďce dál, ale jezevec Blešák se hned vyštrachal na břeh a směšně se protahuje. Bylo mu asi v těsné lodici už dost nepohodlno.

Chunzák prohlížel loď. Našel puklinu, kterou prosakovala voda.

„Najdu si někde pryskyřici a zalepím to," hovoří sám se sebou a je spokojen, že loďka vydržela cestu jen s tak malým poškozením.

„Co tam máš, Blecháči?" zavolal na jezevce, který najednou hlasitě chrochtavě zafuněl.

Z trávy se zvedl nějaký stařec a dosti překvapeně se dívá na jezevce proti němu poskakujícího.

Jezevec sám byl také překvapen, když člověk vstával. Trhl sebou, odskočil a již začal ohromnou rychlostí pod sebou rozmetávat hlínu i písek, že to odletovalo na všechny strany. Za chvilku byl schován v písku a jen vlnivé pohyby povrchu půdy ukazovaly, kde se jezevec zarývá.

Starý muž, zpěvák Bořislav, se již vzpamatoval z překvapení a s úsměvem přihlíží k jezevcovu řádění.

„Polekal ses, starý, že?" začal hovor Chunzák. „To je můj jezevec Blešák, ale nikomu nic neudělá."

Bořislav hned poznal cizího Avara po řeči a podivil se, kdeže se tu bere. Chtěl ho nepřátelsky odbýt jako příslušníka národa ukrutných utiskovatelů, ale Avarova vlídná slova už zatím našla cestu k jeho srdci a obměkčila je.

Pohlédl Avarovi do očí – však žel, Bořislavův zrak je slabý, nepronikne do duše… Bořislavovi se sice zdá, že ten hlas už někdy

slyšel, že ty oči se s jeho očima kdysi střetly – ale to je asi pošetilá myšlenka!

Starý guslar teprve po chvíli odpověděl: „Nebojím se tvého jezevce. Jdu pokojně lesem a vlk i medvěd se mi vyhnou z cesty. Nebojím se žádných zvířat – jen lidí! Ten chrochtavý hraboš mě jen vytrhl ze spaní.“

„Nu dobře je tedy,“ spokojeně řekl Avar, a poněvadž se právě chystal něco pojíst, nabídl starému zpěvákovi, aby si vzal z jeho zásoby sušených ryb.

„Hlad mám, ale od nepřítele nic nevezmu!“ odpověděl Bořislav.

Chunzák se zarazil nad neočekávaným odmítnutím; pak řekl: „Nemusí být každý Avar nepřítelem!“

„Jsi jako všichni a je div, žes tu zůstal, když jsme vás všechny vyhnali! Jsi Avar – jsi nepřítel! Jediného jen Avara jsem poznal, že je schopen citu přátelského, ale ten už dávno někde kraj světa…“

„Pro toho jednoho jediného vezmi ode mne, co ti rád podávám!“ znovu nabízel Chunzák.

„Budiž tedy, když se dovoláváš toho jednoho spravedlivého!“ Starý zpěvák si vzal rybu a usedl na břeh, Avar vedle něho a jedl také. Oběma chutnalo.

„Pověz mi, starý, kdo byl ten jediný mezi Avary?“ vyptával se Chunzák a hodil kus ryby jezevci, který vystrkoval hlavu z díry.

„Nerad na to vzpomínám,“ začal vypravovat Bořislav. „To na nás přitáhl Athingavar, syn chána Bajana…“

„Nu, to jsem byl asi při tom,“ vpadl Chunzák. „Jezdil jsem s ním na všech výpravách až do jeho smrti.“

„Pěkná jste byli rota paličská!“ rozhořčeně si odlehčil Bořislav. „Přepadli jste můj dvorec na Kačáku – vyvraždili – synka i dcerku zabili – mne posekali – a střechu nad hlavou zapálili! Býval bych v síni uhořel, ale mé sténání zaslechl na dvorku jakýsi Avar. Vskočil do chalupy již hořící, chytil mne za ruku a táhl ven.“

Chunzák poslouchal všecek vyjeven a teď vzrušeně vskočil do vyprávění Bořislavova:

„Táhl tě až k potoku a nechal tě ležet u vody!“

„– a tím mě při životě zachoval!“ dokončil pohnutě staroch a vykřikl:

„Tos byl ty, Avare?“

„Byl jsem to, brachu, pamatuji se ještě dobře na ten plen… Tvé malé děti však zůstaly naživu, neboť jsem viděl, jak si je moji druhové posadili na koně!“

„A kde jsou? Co se s nimi tedy, u všech bohů, stalo?“ vyptával se stařec třesoucím se hlasem.

„Nic nevím; zajatých jsme měli po táborech mnoho a jezdili jsme světem křížem krážem… Nevím, kam byly prodány tvé děti.“

„Och, och!“ vzlykaje vrhl se starý Bořislav Avarovi do náručí a pohnutím dlouho plakal.

Už se nedal převézt přes Vltavu, nýbrž zůstal u svého nového známého. Oba se spolu spřátelili a měli si mnoho co vypravovat. Nebylo konce novým a novým vzpomínkám.

Sejde se voda s vodou a člověk s člověkem…

Nastal večer, hvězdnatá obloha se sklenula nad tichou zemí a dva přátelé na vltavském břehu si pořád ještě povídají.

Konečně ulehli do loďky a přikryli se vlčími kožešinami.

Jezevec Blešák chytá zatím myši, žáby, hady na pobřeží a sbírá i hlemýždě a všelijaké zeliny. A bobr Ocásek chroupá větve v pobřežním porostu.

Hú-uhú! zahoukala noční sova.

Od rána slunce připaluje. Odpoledne přijde bouřka.

Z vyšehradské brány volně vyjíždí ozdobený vůz s velikými koly, tažený dvěma voly. V stínu pod plachtou sedí králova choť Květa s malým synáčkem. Po straně vozu jdou dvě veselé dívky. Jsou to služebné. Drží se za ruce a zpívají si.

Za vozem kráčí Sámo s Nikem.

Vzadu jede na koních několik ozbrojenců. Mezi nimi tři lesní chlapci. Vedou Nikova koně, osedlaného po avarsku.

Na malé dřevěné kostře všude jen šlachy a kůže – žádné kování. V celém sedle jsou jen dva tenké hřebíčky – v hlavici. Na kůži je větší spolehnutí než na hřeby. Nik sám šlachy i kůži namočil a mokrými přitáhl jasanová žebra k sedlovým lopatkám. Uschlé jsou teď pevné jako železo a nepovolí nikdy. Sedlu věnoval Nik velikou péči, ale jinak o obvyklé ozdoby koňského postroje nedbal. Malý ten průvod zvolna sestupoval úvozovou cestou z hradiště do Podskalí. Květa vyprovázela bratra, Sámo věrného druha. Nik odjížděl s důležitým posláním.

„Spoléhám na bratrskou pomoc našich Srbů," vážně řekl Sámo. „Jistě se k nám připojí, až jim to vyložíš. Uznají, že by se po naší porážce neudrželi. Hltavý Dagobert se i na ně chystá."

„Vyřídím, králi, všecko podle tvých moudrých rad a vrátím se s dobrou zprávou. Nelekli jsme se nikdy nepřátel, nelekneme se ani teď!"

„Nepochybuji, že se ubráníme, milý Niku, ale čeká nás těžký boj. Dagobert na nás vrhne veškerou sílu své veliké říše. Slyšels zajatého špeha, jak se franský král rozlítil po Sicharově zprávě? Prohlásil prý, že musí vyhladit ten psí národ!"

„Jen ať se Dagobert příliš nenafukuje! Bublina jeho zpupnosti by mohla neslavně prasknout… Avšak myslím, Sámo, že Dagoberta ponouká k válce i chamtivá lačnost po zlatě. Kupci mu asi vypravovali o našem Zlatém údolí a franský král by se ho rád zmocnil nebo aspoň z nás vymačkal těžký poplatek."

„Nu, zlato máme dobře ukryté ve sklepích vyšehradských a moji jílovníci přebrali písek ve Zlatém údolí, takže se tam už mnoho zlata nenajde…," vykládal Sámo. „Říkali, jak víš, že by se musilo kopat do skal, a to je těžká práce a nejistý výsledek. Bozi nám dali veliký poklad, ale jílování v Zlatém údolí by dnes už asi mnoho nevydalo. Dagobert si dělá zbytečné laskominy."

„Zavolej, Sámo, na čeledína! Tuhle má Botič špatné břehy, lépe by bylo zajet dále k Vltavě. Tam se přejede dobře."

„Stejně musíme k Vltavě," přisvědčil Sámo. „Květa se chce v řece vykoupat, je dnes tak horko! Těší se, jak si zaplave. Ostatní mé ženy se spokojují lázní v Jezerce."

Vůz zahnul k Vltavě a Sámo s Nikem přeskočili Botič. Ušli za Botičem malý kousek k veliké řece a na pobřeží spatřili už z dálky dva staré muže.

Chunzák tam již vařil ječmen, že se na něm až skoro všecka voda vyvařila. Přinesl z lodi malý kožený míšek a rozvázal jej.

Z míšku vytékalo husté rozpuštěné máslo. Avar přinesl velký kus holé kůže, rozbalil ji a prostřel na dolíček v zemi. Vysypal rozvařený ječmen na kůži a omastil jej.

Foukl si na tři prsty pravé ruky. Bořislav učinil rovněž tak a oba si nabírali ječmene a jedli. Když vše snědli, olízali prsty. Potom škádlili jezevce s bobrem a hlasitě se smáli, když se obě zvířata po sobě válela a tahala se za kožichy.

Chunzák hned poznal Nika, náčelníka lesních chlapců. Nik se divil, kde se tady starý samotář bere. Jistě důležitá příčina ho vytáhla z osamělého úkrytu na Bobří řece.

„Bozi mi tě do cesty posílají, Niku! Doveď mě ke králi!“

„Co mu chceš, milý Chunzáku?“ ptal se Nik s úsměvem. Král stál dva kroky od něho.

„O spravedlnost prosím! Řekli mi, že budu dán za otroka, ježto prý jsem franským kupcům zradil Zlaté údolí! Já prý jsem je vedl – vždyť bych se ani přes ty kopce nedokulhal!“

„Tys Avar?“ vmísil se Sámo do rozhovoru.

„Ano, jsem Avar, poslední v českém kraji!“ přisvědčil Chunzák. „Zná mě Nik, zná mě Chloupek, znají mě všichni lesní chlapci od Bobří řeky, zná mě i tuhle starý Bořislav.“

„Bořislav?“ opakoval pro sebe Nik.

„Ano, znám toho Avara, a už velmi dávno,“ začal starý zpěvák. „Zachránil mi život, když mi drancovali dvorec na Kačáku.“

„Na Kačáku?“ zase tiše pronesl Nik a jeho oči se rozšířily.

„Avaři vše povraždili, jen mé dvě děti odvlekli do otroctví.“

„Dvě děti?“ vykřikl Nik vzrušeně. „Probůh, starče, jak se jmenovaly?“

Bořislav přistoupil blíž k Nikovi, aby naň lépe viděl, a z třesoucích se úst vyšlo jen:

„Dívenka měla jméno Květa –“

„– já jsem Slavoj!“ vzkřikl Nik, a přemožen náhlým dojetím, padl vzlykaje starci do náruče.

„Já jsem tvůj Slavoj, otče!“ volal Nik. „Vždy jsem si myslil, že tě tenkrát Avaři zabili!“

Stařec se chvěje, sotva se drží na nohou. Jeho poloslepé oči přetékají slzami štěstí, jeho vyschlé ruce hmatají po statném synovi a hladí mu hlavu.

„Bozi věční, dědové naši!“ volá třesoucím se hlasem. „Vezměte mě teď k sobě, dožil jsem se největšího štěstí svého života…

Syna junáka jste mi zachovali pro čest mou i vaši. Děkuji vám, bohové, na kolenou za velikou milost.“

Stařec v pohnutí klesá na zem.

Slavoj-Nik pokleká k němu a líbá jeho šediny.

Sámo dojat stojí nepohnutě.

„Slavoji, hochu můj, mám tě zas!“ přerývavě volá starý zpěvák. „Ach, že také š Květou se nemohu shledat, než zavřu oči!“

„Otče, vždyť Květa je také živa a zdráva, uvidíš ji za chvilku!“

„Nezhynula v otroctví?“ táže se stařec s blaženým úsměvem a brada se mu chvěje.

„Květa je královnou na Vyšehradě a – tuhle přichází,“ praví Nik šťastným hlasem.

„Krá – lov – nou?“ zpola nedůvěřivě propustily tenké rty starcovy. „Kde je má Květuše, kde?“

Starý zpěvák za pomoci Nika i Chunzáka vstává, zvedá hlavu a hledí vstříc jakémusi nebeskému zjevení – blížící se Květě. Královna jde po břehu s oběma dívkami a chová děcko. Je šťastná, usměvavá. Prozpěvuje si:

„Do dálek neznámých
prales mě vede,
za hory, za doly
vítr mě žene…“

„Hle, tu je má milá žena Květuše!“ řekl Sámo a zakýval na ni.

„Slyším – – slyším známou píseň,“ šeptá staroch a rozpíná náruč. „Má Květo!“

„Květo, tu je náš otec!“ volá Slavoj-Nik.

Květa se překvapením zarazila, ale jen na okamžik. Podala děcko chůvě, přiletěla a zavěsila se na krk starému otci jako vlaštovička na hnízdečko.

Chunzák v radostné náladě sedá na lodičku. Bude teď mít velmi těžkou cestu nazpět proti proudu, ale cítí v sobě opět tolik síly jako kdysi za mladých let. Dobrý král ho chtěl sice pozdržet, ale Chunzákovi se přece jen už zase stýská po jeho tiché samotě.

Objíždí vyšehradskou skálu a pomalu mizí v dálce.

Nik odjel se svou malou družinou brzy po shledání s otcem. Musí vykonat své poslání. Sám starý otec, když se z rozčilení zotavil, posílal ho na cestu. Plakal sice, když jeho Slavoj sedal na koně, ale statečně za ním volal: „Jeď, hochu, a bozi s tebou! Vykonej svou povinnost pro vlast i národ! Vrať se mi šťastně!“

Když pak Nik zajel po pobřeží směrem k vltavskému brodu níže po řece a ztratil se mezi stromy, zhroutil se staroch, nemoha snést své pohnutí.

„Hochu můj, sokolíku sivý, zdali tě kdy ještě uvidím?“ tak za ním volal do dálky.

Naložili ho na vůz a vyvezli na Vyšehrad. Květa sama o něho pečovala.

Za několik dní se staroch zotavil a jeho mysl se naplnila klidným štěstím.

Sedí teď na pavlači a na kolenou houpá malého vnoučka Slavoje.

Zpívá mu tolik písniček, že ani sám neví, kde se v něm všecky berou.

Čas raní, čas hojí; i slza v oku vyschne.

„Dá bůh hody, zapomeneš na nehody,“ říkají staří; a víme, že po dešti slunce zase jasněji svítí.

A slunečko vysvitlo… vysvitlo i starému guslarovi na sklonku jeho pohnutého života.

MOHYLA NA VYŠEHRADĚ

Darmo se koroptvičky k syré zemi tisknou, dravý jestřáb pole oblétá a kořist obhlíží. Má ostrý zobák, ostré drápy a mocné perutě ho nesou šířit krutost, kam jen vzhlédne.

Aj, větrové, děti Stribogovy, vějí od hor do roviny! Země duní, řeky kalně tekou, prach přikrývá pole, praporce se třepetají: Frankové táhnou od hor na půlnoci, Frankové táhnou od hor na poledni, sám Dagobert v čele vojska středem od Mohanu křivotokého. Obstoupili Frankové zemi slovanskou, záhubu jí strojíce.

Duje na roh mužný Sámo, volá svůj lid proti vrahům. Otvírá se země a vypouští zástupy bojovného lidu. Každý zástup za svým vojevodou, všichni pak za jasným sluncem, bohatýrským Sámem. Černá mračna táhnou od západu, chtějí zastřít jasné slunce; v nich se třepetají světlé blesky. Bude hromobití, déšť bude pršet střelami kalenými. Budou se tu přelamovat kopí, budou se ostré meče otupovat o franské přílby, oj, bude bojování veliké!

Reku Sámo, posel nese zprávu, která tě nepotěší, nýbrž smutkem stiskne srdce hrdinské. Junácký Slavoj koněm trhá, pěnou ztřísněn: „Naši bratři na půlnoci zle pobiti na krvavém poli leží, na pomoc nám nepřitáhnou!“

„Děkuji ti, bratře Niku, za tu ránu tvou. Za ránu ti děkuji, která protkla mé srdce! Za mne se postav, na čerstvého koně sedni a meč do výše vytas! Ještě jsou muži za mnou, ještě nezaplavil příval všechna naše pole!“

„Reku Sámo, druhý posel zprávu nese, zprávu přetesklivou. Na poledni franské pluky zhoubu rozlily po všem kraji. Polapaly krásné panny, pochytaly všecko zboží, zlato i kmenty i drahé aksamity. Závoji i pláštíky i kožichy i tkaninami stelou si cestu do hvozdů našich, i hatě si dělají po bahnech a blatech. Volání lidu ozývá se polem a kvílením znějí hluboké lesy. O pomoc tebe žádají lidé naši, abys zahnal zpupné vrahy.“

Jasný Sámo k slunci hledí a slunce rozervalo mraky bouřkonosné, prodralo se jimi slavně a paprsky své lije na zem.

„Nehořekuj,“ praví Sámo, „důvěra je v našich srdcích. Bohové nám dají spasit krajany věrné. Dosud ostré meče v našich dlaních a přílbice na hlavách!“

Vyzvědač přichází, aby dal zprávu, co viděl v zemi napadené. Kloní se před králem, slzami trávu kropí. Jeho hlas láme bol:

„Viděl jsem dědiny spálené,
dým zahalil všecku zemi,
viděl jsem děti pobité
a háje naše vyvrácené.

Nepřítel nás pomstou děsí,
vyhání z hájů svaté krahujce
a ničí naše bohy lítě,
svým pak bohům nutí klaněti se
a jim obětovat.

Nesmíme se už kořit bohům,
ani v soumraku jim dávat pokrm,
jak otec i děd vždycky činil,
jak se modliti k nim chodil.
Posekaliť všecky háje.
A rozdrtili naše bohy…“

„Nuže, ukáže se zjevně, kdo je mocný, kde je silnější bůh! S námi Perun hromovládný, s námi Svantovít i Radegast – proti nám bůh Dagobertův! Za mnou, muži silných srdcí!“

Na Dagoberta míří jasný Sámo. Tam je síla vojska franského. Kdo chceš hada potřít, na hlavu nejjistěji! Vprostřed vojska hlava Dagobertova.

Sámo vpředu, za ním čacký Slavoj a všichni jejich zbrojní muži. Cesty jsou jim povědomy, úžlabiny známy, luky mají napjaté, touly otevřené, meče nabroušené. Lehce skáčou šeří vlci v poli, bitvy s vrahy se nebojíce.

Sámo se vzepjal ve zlatém třmeni a jede po širém poli, obhlíželje na vše strany. Slunce mu zaclonilo cestu tmou: noc, naříkajíc hrůzou, vzbudila ptactvo a zvěř svištěla po pastvišti. Franské voje sestupují s vrchu… Cestami nehotovými pospíchají k řece a vozy skřípají jako poplašené labutě.

Statečný Sámo vede vojsko k řece. Ale již na jeho neštěstí číhá dravé ptactvo; havrani a vrány se sletují z dalekých hvozdů; cítí, že se tu připravují pro ně hody. Podobně i hladoví vlci vyjí po roklinách, orlové znamení dávají veškeré zvěři a lišky vybíhají z doupat svých a štěkají na červené štíty Sámových bojovníků.

Ó země slovanská, už se ti záhuba strojí!

Dlouho se mračí noc, záře jitřního svítání zapadla. Mlha zakryla lesy. Tlukot slavičí usnul, hovor zvěře se probudil. Synové Perunovi přehradili pole červenými štíty, čekajíce útoku Dagobertova.

Hřmění rozbouřilo hvozdy a třeskot zbraní proráží oblohu.

Jarý ture, statný Sámo! Stojíš v přední řadě, prýskáš na vojsko střelami kalenými, hřímáš o přílby meči ocelovými. Kam tur poskočí, svou zlatou přílbou poblyskuje, tam leží hlavy franských vrahů. Hoj, veliký to boj, bratři, vždyť jasný Sámo zapomenul svého království a života, i slavného Vyšehradu, zapomněl i nejmilejší ženy své, krásné Květy, dcery Bořislavovy.

Na jedno jen vzpomněl v boji jasný Sámo – na své děcko, na Slavoje, hoška maličkého. A sám bůh války Radegast vstoupil do jeho těla bohatýrského a za deset mužů silný je král Sámo, neboť za své děcko bojuje, za čest a naději své země.

Od samého rána do večera a od večera do svítání létají kalené střely, hřímají meče o přílby a štíty, třeští ocelová kopí. Černá země je polita krví.

Co to hučí a hlomozí časně ráno před svítáním? Sámo obrací své roje a na strmý ostroh mečem ukazuje. Tam se všecko vojsko skryje, síly znova nabude.

Marně Dagobert štve své pluky na hradiště. Sámo je odráží bez nesnází.

Slavoj zpocen přílbu snímá: „Bratře Sámo, šípů máme nedostatek, tětivy u luků potrhány, jak se vrahům ubráníme?“

Sámo utírá o zem zkrvavený meč: „Co činit třeba, víš-li? Doposledka vytrváme, pak se děj vůle boží.“

„Vím, co činit, bratře Sámo! Tětivy slabé napneme k lukům našim. Lepší šípy připravíme, tenké jen, a malý zářez vyřízneme pro tětivu. Nebudou moci vrahové naše šípy vracet a my všemi na ně střílet budeme.“

Jasný Sámo radu slyšel a podle rady vydal rozkaz. Všichni muži v odpočinku budou vyrábět nové šípy a podávat je bojujícím v předních řadách.

Útočí zas pluky franské a kalené střely se jim zarývají do štítů i do prsou. Frankové chtějí vracet šípy, avšak klnou bohům: šípy se lámou, nelze jim slovanskými šípy střílet.

Franská síla ochabuje, roste síla Sámova.

„Za mnou, lesní chlapci! Hurá, hurá!“ volá čacký Slavoj a skáče z vrchu doprostřed nepřátel. Ještě je slyšet jeho bojovné zvolání: „Hurá!“ – a třesk zbraní je přehlušuje.

V tu chvíli se Sámo vrhá do nejhustšího zástupu. Otevřel se bouřný příval a slovanské voje jako krupobití se spouštějí na unaveného Dagoberta.

Kolísají franské houfy, za skálami, ve výmolech a v hustém hvozdu záchranu hledajíce.

„Bratře Slavoji,“ křičí Sámo, „chraň se vzadu!“ Tak varuje jasný Sámo největšího svého reka a klestí si k němu cestu. Přišel pozdě.

Chrabrý junák, jsa zuřivou smečkou obklopen, padá k zemi a roznesen je na kopích nepřátelských…

Hromy rachotí bouřlivou ozvěnou v strašném ryku.

To slovanští bojovníci vzkřikli hněvem nad smrtí junáka.

To lesní chlapci zalkali nad mrtvolou Slavojovou. Odhazují šípy i tisové a jilmové luky. Nad hlavy pozdvihují těžké sekyry a se strašným rykem nesou pomstu do nepřátelských řad. Bujarý Chloupek v čele všech a rozlícen podobá se medvědici, které vzali mládě. Řítí se jako raněný zubr, a kam se svými druhy skočí, tam se rozplývá franský zástup jako ranní mlha v žhavém slunci. Nezadržitelně drtí franské voje. Ženou je dolů k řece, topí je v dravém proudu a honí bědné po temném lese.

Zsinalý Dagobert není mocen slova. Dává se na útěk a hledí si zachovat život.

Za králem prchá všechen zbylý franský voj.

Vítězným halasem hřímá les:

„Za nimi k šerým horám! Tam dobuř naše pomsta! Hurá!“

Země se napájí franskou krví. Šťasten, kdo z vrahů se zachrání v temném hvozdě! Prchají v zoufalém zmatku, zkrvavení, zedraní, beze zbraní, bez majetku. Nezastaví se až v domově svém a s děsem a hrůzou budou vyprávět plačícím ženám a dětem – sirotám bědným – o strašném boji se slovanským králem.

Jasný Sámo prochází franským táborem. Ohromná kořist leží u jeho nohou. Sámo káže vybrat královský stan Dagobertův a na oltáři kamenném jej obětuje v díky bohům za veliké vítězství. Vlast je zachráněna! Zpupný král pokořen.

Vítězné písně znějí celou noc u slovanských ohňů.

Veliké vatry na horách a na kopcích roznesly ještě téže noci dychtivě očekávanou zprávu o úplném rozdrcení Dagobertovy moci po celé říši.

Na Vyšehradě vítají nepřehledné zástupy lidu vítězného krále.

Jásot se daleko rozléhá, až země ohlasem duní a radostným pohnutím lidé až pláčou a objímají se.

Jsou šťastni, že se dočkali slavného dne.

U brány hradiště se pokořují Sámovi poslové mocného srbského vévody Drevana. Jménem svého vládce se vytrhují z moci Dagobertovy a připojují říši Drevanovu k říši Sámově. Vítězný Sámo dostává tak znamenitou posilu. Nebude se již obávat nepřátelských útoků z žádné strany.

Jasný Sámo vjíždí do nádvoří uličkou mezi natlačenými lidmi.

Bořislav u královského stolce pod starou lípou vítá krále a žehná mu oslavnou písní.

Ptá se pak: „Kde je můj Slavoj, čacký junák, zdali se ctí se vrací sivý sokolíček?“

Zticha jsou všichni vítězové a nikdo z královské družiny neodpovídá vetchému starci u stolce pod svatou lípou. Mlčí a do země zraky své zarývají.

Sámo, sklopiv hlavu, truchlivě oznamuje:

„Náš milý Slavoj zůstal na poli krvavém. Junák nad junáky ukryl svůj popel pod vysokou mohylou… Vlast nezapomene jeho činů… Z lesních chlapců jen dva se vrátili živí… Zhynuli jako rekové.“

Starý zpěvák zakolísal. Zachytil se rukou královského stolce a přikrčil se v své žalosti. Hned se však vzchopil a hlasitě zvolal:

„Slavoj, sivý sokolík, největší cti dobyl – dal život za svůj lid… Šel hrdinsky stezkou junáckou! Buďtež bohové věční pochvá – le – ni…“

Dopověděv starý Bořislav se zhroutil.

Odnesli ho do paláce neživého.

Manželky Sámovy vybíhají z komnat a vítají se s vítězným manželem. Květa drží mladého Slavoje v okně. Ukazuje mu přijíždějícího tátu a říká:

„Budeš také junákem, můj hochu!“

A líbá ho na čelo.

Kdo jí poví, že ztratila bratra i otce?

Moudrý a statečný Sámo byl králem ještě dlouhá léta. Dobře spravoval svou říši a nepřátelé se ho báli.

Na Vyšehradě dal na Slavojovu paměť nasypat vysokou mohylu, z níž bylo vidět daleko, daleko…

Za stříbrolesklou řekou se zvedají šedé vrchy a lesnaté hřebeny.

Za nimi nové vrchy a hřebeny. Váží se k sobě jako řetěz nikde nepřervaný. A ten řetěz vrchů sahá daleko k západu, až doprostřed krvavého pole, až na konec slavné stezky, stezky junákovy.

Větry narážejí na vyšehradskou mohylu a teskně šumí, roznášejíce po vlasti slávu junáckých činů Slavojových. Ptáci mohylu oblétají a štěbotem svým vypravují tu o všem, co se v zemi děje.

Bujná tráva vyrůstá na mohyle. Někdy tam přicházejí slepí pěvci a při guslích přednášejí lidu staré, polozapomenuté zkazky…

Ubíhají věky.

Část mohyly byla odkopána a postavena tam křesťanská kaple.

Přicházím někdy sám ke zbytku mohyly a poslouchám tajemný šum větru i tichý šelest stromů. Slyším velebný Smetanův Vyšehrad…

Tuto knihu kladu na tvou mohylu, statečný hochu, pln vroucího pohnutí, na paměť tvou i tvých lesních chlapců partyzánů.

Věčná ti paměť, sivý sokolíku!

OBSAH

Díl první – LESNÍ CHLAPCI 6
Pod jařmem 9
Franský kupec 18
Mladí partyzáni 32
Očarované hradiště 45
V moci Avarů 57
Pán světa 68
Orel much nelapá 77
Slunci obětovaná 89
Útěk z otroctví 98
Táborový oheň 104

Díl druhý – KRÁL SÁMO VELIKÝ 109
Na Bobří řece 110
Zlatý poklad 122
Sněm na Vyšehradě 133
Dva králové 140
Shledání 149
Mohyla na Vyšehradě 161

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Eva Dolejšová a Jan Petr Velkoborský

Svazek 102

Eduard Štorch

HRDINA NIK

Vydalo jako svou 3240. publikaci Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., v Praze roku 1968. Osmé vydání, v SNDK čtvrté. Odpovědná redaktorka dr. Jana Štefánková. Výtvarný redaktor Jan Žbánek.

Z nové sazby písmem Didot vysadila a s 28 ilustracemi v textu vytiskla Stráž, n. p., závod 4, Vimperk. 10,97 AA (text 9,80, ilustrace 1,17), 11,35 VA. Náklad 30 000 výtisků. D-13*70473.

13-002-68 14/54 Vázaný výtisk 19 Kč

305/14/8,6-5